



**Иван Иљин**  
*Шта је уметност?*

*Саша  
Антонијевић  
Џон Бер  
Лариса Маршева  
Јаков Костјучук  
Владислав  
Ципин  
Миодраг  
Павловић*



*Сетосавска посланица  
Епископа шумадијског Јована*

# фото репортажа

Прослава Богојављења у Епархији шумадијској





Светосавска посланица  
Епископа шумадијског Јована

## Светосавска посланица Епископа шумадијског Господина Јована *стр. 2*



Владислав Ципин

## Византијска химнографија и хагиографија IX столећа *стр. 5*



## Саша Антонијевић Хиротонија чешког Епископа

*стр. 17*

Џон Бер, Дато нам је све! Беседа у Недељу о Закхеју .....	12
Лариса Маршева, Јован Шчербенко, Георгије Мамонов, Коментар догматика петог и шестог гласа .....	13
Јаков Костјучук, Извори моралних норми .....	23
Иван Иљин, Шта је уметност? .....	35
Саиднајски женски манастир посвећен рођењу Пресвете Богородице ...	38
Миодраг Павловић, Света Гора и Свети Сава .....	40

Из летописа Епархије шумадијске  
Промене у Епархији шумадијској  
Нова издања  
Служења, приједи и посете Епископа шумадијског Г. Јована  
Дечија страна

Изази са благословом  
Његовог преосвештенства  
епископа шумадијског  
Господина Јована

Година XLV,  
Број 1, (271), 2024.

Издавач:  
Српска православна епархија  
шумадијска

Изази:  
шест пута годишње

Тираж: 2000 примерака

Штампа: ГРАФОСТИЛ,  
Крагујевац

271.222(497.11)  
ISSN 1820-6166 = Каленик  
COBISS.SR - ID 50771212



9 771820 616009

Главни и одговорни уредник: Никола Миловић, протојереј  
Заменик главног и одговорног уредника: Негослав Јованчевић  
Редакција: Др Зоран Крстић, протојереј ставрофор, Дејан Марковић, јереј,  
Лазар Марјановић

Уредништво и администрација: "Каленик", Владимира Роловића број 1, 34000 Крагујевац,  
e-mail : n.milovic2@gmail.com  
Дизајн и прелом: Дејан Манделц

СВЕТОСАВСКА ПОСЛАНИЦА ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ Г. ЈОВАНА О  
СВЕТОМ САВИ 2024. ГОДИНЕ

# Ј О В А Н

МИЛОШЋУ БОЖИЈОМ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ  
СВЕМУ СВЕШТЕНСТВУ, МОНАШТВУ И ВЕРНОМ СВЕТОСАВСКОМ  
НАРОДУ ОВЕ БОГОМ ЧУВАНЕ ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ,  
БЛАГОДАТ ВАМ И МИР ОД БОГА ОЦА, БОГА СИНА И БОГА ДУХА СВЕТОГА  
И ДА МОЛИТВЕ СВЕТОГ САВЕ БУДУ СА СВИМА ВАМА

*Свети Сава – учитељ нашег пута који води у живот вечни.*

Сваког православног хришћанина из рода нашег обузму изузетно топла осећања када размишља, говори и када се моли свом просветитељу, учитељу и духовном оцу Светом Сави. Све што данас имамо у српском народу, а да је вредно, свето и честито, везано је за личност и дело Светога Саве, и испуњено је светим предањем Цркве Православне. То живо предање уводи у Вечни живот, то је предање које се разгорело огњем Божијим када је Дух Свети сишао са небеса на апостоле на Педесетницу у светом граду Јерусалиму и одатле се распрострло по читавом свету, да би преко свете Горе Атонске и преко Светога Саве, дивног изданка Свете Горе, било пренесено и на наше просторе, где кроз векове, па све до данас рађа дивне плодове по свим српским земљама, а и широм васељене.

Стопе Светога Саве су проходиле и на тајанствен начин доспеле на све четири стране света. Ено његових трагова у Аустралији, где су му два манастира посвећена; ето тих истих трагова и у Америци, у Либертивилу, где такође постоји манастир Светог Саве, а о црквама и да не говоримо. Овај дивни угодник Божији је сведок испуњења пророштва псалмописца Давида који говори: По свој земљи изиђе глас њихов, и до крајева васељене речи њихове (Пс 18, 5). На који год континент да је крочила нога Србинова тамо се чуло за лик и дело нашег Светога оца. Његове топле молитве, које непрестано излива пред Престолом небеског Владике Христа буде јеванђељску веру у срцима наших верних; сила речи његових велегласно одјекује и попут квасца духовног чини да нарасте свака добра мисао у уму нашег народа ма где се он налазио.

Откуда том некадашњем кнезу хумском, Растку Немањићу, та моћ и толика снага? Пре свега, отуда што је он заиста био човек велике и дубоке вере у Христа Бога, човек који се разапео на крсту двоједине љубави: с једне стране љубави према Богу, према Христу Богочовеку, према Цркви Божијој и, са друге стране, љубави

према свом народу. И не зна се која је љубав била већа! Ова прва љубав, љубав према Богу, била је испуњење оне прве заповести Христове: Љуби Господа Бога свога свим срцем својим, свом душом својом и свим умом својим (Мт 22, 37), а ова друга љубав, испуњење оне друге заповести Христове: Љуби ближњег свог као самога себе (Мт 22, 39).

Свети Сава је испунио обе ове заповести доносећи крстом и једну и другу љубав. Пламеном жртвене љубави је горео док је по земљи ходио и народ свој Христом походио и обилазио, на покајање позивао и Речју Божијом просвећивао, док је Јеванђеље Христово проповедао. Овим пламеном је обасјавао пут и одгонио сенку незнања ширећи светлост богопознања да се испуне јеванђељске речи: Народ који седи у тами виде светлост велику, и онима који седе у области и сени смрти, светлост засија (Мт 4, 16). Пламеном двоједине љубави је горео и после његовог упокојења у граду Трнову, у Бугарској и после преноса моштију у манастир Милешеву. Том и таквом љубављу Свети Сава гори и данас молитвено заступајући свој народ и сваког човека који му се обрати за помоћ. Та нетварна љубав која није емоција, већ бесмртни дар Онога који Сам јесте Љубав, не само што је свецело његово биће испунила и прибројала га међу велике светитеље, него је кроз њега и преко њега била пренета на читава поколења српског народа, а преноси се и данас, у овим тешким временима. Том љубављу Свети Сава у векове векова остаје духовни темељ и исходиште историјског пута нашег народа.

Нашу Цркву и државу створили су отац и син, два светитеља. Нема сличног примера у целој европској историји. Само је промисао Божија могла такав поредак створити – да се и духовна и државотворна историја једног народа заснивају на две личности и да обе буду светитељи Божији. На





том двоједном темељу почива све оно што је било свето и честито у нашој Цркви и у нашој држави, а што се кроз векове одржало и остало тако. Ко год би скренуо са тог пута, пре или касније, морао је на њега да се врати, јер за српски народ нема другог пута осим светосавско-светосимеоновског пута и нема других путеводитеља осим Светог оца и Светог сина – Симеона и Саве.

Свети Сава је, као што певамо увек на његов празник, учитељ и путоводитељ путовања које не води у смрт, него је то пут који води у живот. Пут Светога Саве је Господњи пут, пут Богочовека. Тај пут је утемељен на Истини Божијој, открива Истину и води ка Истини, а преко Истине нам дарује Вечни живот. Ја сам Пут, Истина и Живот (Јн 14, 6), говори Господ ка којем нас води Свети Сава, који нас у Жичкој беседи о правој вери поучава како да верујући у Христа на темељима свете вере зидамо добра дела: „Јер нити користи исправност живота без праве вере у Бога и просвећене, нити нас право исповедање без добрих дела може представити Господу, већ нам треба имати обоје, да савршен буде Божји чо-

век (2 Тим 3,17), а не да због недостатка храмље живот наш. Јер, вера је спасоносна, као што рече Апостол, која кроз љубав дела (Гал 5,6).“

Свети Сава нас је увео на пут врлине и спасења, научио нас је вери православној и начину живота који израста из те и такве вере. Научио нас је правом и истинском благочестију, правом и истинском животу и побожности. Светим Савом смо постали зрео, хришћански народ. Њиме ходимо кроз животне сциле и харибде и сазнајемо, не само своју прошлост, блиску и далеку, него откривамо праву и истинску будућност нашу. Због тога би ми требали не само да се сећамо Савиног светитељског лика и дела, већ да живимо сагласно његовом примеру, да када год се нађемо и налазимо на животном распећу и пред великим искушењима кренемо за Светим Савом Господњим путем који води у Живот вечни. Тим путем ишли су наши свети преци и управо је због тога мајка Јевросима могла да каже својем сину Марку „боље ти је изгубити главу него своју огрешити душу“. А идући путем Светог Саве, Свети кнез Лазар је свима нама за векове векова дао поуку да је „земаљско за малена царство а небеско увек и до века“.

Цео живот Свети Сава је темељио на Господу Христу и проверавао Јеванђељем Христовим. Због тога његови непријатељи нису могли да му противрече. „Реч се оповргава речју, али шта ће оповргнути живот?“ питао се Свети Григорије Палама. У Кар-

рејском типичу Свети Сава између осталог поручује: „Станите против зла чврсто, имајући велику и неразориву помоћ Божију“. Овај мали сегмент светосавске науке нам довољно сведочи о актуелности јеванђељске науке у делима и животу Божијег угодника. Он је био и остао наш светионик који нас је обасјавао и данас нас обасјава кроз сву нашу мукотрпну историју.

Многи су због тога покушавали да униште дела Светог Саве која је он чинио у свом народу. Али има нешто вечно што непријатељи српског народа не могу да униште. Има нешто бесмртно што никако не могу да сатру и поставе у гроб. Све су рушили, али је царство Светог Саве неразориво. Које је то царство? Шта је он то основао трајније него његов отац Стефан Немања – Свети Симеон Мироточиви; шта је он то утврдио узвишење него његов брат краљ Стефан Првовенчани – Свети Симон Монах? Утврдио је Цркву у Србији на темељима које су поставила Света браћа Тирило и Методије, донео је духовно царство које ни врата пакла неће надвладати (Мт 16, 18).

Предао је вечно и непролазно сваком Србину да најпре треба да освети себе, да очисти душу своју, да се моли Богу, да живи Христом, Црквом, вером и Јеванђељем. Јеванђељско семе које је Свети Сава некада посејао у српском роду ниче и данас. Сеје он и сада, сеје с неба кроз своје молитве, сеје заједно са свим светитељима. Сав земаљски живот претворио је у службу Богу, у свето богослужење, приносећи своје срце, своју мисао и цело своје биће Богу на дар. Свети Сава је један од оних редких људи у историји рода нашег пред којим кад се застане просто се занеми, остане се без даха. Савина величина је толика да ју је немогуће сагледати земаљским очима или је описати речима.

Етос Светог Саве позива нас данас да не будемо искључиви, самољубиви и самодовољни, већ да будемо отворени за овај свет, да бринемо о његовом спасењу, да будемо свестрани, мудри у процени свега што се догађа, али Божијим, а не људским мерилима. Сложена и тешка политичка ситуација и тражење равнотеже у ватромету интереса разних центара моћи не заобилази наш народ ни данас, као што није ни тада. У вртлогу историје и бурама овога света Свети Сава остаје трајни оријентир и узор, јер нам његова личност и његово дело показује пут Јеванђеља, пут служења Богу који сигурно води циљу коме идемо у сусрет, Божјем царству. Сва његова добра дела за нас остају трајни залог и узор, наслеђе које треба да задобијемо да бисмо га поседовали.

Нека Бог подари свима нама да ходимо светосавским путем, путем на који су сви земни народи призвани да ходе у Живот вечни. А да бисмо опстали на том путу, послушајмо нашег богонсоног путовођу који у Беседи о правој вери моли своја духовна чада: „Држите реч Божју и свету веру Његову, и трисвето име Његово с чистим срцем призивајте, и не ленећи се, у светим молитвама припадајте к Њему, исповедајући грехове своје, плачући са сузама пред Њим, и Њему појући и препојући у срцима вашим непрестано, дан и ноћ, не слабећи. Јер Бог, када му се исповедамо и молимо Га, сам уверава људе и духовно улази у срца оних који добро слушају учење о Богу.“

Са овим мислима и жељама честитамо Вам Савиндан, Славу васцелог српског народа, и свима вама, драга наша деца духовна, који сте се данас сабрали у вашим храмовима у нашој дивној Шумадији, желимо да молитве Светог Саве буду са свима вама да сви заједно останемо на светосавском путу, а то је пут Христов, пут који нас води у Живот вечни.

*Св. Јован*

Епископ шумадијски

Дано у престоном Нам граду Крагујевцу  
27/14. јануара 2024. године



## СВЕТА ТРИ ЈЕРАРХА ХИМНОГРАФИЈА ПРАЗНИКА

Ходите небеске Тројице служитељи, да похвалимо земну тројицу: Василија, имењака са царством; Григорија названог Богословом, и Јована са правом благодатним названог, јер су ови дубину мудрости Духа испитали, они су као океанске струје и извори непресушни, они су као врело живе воде, и као сјајни бисери, они су светила на земљи, и цркви кормилари, они су плодне воћке и творци благодатни, они су уста мога Христа и заступници Тројице, од које су непосредно обасјани, и моле се непрестано за душе наше.

Похвалимо са вером ове свете, јер су они као пужарено угљевље неиздрживог огња Духа, којим су просвећени, са њиме су се сјединили и ужарили и светила целом свету су постали, и показали се као животна сила понизнима, они су Оца, и Сина и Светога Духа свима побожно проповедали, зато и ми рецимо: радујте се тројицо богоумудрених од Тројице.

(Стихире на литији, глас 2)

Света Тројице којој се клања, слава твоје мудроме Спромислу, јер си три велика светила људима од људи подарила, који просветљују светлом твога богопознања, и твојим спасоносним зрацима свете милости блистају. Њима је цео свет духовним светлом обогаћен, јер су твојом славом обасјани, па ка твоје блаженом царству хитају. Они нас упућују да послушамо Божију науку, јер и сама Света Тројица прима молитве ових за нас, па и ти Човекољубче као Бог свемилостиви, спаси душе наше.

Окупимо се о, љубитељи празника, да похвалним песмама опевамо ове светитеље Христове, славу отаца, стубове вере а вернима чуваре и учитеље, па рецимо: радуј се Василије, поремудро светило цркве и стубе непоколебиви. Радуј се Григорије богослове, разуме небески и архијереју превелики. Радуј се и ти о, Златоречиви и Јоване посве златни, јасни проповедничке покајања. О, оци трипут надарени, не престајте да се увек молите Христу за све који са вером и љубављу служе ваш свештени и свети празник.

(Стихире на литији, глас 6)



Владислав Ципин, протојереј

# ВИЗАНТИЈСКА ХИМНОГРАФИЈА И ХАГИОГРАФИЈА IX СТОЛЕЋА

*Византијска хагиографија*

Девети век је био епоха процвата хагиографског жанра. Мученички и исповеднички подвизи страдалника за поштовање икона постали су тема житија и мартрија, написаних после победе иконоборачке јереси. Стефан, који је, можда, служио као ђакон у цркви Свете Софије, обављајући дужност нотарија и рефендрија, и који је учествовао у делима VII Васељенског Сабора, саставио је, по његовим речима, четрдесет две године после погубљења свог имењака, Светог Стефана Новог (дакле, око 810) његово житије са подробним описом мученичког подвига заштитника икона, мученог по наређењу императора Константина Копронима.

Ово житије послужило је као образац каснијих хагиографских дела о светима који су пострадали од прогонитеља икона. Монах Теострикт је 820. године написао житије Никите Мидикијског Исповедника, пострадаога за време обнове прогона иконопоштоваоца. Исте године било је састављено анонимно житије Светог Јована Готског, епископа који се супротстављао иконоборцима, рођеног у Тавриди, која је у VIII столећу постала прибежиште монаха прогоњених због поштовања икона. У овом низу стоје и житија патријараха константинопољских Никифора Исповедника и Методија, чувених духовних писаца: Преподобног Теодора Студита, Преподобних Теодора и Теофана Начертаних, а такође чувеног историографа Теофана Исповедника.

У IX веку још нису била написана житија угодика из броја мученика и исповедника. Високим књижевним својствима и истакнутом оригиналношћу одликује се житије које је написао монах Никита, житије свог деде и кума Светог праведног Филарета Милостивог, чија је унука по имену Марија постала супруга императора

Константина VI, несрећног сина Свете Ирине. Отац аутора житија, Јован, био је старији син праведног Филарета. Никита је детињство провео у дому свог деде, у пафлагонском селу Амнији. Око 788. године, након што се њихова породица сродила са императорским домом, он се заједно са родитељима и дедом преселио у престоницу империје, а са осамнаест година отишао је у манастир и тамо примио постриг. Након двадесет година, Никита је био протеран у Кариуполис, смештен на југу Пелопонеског полуострва, и убрзо након тога, у изгнанству, саставио житије Филарета Милостивог. Време кончине Никите остало је непознато. Пострадавши, судећи по времену његовог прогонства, због поштовања икона, чији су се прогони обновили за време императора Лава Јерменина, он, приповедајући о свом деди, не захвата ову тему. Иако се његов деда обрео, услед брака унуче, у тесној вези са двором, перипетије политичког живота империје не улазе у видно поље хагиографа. У свом делу чак није споменуо ни ону буру политичких страсти које су покренуте разводом Константина са Никитином сестром од стрица – Маријом. Прикључивањем његове породице бурној дворској историји није нарушило душевни мир аутора житија. Он ће до краја остати смирени хришћанин, лишен сенке хвалења и надмености.

Житије Филарета Милостивог је својеврсна икона праведника у свету. Филарет је у младости био земљорадник, имање је добио као наследство од свога оца Георгија. Као истински хришћанин, на богатство је гледао као на средство служења ближњима, при чему је то чинио на најпростији и најрадикалнији начин – раздајући га немоћнима и сиромашнима. Као резултат оваквог, са уобичајене тачке гледишта, безумног расипништва, али такође и отимачине, којој је његов дом изложен за време напада Сарацена, код Филарета је остала имовина упо-



редива са оном коју поседује добростојећи сељак: један роб и слушкиња, коњ, запрега волова, крава са телетом, магарац, пчелињак. Од тог часа је био принуђен да се, слично сељаку, сам бави орањем. Али и сиромаштво које га је постигло није било препрека за вршење дела братске љубави према ближњем. Једанпут је поклонио свог јединог коња стратиоту Мусулију, позваном на смотру; други пут је дао упрегнуте волове суседу, чије су животиње онемоћале; магарца, натовареног врећом са житом, поклонио је сиромашу који је патио од глади.

Хагиограф наводи изобиље примера милосрђа. Неки од њих су поражавајући. Када је Филарет дао суседном сељаку теленце, његова супруга Теосево, огорчивши се, саркастично је прекорила мужа због окрутности: он је, вели, раздвојио теле од мајке. Филарет је прихватио овај прекор у буквалном смислу и, како би исправио учињено, уз теле је поклонио сељаку и краву, после чега је Теосево пребацила себи због неопрезног прекоревана мужа, због чега је оставио сопствено дете без млека. Филарет је чинио дела милосрђа из љубави према ближњем, из своје великодушности, али не без уздања у награду одозго, и ово његово уздање није било посрамљено не само у вечном животу, него и у животу земаљском – не зато што је он сам то тражио, већ да би милост Божија послужила уразумљивању оних који су милосрђе праведника сматрали његовом глупошћу.

Када је Филарет на крају материјално пропао, судбина његове породице изненада се променила на најкардиналнији начин. Као што приповеда Никита, у то доба, када су његове унуче порасле, приређивало се посматрање девојака, од којих је требало изабрати будућу супругу за младог императора Константина. Дворски посланици обилазили су империју у тражењу лепотице. Свртали су и у Амнију и тамо се зауставили у дому Филарета, који је, иако осиромашио, имао најпространије станиште у селу. Из овога је очито да Филарет није био сељак, како сматрају неки коментатори текста његовог житија, него осиромашени земљопоседник, благородан (евгенис), нешто налик руским сиромашним спахијама. Госте је требало угостити, а у домаћинству није остало чак ни кокоши, и Теосево је на позив мужа да припреми трпезу за цареве посланике предложила, не без прекора мужу због његовог расипништва, да на сто изнесе дивље поврће. Али се десило нешто што она није очекивала. Суседи су донели у њихов дом јагњетину, кокошке, голубове, вино, а посрамљена Филаретова супруга припремила је

бирану храну. За вечером су гости обратили пажњу на лепоту старије домаћинове кћерке. Зауставили су се у Амнији само да би преноћили на путу за најближи град, где су се надали да ће наћи лепих девојака, и одједном им је пало на памет да упитају имају ли домаћини кћери и унуче, и испоставило се да су се оне, као што је то био обичај у то време, у присуству страних људи налазиле у гинекеји<sup>1</sup>. Ујутро су гости замолили Филарета, који се и сам, према опису хагиографа, чак и у старости одликовао мушком лепотом, да их пусти у гинекеју. Тамо су

угледали изузетно лепе кћери и унуче гостопримљивог домаћина. Посланицима је било дозвољено да оцене узраст девојака и чак измере дужину њихових стопала. Након чега су одлучили да су испунили свој задатак – нашли су оне, међу којима је млади император могао да себи изабере невесту, и одлучили да се врате у престоницу, где се, заједно са двама унукама, Маријом и Марантијом, изабраним ради представљања на двору, упутила цела Филаретова породица.

Затим се у дворцу одржао својеврсни „конкурс лепоте”, на којем је, од многих лепотица доведених у престоницу, победница постала, по Константиновом избору, Филаретова унуча по имену Марија, а Марантија је такође стекла чувеног мужа: удале су је за патрикија Константинакија. Филарет је постао близак двору, уздигнут је у достојанство ипатија – конзула, богато дариван и почео је да живи у раскошном престоничком дому, али се, као што је речено у житију, као и раније, никада није облачио у свилену одећу, коју је било уобичајено да носе особе његовог положаја.

И у другим односима остао је веран себи. Једанпут је објавио укућанима да се спрема да позове императора и синклитике – сенаторе и заповедио да се организује гозба каква доликује тако високим званицама. У ствари су званице биле престоничка сиротиња, према једној рукописној верзији – стотину људи, а по другој двеста. Својим синовима је наредио да им прислужују за столовима.

Четири последње године свог земаљског живота Филарет Милостиви је проживео у престоници, након чега је у миру отишао Господу. Уочи кончине је, извештен одозго о њеном приближавању, окупио своју велику породицу око одра, замолио да сав преостали његов иметак разделе бескућницима и обратио им се речима поуке: „Децо моја, не заборављајте гостопримство, посећујте болесне и заточене у тамницама, погледајте удовице и сироте, пружите погребене умрлом у сиромаштву, ни-





кога не вређајте и не радујте се несрећи ваших непријатеља, поступајте са свима онако како сам ја поступао за све време живота, и Бог вас неће вас оставити”.

Аутор житија пореди свог деду са библијским Авраамом не само због његовог милосрђа и гостопримства, него и због његовог лика. Задивљујуће промене у околностима Филаретовог живота дају повода да га упоредимо са праведним Јовом. Истраживачи текста житија као књижевног споменика налазе у овим паралелама својеврсни књижевни метод хагиографа, упоређују удео Марије с фолклорним ликом Золушке, која се удаје за принца. Текст житија даје поводе за такве и, може бити, другачије књижевне асоцијације, али мајсторство хагиографа је изражено у концентрацији пажње на одређеним моментима у житију светог, на њиховом јасном издвајању, а да ипак није писао роман или бајку, у којима је дозвољена и умесна измишљотина, него веродостојан животопис човека којег је добро познавао, и метод слободног измишљања просто није могао бити употребљен у овм чувеном књижевном споменику. Присуство општих места у житијима – то је црта позније хагиографије, када се аутори, попут једног од најпознатијих међу њима – Симеона Метафраста, већином баве књижевном прерадом житија светих који су живели давно пре њих, према до тог времена изграђеним стилистичким и делимично сижејним методама хагиографског жанра. Никита је писао по свежим траговима, ослањајући се на сећање о њему блиском човеку, тако да његово написано дело поседује, уз своје високе књижевне квалитете, вредност биографског документа, у којем се, уз сву дивоту оног што се десило, одразила истина живота, сведочанство присуства недокучивог промисла Божијег у томе како се усклађује судбина човека.

Житије Филарета Милостивог је изузетни споменик VIII века. Карактеришући мајсторство аутора, познати византолог А. П. Каждан је писао: „Композиција житија је задивљујуће изграђена. Састоји се од три дела, од којих сваки има самостално значење. Епизоде следе једна за другом... такорећи, са кинематографском брзином... Хагиографско дело обично се састоји из епизода које су мање-више независне једна од друге... Као супротност овоме, епизоде се стално спајају између себе у првом делу Филаретовог житија. Оне образују неки „систем”, неку лествицу, која, како се чини, води само доле, али у ствари узноси човека горе, у небеску висину: раздајући своје земаљско богатство, Филарет... обезбеђује себи награду у вечности. Житије постаје право ремек-дело благодарећи сложености сижеа, линијског, али вешто успореног: вечна награда приморава га да чека, али још пре доспевања у рај положај светог радикално се мења и он изненада прима материјалну награду”<sup>2</sup>.

Дело монаха Никите постало је у будућим вековима популарно штиво писмених Ромеја, а у преводима са грчког или у препричавањима и излагањима са заносом и на корист душе читало се и чита хришћанима разних народа. И, вероватно, не само хришћанима.

### *Химнографија IX века*

У IX столећу била су створена чувена химнографска дела. Један од црквених песника епохе био је Свети Климент, који се родио пре 765. године и скончао после 824. године. Тачни датуми његовог живота нису установљени. Аутор је око тридесет канона, при чему њего-

во ауторство, за разлику од многих других византијских химнографских споменика раније и касније епохе, не изазива сумњу, пошто његови канони имају својеврстан потпис у виду именованог акростиха – „Κλήμεντος”, у словенским преводима – „Климентово”. Химнограф је највероватније био жител Студитског манастира. Као и Преподобни Теодор Студит, прешао је у ову престоичку обитељ из манастира смештеног на Витанском Олимпу. У једном анонимном канону посвећеном самом Клименту каже се да је живео на Светој Гори, а пна се тада није звала Атос већ Витански Олимп. Климен је написао каноне Пресветој Богородици, Великомученици Ирени, Свештеномученику Клименту Римском и Методију Патарском, Мученицима Лонгину капетану, Акиндину, Кодрату, Панхарију, Светитељима Николају Мирликијском, Проклу Константинопољском и Евстатију Витанском, Преподобним Мартинијану и Никити Медикијском, каноне на смрт свештеника, на смрт монахиње и молитвени канон. У савременим Минејима налазе се канони које је сачинио Климент: Пророку Божијем Мојсију, Архистратизима Михаилу и Гаврилу, Преподобном Јовану Лествичнику, седморо деце Ефеских, Светим праоцима, канон четврте недеље Великог поста, у чијој је основи смештена јеванђелска прича о богаташу и Лазару.

Свети Климент је био исповедник иконопоштовања за време иконоборачких прогона, зато се у сваком његовом делу независно од основне теме спомињу иконе, које означава, осим речи „икона”, разним другим речима: типос, морфи, идос. Његови канони садрже више реалија, историјских, географских, биографских него што то обично бива у делима оваквог жанра. Испод пера Светог Климента образовао се у главним цртама и стекао постојани вид химнографског жанра канон састављен од девет песама, са „теотиконом” (тропаром посвећеном Мајци Божијој) на крају сваке песме. Истина, у Климентовим канонима, за разлику од коначно израђене форме овог жанра, друга песма се испушта, што је касније постало особеност великопосних канона. Поред канона, Свети Климент је постао творац песмопевања укључених у Посни Триод: трипјеснеца и стихира подобних на радне дане Великог поста, а такође стихире у Недељу о блудном сину.

У IX столећу црквена поезија обогатена је стваралаштвом ученика и следбеника Светог Климента: Јосифа Песмописца, Преподобноисповедника Теофана Начертаног и још неколико чувених химнографа. Међу њима као најсејјанија звезда сија Преподобна Касија, која се другачије у изворима назива Касијана и Икасија. Позивања на различите моменте из њеног живота у изворима стварају извесне тешкоће за њихово усаглашавање. Преподобни Теодор Студит се трипут обраћао Касији писмима. Последње од њих потиче приближно из 826. године, а прва два су била написана раније. Судећи по овим писмима, Касија је била или монахиња, или је изражавала намеру да постане невеста Христова. У исто време најинтересантнија романескна епизода из њене биографије везана је за њено учешће у „гледањима” девојака, од којих је млади император Теофил требао да 830. године себи изабере невесту. Мало је вероватно да се од потенцијалних невеста цару допадне девојке старије од двадесет година, дакле, Касија није могла да се роди пре 810. године. Но, да ли је могао Преподобни Теодор да се обрати тако младој особи са писмима озбиљ-

ног садржаја, у којима јој узноси хвалу због њене преданости поштовању икона? Неки византолози сумњају у веродостојност приче о учешћу Касије у „гледањима“, на којима је победница постала Света Теодора. Такође се износи претпоставка да су Касија, са којом је био у преписци Теодор Студит, и сиромашна невеста Теофилова, две различите особе, али црквено предање, засновано на документованим изворима, укључује у житије састављачице песмопевања и ову неуспешну матримонијалну епизоду.



Још једна верзија која покушава да реши хронолошке потешкоће, заснована је на томе да су гледања за Теофила била уређена не 830. године, како је то забележено у византијским хроникама и са високим степеном веродостојности установљено у истраживању византолога В. Треголда<sup>3</sup>, већ много раније, 821. године. У том случају Касија се могла родити између 800. и 805. године, а Преподобни Теодор је ступио у преписку не са девојчицом, него са већ поодраслом младом особом<sup>4</sup>. Ако, као што сматрају неки историчари, причао о гледањима носи легендарни карактер а „Теодорова писма су била“, по речима А. П. Каждана, „послата другој Касији, онда читава биографија губи тло под собом. Можемо бити уверени само у то да је Касија живела у првој половини IX века и била монахиња у једном од константинопољских манастира“<sup>5</sup>.

Узимајући у обзир потешкоће у утврђивању тачних датума у биографији Преподобне Касије, али верујући црквеној традицији, ипак ћемо 810. годину рачунати као највероватније време њеног рођења. На свет се појавила

у престоници, у породици чиновника који је имао дворски чин кандидата. Његово име је непознато, иако сагласно једној од каснијих сумњивих верзија њеног живота, њега су звали Темистокле. Теодор Студит назива Касију кандидатисом, иако су тако обично титулисали жене, а не кћери кандидата, али пошто Касија није имала мужа, једино објашњење таквог обраћања може бити у титули њеног оца. Међу сродницима Касије био је један од стратега. Њен отац је рано скончао оставивши је сиротом, васпитавала ју је мајка, побуђујући у кћерима (непознато је име Касијине сестре) однос страхопоштовања према иконама, који је Касија носила целог свог живота. Скупа са мајком, активно је помагала прогоњеним поштоваоцима икона, о чему можемо судити и по писмима Теодора Студита, у којима јој се обраћа.

Касија је добила одлично образовање, била је начитана и познавала је у Свето Писмо, дела отаца Цркве и класичну књижевност. У њеним стиховима запажамо алузије које говоре о њеном познавању дела Платона, Ахила Татија и других древних писаца.

Одликовала се и ретком лепотом. Иначе није могла одбити гледања у Бисерној палати императорског дворца и, још више, бити изабрана од Теофила међу многим тамо доведеним лепотицама. Сагласно предању које је изложио хроничар X века Симеон Логотет и касније, у XII веку, које је сачинио чувени канониста и историчар Јован Зонара, млади император је, пролазећи између редова лепотица, требало да положи златну јабуку, символ љубави, у руку изабранице. Осмотривши девојке, Теофил је нашао да је најпривлачнија од њих Касија. Али, желећи да испита предложену невесту, обратио јој се речима: „Зло је проистекло од жене“, на шта је девојка истог часа одговорила: „Да, али је од Жене за нас проистекло и највише благо“. Теофил је имао у виду прамајку Еву, а Касија Пресвету Деву. Њена довитљивост изненадила је царског младожењу. И он је начинио другачији избор, узевши за жену Свету Теодору. Као објашњење околности да је Касија била одбачена, може да послужи Теофилу позната Касијина приврженост поштовању икона, коју ова, изгледа, није ни од кога скривала. Иако је обновитељка званичног иконопоштовања Теодора нехотично постала супарница Касији, према околностима њеног живота у императорској палати очито је да је њено иконопоштовање било тајна. Јавна тајна за мужа, али ипак тајна, тако да је Теофил давао предност томе да се помири са тајним „идолопоклонством“ супруге, зато што је оно ипак није било јавно. Касија је поседовала више смео и отворен, дакле, на свој начин свадљив карактер.

После „посматрања“ у двору, Касија је основала манастир у Константинопољу, у близини манастира Преподобног Дија, у долини сада ишчезле реке Ликос. Касније је ова обитељ названа њеним именом. У њој је примила постриг и постала игуманија. Ако се, као што сматрају неки истраживачи, „посматрање“ у двору одржало не 830. године, већ девет година раније, онда су писма Преподобног Теодора Студита Касији могла бити адресирана за време док је већ била житељка овог манастира, али ова верзија противречи веома важном датуму „посматрања“ и женидбе Теофила, а 830. године већ је прошло четири године од времена престављења Преподобног Теодора. Сходно томе, у преписци се налазио не са житељком манастира, него са младом девојком која живи у свету и само машта о монаштву.

Подвизавајући се у манастиру, Света Касија је претрпела прогоне од стране иконоборачке власти. Својом неустрашивошћу уносила је храброст у срца колебљивих и малодушних. Црквено предање сачувало је речи испуњене исповедничком ревношћу, које је изговорила за време гоњења: „Омрзних ћутање, када је дошло време да говоримо”. У манастиру је Касија састављала црквену песмопевања. У њено стваралачко наслеђе такође улазе епиграми и други стихови, који нису предвиђени за богослужења. Можда су написани пре пострига.

Касија је доживела тријумф православља, коначну победу над иконоборством и отишла Господу пре 867. године. Тачан датум њеног преставања остаје непознат. Њена канонизација као преподобне одржана је 1892. године, више од хиљаду година после њене кончине. Црквеном прослављању Касије претходило је њено особито поштовање у Грчкој, којем је као замајак послужило и позније апокрифно предање о томе да се уочи своје кончине Касија, напустивши свој манастир у Константинопољу, упутила у Италију, а у повратку се задржала на Криту, а потом на острву Касосу, где је и скончала. Сличност њеног имена са називом острва могло је послужити као једно од основа за настанак легенде. Сагласно овој легенди, она је добила име Касија зато што се није родила у престоници, него на Касосу.

Интересантна је карактеристика Касије, коју јој је дао један од најбољих зналаца византијске књижевности, К. Крумбахер: „Она је била мудра жена, али жена у којој се префињена осећајност спаја са дубоком религиозношћу и савршеном искреношћу и са лаком склоношћу према женском оговарању”<sup>6</sup>.

Стваралачко наслеђе свете Касије броји око педесет песмопевања, од којих се тридесет три налазе у богослужбеним књигама, тј. у Минејима и Посном Триоду. Међу њима су стихире на „Господи, возвах” у част мученика Гурија, Самона и Авива, стихире на хвалите и на стиховње јутрења у спомен мученика Евстратија, Авксентија, Евгенија, Мардарија и Ореста, самогласан четвртог гласа на стиховње вечерње Рођења Јована Претече, самогласан првог гласа у част апостола Петра и Павла, самогласан четвртог гласа на „Господи, возвах” на вечерњи у Недељу о митару и фарисеју. Међу најславнијим њеним химнографским творевинама су ирмоси и тропари канона јутрења Велике суботе, стихира Велике среде, самогласан другог гласа на „Господи, возвах” на вечерњи Христовог Рођења.

Химнографско ремекдело Касије јесте стихира на стиховње јутрења Велике среде. Посвећена је успомени о томе како је грешница помазала миром ноге Спаситеља на вечери у дому фарисеја Симона (види: Лк. 37–50). У неким рукописима ова стихира је означена „Εἰς τὴν Πόρνην”, што значи „О блудници”. Код саме Касије нема овог израза, тим пре не назива тако грешницу која је прислуживала Спаситељу уочи Његових страдања<sup>7</sup>. Нема и није могло бити никаквих основа за слично поистовећивање у Касијиној стихири. Ево њеног текста у преводу: „Госпode, жена, упавши у многе грехе, Твоје осетивши Божанство, мирносице узне чин, ридајући, миро Ти пре погребња приноси, говорећи: авај мени! Као ноћ ми је распаљивање блуда неуздражања, мрачно је и без месечине надзирање греха. Прими моје изворе суза, као облаци производе воде мора. Приклоним се мојим уздасима срдачним, приклонивши небеса неизрецивим Твојим изнуривањем: нека обложе пречис-

те Твоје ноге, и опет обришу ове власи главе моје, као што се у рају Ева, у подне, зачувши шум, у страху сакри. Мноштво је грехова мојих, и бездан судова Твојих ко ће истражити? Спаситељу душа, Спасе мој, не презри рабу Твоју, но безмерну имај милост”.

У грчком изворнику Касија уместо преведеног словенског „распаљивање блуда” употребљава метафорички израз, који се на руском преводи као „шило похоте”.

Стихира се састоји од два дела: у првом химнографу, следећи Јеванђеље, описује подвиг ове жене, која припрема пречисто тело Спаситеља за погребње, а у дру-



гом ставља у њена уста речи испуњене покајном скрушеношћу и благодарном љубављу према Господу, који јој објављује опроштај многих грехова. Прибегавајући изоштрено-истанчаном и у исто време лаконском словесном методу, Касија је изразила догматску идеју истовестности Исуса Христа, чије је ноге омила покајана грешница, са предвечним Сином Божијим, јер се пала прародитељка рода људског Ева у страху сакрила, када је чула шум корака истих оних ногу, које је она умила својим сузама. Лик јеванђељске грешнице саображава се у овој стихири са прамајком Евом, дакле, и са сваком женом потеклом од ње и уопште са човеком, у „безакоњу зачетом и у гресима рођеном” (Пс. 50), којем се, као и јеванђељској грешници, крсним страдањем и васкрсењем Христа отвара пут ка покајању и помирењу са Богом. Тако да се у овој стихири у сажетом виду садржи јеванђељско учење о покајању, са особитом силом предавано од Цркве у данима Великог поста и Страсне седмице.

Врхунцима химнографског наслеђа Преподобне Касије припадају ирмоси и тропари канона на јутрење Велике суботе. Код овог богослужбеног континуитета је сложена историја, везана са именима више химнографа.

У VIII столећу полубрат Преподобног Јована Дамаскина, Козма Мајумски, саставио је четворопеснец Велике суботе, у замену за из богослужбене употребе изађлу товревину Андреја Критског. Света Касија је допунила канон у којем је Козма изоставио четири прве песме:

„Галасом морским сакри мотку гонитеља, од мучитеља под земљу сакри спасене отроке. Али ми, као отроковице, Господу певамо: Славно се прослави!” (ирмос прве песме).



Овде је особито карактеристична и сумњамо да је случајна грешка „отроковице“ (девојчице) уместо очекиваног „дечаца“, која показује женско ауторство ирмоса. За њим следи ирмос треће песме:

„Тебе, који на водама окачи сву земљу да виси недрживо, твар виде на губилишту како висиш, и ужасом многим дрхташе: Нико није свет, осим Тебе, Господе, дозиваше”.

Ирмос четврте песме гласи: „На Крсту Твоје божанствено изнуривање предвиде Авакум, и ужасавајући се, вапијаше: Ти си силника пресекао државу, Благои, присајединивши се онима у аду као свесилан!”

И, на крају, ирмос пете песме: „Богојављење Твоје, Христе, које нам милостиво беше, Исаија, видевши светлост незалазну, из ноћи јутрењујући дозиваше: васкрснуће из мртвих и устаће они који су у гробовима, и обрадоваће се сви од земље рођени”.

Четири последња ирмоса канона Велике суботе (од шестог до деветог) остали су у оном виду у каквом их је написао Козма.

На овоме се, међутим историја канона не завршава. Почетком X столећа текст тропара канона, који је написала Касија, у богослужењу Велике суботе био је замењен другим – делом Марка Отрантског. Аутор из XII века, Теодор Продром, ослањајући се на црквено предање, „саопштава да је неком Марку, епископу Гидрунта (Отранто) било наручено да замени тропаре

Касије, пошто је сједињавање женског дела са речима Козме сматрано неподобним”<sup>88</sup>. Као резултат имамо да је временом грчки оригинал Касије био изгубљен, зато су се ови тропари сачували у преводу на словенски језик, у рукописима који се чувају у Москви, у Руском државном архиву древних аката и Државном историјском музеју. Ауторитативни литургичар И. А. Карабинов наглашава да тропари прве четири песме канона Велике суботе припадају Преподобној Касији<sup>9</sup>.

Тема ових тропара је силазак васкрслог Христа у дубине ада, одакле је извео душе прародитеља и праведних мужава и жена. Ови чудом сачувани Касијини стихови поражаву експресијом метафоричких облика и концентрисане енергије усхићења пуног страхопоштовања верујућег и љубећег срца, благодарног Господу због дела које је савршио: „Безумни, стари, незасити аде! Отворивши своје чељусти, прими свих Живот! Прогутавши – избљуди, јер си прождерао праведне душе: разори те Господ – славно прослави се! [...] Адским (дошао си), Живи, изливајући живот земнородним, говорећи: Изађите! И свезаним – разрешите се! На погубљење непријатеља и на обновљење первоумрлих дошао си, враћајући Животу, онима који дозиваху: Васкрснуће мртви и устају они који су у гробовима, и обрадоваће се сви

земнородни”.

Значајна Касијина творевина јесте и стихира на Рођење Христово, која садржи оригиналну и дубоку историјску идеју, која спаја моменат Боговаплоћења са њему савременом фазом историје Рима и, самим тим, светском историјом. Рођење Спаситеља није се случајно догодило за време владавине Августа, него зато што постоји тајанствена веза између самовладе, која је уништила погубно многовлашће, и укидања многобоштва: „Августом самодршцем на земљи самовлашће људи преста; и Ти очовечен од Чисте, многобоштво идола укину, под једним царством световни градови беху, и у једну владавину Божанства народи вероваше. Написахте људи наређењем кесаревим, написахте верни, именом Божанства, Тебе, очовеченог Бога нашег. Велика је Твоја милост, Господе, слава Теби”.

Садржај ове стихире лежи у идеји да ће Римско царство преживети до окончања века, зато што се Господ родио у Витлејему, за време владавине Августа, као римски поданик, због чега је древна Византија названа не само Константинопољ, него и Нови Рим. У овој идеји укорењено је и учење о Трећем Риму.

Касијина химнографија говори како о њеном неупоредивом таленту, тако и о њеној упућености у Свето Писмо, дела отаца, литургијску поезију, класичну филозофију, историографију и античку поезију. Велики део њених стихира у богослужбеним књигама и рукописима

означене су као самогласни, а то значи да је сама сачинила њихову мелодију, и ове мелодије подлежу интерпретацији, сведочећи о њеном несвакидашњем композиторском таленту. Касија је ушла у историју као једна од ретких жена које су писале црквене песме, притом су све оне – Теодосија, Текла – живеле у IX столећу, али је Света Касија једина од жена-химнографа ове епохе, чија су дела укључена у богослужбени поредак, употребљаван до сада.

Таланат Касије био је изузетно разноврстан. Поред црквених песмопевања писала је гномичке стихове и јамбске епиграме, показавши у овим жанровима поетски дар, оштроумност, способност опажања, оригиналан склад ума и дубокомисленост. Међу њеним епиграмама особито се издвајају песме које изобличавају разне видове људске глупости, таштине и зависти. Ево текста једног од својеврсних епиграма: „Муж неки, сакат и згрчен, ћелав, једнорук, црн, смежуран, хром, крив, глув и муцав, овако је одговорио на изругивања клеветничка: За моју горку судбину нисам крив ја, као грдоба родио сам се не својом кривицом... А ево ти – ти си сам крив за своје подлости: знај да ти је Саздатељ није одредио. Све си сам одредио, сам трпи и сам се казни”.

Касији такође припадају гномички једностихови. Њене афористичке сентенце, као по правилу, нису баналне, него оштроумне и прецизне, такве као што су „Не стај на трње босим ногама”, „Богатство скрива највеће од зала, а сиромаштво разобличује свако зло”, „Реч часног човека слична је заклетви, но заклетва подлаца увек је лажљива”. Ове изреке су овде наведене у прозаичном преводу, док су у оригиналу написане јамбским триметром.

Име Преподобне Касије достојно стоји у истом реду са именима великих византијских химнографа и песника прошлих векова.

Предео са руског Горан Дабетић



### напомене:

<sup>1</sup> Гинекеја – део дома у којем су се налазила само женска чељад.

<sup>2</sup> Каждан А. П. *История византийской литературы*. СПб., 2002. С. 364–365.

<sup>3</sup> Treadgold W. T. *The problem of the marriage of the emperor Theophilus*. – GRBS, 1975, vol. 16, N 3. P. 325–341; Каждан А. П. *История византийской литературы*. СПб., 2002. С. 404.

<sup>4</sup> Види: Rochow I. *Studien zu der Person, den Werken und dem Nachleben der Dichterin Kassia*. В., 1967. 1 (80), S. 3, 17–29; Аверинцев С. С., Сыркин А. Я. *Византийская культура в кон. VII – I-й пол. IX в. // История Византии*. М., 1967. Т. 2. С. 90–93.

<sup>5</sup> Каждан А. П. *История византийской литературы*. С. 406.

<sup>6</sup> Krumbacher K. *Geschichte der byzantinischen Literatur von Justinian bis zum Ende des ostroemischen Reiches (527–1453)*. Muenchen, 1897. S. 716.

<sup>7</sup> Види: Каждан А. П. *История византийской литературы*. С. 407–409.

<sup>8</sup> Исто. С. 407.

<sup>9</sup> Види: Карабинов И. А. *Постная Триодь. Исторический обзор ее плана, состава, редакций и славянских переводов*. М., 2004. С. 223–225.

## СВЕТА ТРИ ЈЕРАРХА ХИМНОГРАФИЈА ПРАЗНИКА

Као велика труба цркве, и светило које просветљује цео свет, великоименити проповедник Василије благовешћу обухвата све крајеве, и призива ово сабрање. Светлог животом и делом, светлих речи и науке, међу свима блиста више од свих, као друго и јаче од звезда сунце, много опевани богослов се данас прославља. Ево светла свету који свет обасјава, ево соли земљи који земљу зачињава, ево дрвета живота које нуди плодове бесмртности, ево светог Златоустог! Зато сви који не желите смрти дођите и наситите се.

(Трећа песма другог канона)

Радујте се тројице светитеља, као цркве велики браћани, као куле православља, и вернима тврђаве, ви сте обарање јеретика, јер сте народ Христов напасали божанском науком, и разним их врлинама васпитали, ви сте јасни проповедници благодати, јер сте објаснили законе пуноће Христове, ви сте вође ка висини, ви сте улаз у рај, зато Христа умолите, да низпошаље душама нашим велику милост.

Радујте се тројице светитеља, који небом ходате и као земни ангели, целог света избавитељи, радости људима, и учитељи целог света, заступници Бога-Речи, лекари премудри душевних и телесних болести, непресушне реке духовне, које науком напајају лице целе земље, степенице богословља, од Бога златоречиви; ви умолите Христа да ниспошаље душама нашим велику милост.

Радујте се тројице светитеља, ви сте на земљи темељ од сунца, зраци и светлост трисунчаног Сјаја, ви сте слепима прогледање, мирисни цветови дивнога раја, Богослове, па мудри Василије и Златоусте, ви сте свеске Духа и таблице Богом написане, и као груди које дају млеко спасења, ви сте украс мудрости, зато од Христа молите да подари душама нашим велику милост.

Загрубимо трубом песме, па прославимо овај празник, и заиграмо од радости, на пречасном слављу учитеља наших; нека се окупе цареви и кнежеви, и нека светитељи запљешћу и запевају, јер су изливене три превелике реке науке, које дају воду увек живог Духа; ови су пастири и учитељи, и Пресвете Тројице троструки свештенослужитељи, зато се окупимо сви да их похвалимо: и мудри философи, и јереји, и пастири, јер су ови грешнима заступници, и сиромашних обогатитељи, жалоснима утешитељи, путницима сапутници, на мору кормилари, и свима ма где били су усрдни предходници; зато похвалимо ове свете архијереје па рецимо: пресвети учитељи, похитајте да вашим молитвама избавите верне од животних саблазни, и да их избавите од вечних мука.

(Хвалитне стихире на јутрењу, глас 5)



Цон Бер, презвитер

## ДАТО НАМ ЈЕ СВЕ! Беседа у Недељу о Закхеју

Многе смо благослове примили у протеклим недељама, прославили смо зимску Пасху – Оваплоћење нашег Господа – његово рођење у оскудици, немаштини, у земаљском вертепу. Прославили смо и његово откривање на реци Јордану када је освећена свака вода и читава материја, али и откривено нам да треба поштовати Тројицу. Након тога и улазак у Јерусалимски храм, како би као Спаситељ био примљен од стране праведног старца.

Дато нам је много, као што и говоримо у Литургији Светог Василија, закључујући сећање на све оно што је учињено за нас: *Даруј нам мир твој и љубав твоју, Госпoде Боже наш, јер си нам дао све и сва*. Дао нам је све... јер нам је дао самога себе, дошао је међу нас, постао оно што смо ми и, као што знамо, чак и умро да би смрт победио.

Будући да нам је све то дато, наше питање је: шта *ми* да чинимо? Шта *ми* да чинимо?

У Јеванђељима непрестано чујемо Исусов позив: „Хајде за мном“. Хајде за мном и постани ловац људи; хајде за мном и остави мртве да покопавају своје мртве; хајде за мном и узми крст свој.

Данас чујемо веома јасан позив да следимо Христа. Након Јордана, Дух одведе Исуса у пустињу на четрдесет дана. Ми сами ћемо ускоро бити део овог пута, хода, тог боравка у пустињи.

Данас је Недеља о Закхеју, о коме смо управо слушали. Опомињући нас како треба ићи за Христом, упућен нам је позив да се пробудимо уколико желимо да заједно са Њим кренемо у пустињу.

Неколико је важних детаља у овом одељку о Закхеју који говоре о нашем ходу у пустињу.

На првом месту, видимо Закхејеву ватрену жељу. Он се није просто шетао туда не би ли се десило да у пролазу, случајно, види Христа. Уместо тога, каже се да је он тражио Господа. Ту видимо да постоји осећање скорог доласка Господњег и осећање Закхејевог ишчекивања, његове јаке жеље

да га потражи, да га пронађе. Само овако треба да приступимо долазећем периоду Великог поста, не са осећајем слутње, престашено чекајући његов долазак, желећи да се науживамо у стварима којих ћемо се у посту одрећи – не на такав начин, већ са јарком жељом да јасно видимо Христа. Једино у трагању ће наше наде бити испуњене у Великом посту и, попут Закхеја, добићемо много више него што очекујемо.

Ако немамо искрену жељу и ватреност, онда ћемо подједнако мало примити и од поста и од празника. Недеље испред нас су попут припреме за трку која следи: треба почети, чак и сада, да се припремамо за оно што се тражи од нас – од нас којима је, као што видесмо, *све и сва* дато.

Други јасно изражен детаљ из данашњег Јеванђеља је истицање Закхејевог малог грађа – био је низак! Он је знао да мора бити изнад гла да би видео Господа и то је учинио тако што се попео на дрво, што подсећа на успињање на крст.

Међутим, наш проблем је што не знамо то. Мислимо да смо нешто велико и важно, неко битан, имајући вредност по себи. Заиста, јесмо важни и вредни у Божијим очима: из љубави своје је дошао на земљу да нас спасе, искупи и обнови. Али, наша идеја о само-постојању и само-вредности се заиста лако нађе на том видику – да нам замагли свест о томе да зависимо од онога што нам Господ дарује. Највећи део свог живота проводимо у заблуди, не знајући да смо ми, заправо, мала, потребита и грешна бића наспрам Њега. Због грешника је Он дошао, да их призове покајању, а не због оних који себе виде као праведне, којима Христос треба у њиховим животима као један религијски делић у низу.

Ова потреба за спознајом наше грешности је везана и за трећи детаљ који смо чули у данашњем јеванђељском читању. То је спремност да се покајемо, да променимо ум, да покажемо не само да имамо покајно осећање, већ и да се тако понашамо: „Госпoде, ево пола имања свога даћу сиромасима, и ако кога нечим оштетих, враћићу четвороструко“ (Лк 19, 8). Пост, покајање и милосрђе – то су дела која се од нас траже у недељама које следе – немојмо то заборавити!

Конечно, ако смо вољни да пратимо Господа у пустињи четрдесет дана, морамо се припремити за оно што неминувано иде за тим, а то су борбе и искушења. Чим се будемо прихватили дела Господњег, одмах ће се појавити глас који нам шапуће – не, сачекај до сутра; немој баш толико да се трудиш, не, чак ни толико; ма, немој никако. Ми мислимо да је пустиња место мира и тишине, место осаме и одмора: *Ко би ми дао крила голуба...* [Пс 55, 7]. Ако четрдесетодневне великопосној пустињи приђемо овако, онда ћемо се разочарати. Уместо тога, пустиња је место где све наше намере, жеље и страсти бивају умножене. То је место где, попут Светог Антонија, идемо у циљу да се боримо, да се суочавамо, да истрчимо трку.

Никада не смео заборавити да ми *можемо* истрчати ову трку, да можемо победити у борби, јер ју је Христос, најпре, истрчао за нас. Он је победио непријатеља и све нам је дао, као што смо видели. Стога, научимо се од Закхеја и припремимо се да будемо ватрени, да знамо наше право порекло, да почнемо да се кајемо и будемо спремни да се боримо. Штавише, знајући шта нам долази, радујмо се, *горе имајмо срца и благодаримо Господу*, знајући да Он све ствари држи у својим рукама, дајући их на добро онима који га љубе.

Извор: John Behr, *The Cross Stands, While the World Turns. Homilies for the Cycles of the Year*, St Vladimir's Seminary Press, New York 2014, 143–146.

Са енглеског превео Лазар Марјановић





Лариса Маршева, Јован Шчербенко, Георгије Мамонов

## КОМЕНТАР ДОГМАТИКА ПЕТОГ И ШЕСТОГ ГЛАСА

Песмопевања у част Маке Божије, која се певају на недељној малој (богородични на „Господи возвах” и на стиховње) и великој (богородичан на „Господи возвах”) вечерњи, чији је текст смештен у служби Октоиха, назива се догматиком.

Догматик (грч. *δογματικόν* (Θεοτοκίον) потиче од грчке речи „догма” (δόγμα) – „учење, закључак, одлука, мишљење”, то јест доктрина или основна позиција хришћанског вероучења.<sup>1</sup> Ово богородично песмопевање названо је догматиком, пошто носи у себи дубину хришћанског вероучења. Текст догматика не само да прославља Пресвету Деву Марију, него и садржи догматско учење о Личности Исуса Христа, Његовом оваплоћењу и сједињењу у две природе – Божанској и човечанској.

*Коментар догматика петог гласа*

Догматик петог гласа „У Црном мору” у својој основи је изграђен на суочавању и супротстављању догађаја и личности Старог и Новог Завета, а такође је пун метафора и слика чији је циљ указивање на улогу Пресвете Богородице у делу спасења човечанства.

Текст догматика петог гласа на црквенословенском језику гласи овако:

„В Чернем мори неискусобрачныя Невесты образ написася иногда. Тамо Моисей разделитель воды: zde же Гавриил служитель чудесе. Тогда глубину шествова неморкренно Израиль; ныне же Христа роди безсеменно Дева. Море по прошествии Израилеве пребысть непроходно; Непорочная по рождестве Еммануилеве пребысть нетленна. Сый и прежде сый, явлейся яко человек, Боже, помилуй нас.”<sup>2</sup>

Грчки оригинал је следећи:

„*Ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ τῆς ἀπειρογάμου Νύμφης εἰκὼν διεγράφη ποτέ. Ἐκεῖ Μωϋσῆς διαρέτης τοῦ ὕδατος, ἐνθάδε Γαβριὴλ ὑπηρετής τοῦ θαύματος, τότε τὸν βυθὸν ἐπέξυσε ἀβρόχος, Ἰσραὴλ, νῦν δὲ τὸν Χριστὸν ἐγέννησεν ἀσπύρος ἡ Παρθένος, ἡ θάλασσα μετὰ τὴν πάροdon τοῦ Ἰσραὴλ, ἔμεινεν ἄβατος, ἡ ἀμειπτος μετὰ τὴν κύησιν τοῦ Ἐμμανουήλ, ἔμεινεν ἄφθορος, ὁ ὢν καὶ πρόων, καὶ φανείς ὡς ἄνθρωπος, Θεὸς ἐλέησον ἡμᾶς.”*<sup>3</sup>

Српски превод:

„У Црвеном мору описа се једном лик Невесте која не искуси брака. Тамо Мојсије раставља воду, овде Гаврило служи чуду. Тада Израиль прође непоквашен кроз дубину, сада Дева без семена роди Христа. После прелаза Израилева море оста непролазно, а Непорочна после рођења Емануилова поста неповређена. Ти који јеси, који и од пре јеси, који си се појавио као човек, Боже, помилуй нас.”<sup>4</sup>

*Лик Невесте која не искуси брака*

Новозаветно схватање, које је изражено у песмопевањима, продубљује смисао старозаветних догађаја. Особито светао пример овога јесте догматик петог гласа. Прве речи догматика обраћају пажњу на најугицај-



нији моменат историје Изласка Јевреја из Египта – пролазак кроз Црно море. Према традицији, прихваћено је да се Црно море поистивећује са Црвеним морем, пошто у преводу са црквенословенског јерика „Чермное море” и јесте Црвено.<sup>5</sup> У руском преводу Старог Завета наведени назив долази из грчког преписа, у којем се водом назива „Ερυθρὰ θάλασση” – исто као и у догматику петог гласа, што у преводу значи Црвено море.

Даље се говори о лику „неискусобрачној Невесты” – у преводу са црквенословенског језика „која не искуси брака”.<sup>6</sup>

„Невесты образ написася (то јест лик беше насликан) иногда (некада, једном)”<sup>7</sup>. У наведеном одломку говори се о непропадљивој чистоти Мајке Божије, Чији је пра-

лик обновљено море по којем се не може проћи после преласка Израиља.<sup>8</sup>

*Тамо Мојсије, овде Гаврило*

Весници и путеводитељи народа се помињу и тако се настављају паралеле упоређивања старозаветне и новозаветне историје: законодавац и пророк Мојсије, преко кога је Бог начинио чудо раздјеливања воде, и арханђел Гаврило, који је објавио вољу Божију праведном Захарији, оцу Јована Крститеља, о рођењу пророка и претече Јована, а Деве Марији велику радост о Рођењу Месије.

У наведеном тексту реч „чудесе” потиче од грчког „θαυμάσιον”, што означава натприродну појаву,<sup>9</sup> испунићелима и весницима, и, што је главно – служитељима који су у свештеној историји били пророк Мојсије и арханђел Гаврило.

*Сушти и Пресуштаствени, који се јавио као човек*

Даље, настављајући линију упоређивања догађаја, говори се: тада, за време преласка кроз море „глубину шестова немокрено” – тада по (морском) дну иђаше Израиљ, не оквасивши стопала<sup>10</sup>. Овог часа, имајући у виду новозаветно време, Дева је „безсемено” (без семена, непорочно) зачала и родила Христа – буквално „помазаника”.

Након што се завршило старозаветно чудо, воде Црвеног мора се спустише и поново постадоше непроходне. Тако и у Новом Завету „Непорочная по рождестве Емануилеве пребысть нетленна” – завршетак непорочног рођења Емануила (јевр. „с нама је Бог”), предсказаног још од пророка Исаије – „Ево, Дева ће у утроби примити и родити Сина, и наденуће му име: Емануил” (Ис. 7, 14) – постаје чињеница непропадљивог, у датом случају девственог стања Богомајке после Рођења Спаситеља, пошто грчки текст догматика има реч „ἄφθορος”, што у преводу на наш језик значи „девствено”<sup>11</sup>.

Наведени одломак обраћа пажњу на неоспорну доктрину хришћанског богословља, сагласно којој је Дева Марија непорочно, бесемено зачала Исуса Христа од Духа Светог, не осећајући физичку тежину порођаја. Преподобни Нил Синајски говори: „Владика наш Христос, који рођењем својим отвори непорочну материцу, сам ју је по рођењу запечатио сопственом премудрошћу, силом и чудотворством, нимало не повредивши печате девства”<sup>12</sup>.

После поређења старозаветних и новозаветних историјских догађаја, образаца следи за молитвена песмопевања традиционална кулминација која почиње свечаним обраћањем централној фигури читаве повести – „Сый и прежде сый, явлейся яко человек”.

„Сый”, у грчком оригиналу ὁ ὄν, јеврејско Јахве, то јест Сушти,<sup>13</sup> једно је од личних имена Бога, које означава самобитност Бога, говори да Он има живот у самом себи, а такође указује на Божанствено биће као на истински постојећу вечну и непроменљиву реалност. Користићење Божанственог имена „Сушти” необично је за догматик петог гласа, јер је било изговорено од Мојсија у моменту појављивања Несагориве Купине (Изл. 3, 14).

„Сый и прежде Сый (Сушти и Пресуштаствени), явлейся яко человек” – није просто јављени, већ свечано јављени<sup>14</sup> као човек. Овде се говори не само о пуноћи Божанске, него и човечанске природе у Христу. Протоје-



реј Георгије Флоровски говори: „У Оваплоћењу Логоса открива се и остварује смисао људског постојања. У Христу Богочовеку јављена је мера и узвишена граница људског живота”<sup>15</sup>.

Завршавајући кулминациони део, почиње се од свечаног обраћања Господу Богу, смиреним молитвеним прошењем хришћана за помиловање: „Боже, помилуй нас”.

\* \* \*

Догматик петог гласа, као и догматици других гласова, својим блиставим, свима познатим, али у исто време и тајанствено чудесним начинима открива историју Старог и Новог Завета, а такође подсећа верујуће на њихове нераскидиве и недељиве везе. У својој суштини, ово богородично песмопевање јесте чувар догматског учења о оваплоћењу Исуса Христа и Његовом сједињењу у две природе – Божанској и човечанској.

#### Коментар догматика шестог гласа

Песмопевања недељног богослужења испуњена су не само поетским помињањем Васкрсења Спаситељевог, него и мноштвом истина вероучења. Особита концентрација догматских елемената налази се у недељним песмопевањима на крају циклуса стихира на „Господи возвах”, које на основу садржаја имају одговарајући назив: „Богородичан догматик”. Претпоставља се да је аутор ових текстова Преподобни Јован Дамаскин.<sup>16</sup>

Данас се заустављамо на догматику недељне велике вечерње шестог гласа. На почетку се упознајмо са текстом у целини, а затим размотримо одабрана места.

Наведимо црквенословенски текст:

„Кто Тебе не ублажит, Пресвятая Дево; / кто ли не воспоет Твоего Пречистаго Рождества; / безлетно бо от Отца возсиявый Сын Единородный, / Тойже от Тебе, Чистыя, пройде, / неизреченно воплощся, / естеством Бог Сый, / и естеством быв Человек нас ради; / не во двою лицу разделяемый, / но во двою естеству / неслитно познаваемый. / Того моли, Чистая Всеблаженная, / помиловатися душам нашим.”<sup>17</sup>

Грчки оригинал песмопевања:

„Τίς μὴ μακαρίσει σε, Παναγία Παρθένε; τίς μὴ ἀνυμνήσει σου τὸν ἀλόχευτον τόκον; ὁ γὰρ ἀχρόνωσ ἐκ Πατρὸς ἐκλάμψας Υἱὸς μονογενής, ὁ αὐτὸς ἐκ σοῦ τῆς Ἀγνῆς προήλθεν, ἀφράστως σαρκωθεὶς, φύσει Θεὸς ὑπάρχων, καὶ φύσει γενόμενος ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς, οὐκ εἰς δύο ἀδα προσώπων τεμνόμενος, ἀλλ' ἐν δυάδι φύσεων, ἀσυγχύτως γνωριζόμενος. Αὐτὸν ἰκέτευε, σεμνὴ Παμμακάριστε, ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.”<sup>18</sup>

Српски превод:

„Ко Те неће славити блажену, Пресветла Дево? Ко неће појати о Твојем пречистом порођају? Јер Јединородни Син, који пре времена засја од Оца, тај изиђе из тебе Чисте. Неисказано се оваплоти, Он који је по природи Бог. И по природи поста човек нас ради. Он се не дели у два лица, него се познаје у двома природама без сливања. Њега преклињи, Чиста, Свеблажена, да се смиљује душама нашим.”<sup>19</sup>

*Ко те неће славити блажену*

Прва два реда црквенословенског текста окончавају се са тачком и запетом, што у руској пунктуацији одговара знаку питања. Аутор нам се обраћа са позивом да опевамо Пресвету Деву у виду реторичког питања Богородици: постоје ли такви који Те неће славити као блажену и опевати Твоје Пречисто Рођење?



Карактеристично је да реч „ублажит” у руском језику, на пример, значи „угађати, причињавати задовољство”,<sup>20</sup> што је веома чудно приликом обраћања Пречистој Дјеви Марији. За објашњење се окрећемо грчком језику, где је употребљено „μακαρίσει”.

Грчко „μακαρίσει” на црквенословенском значи блаженство. Заповести блаженства дао нам је сам Исус Христос у Проповеди на гори. Знак блаженства, по речима Светог Григорија Ниског, то је „непрестана радост, која нема сенки и проиходи из врлина”.<sup>21</sup> Таква радост о Пречистој Дјеви не може да се не изражава у Њеном прослављању, што је веома тачно пренесено у преводу протојереја В. Успенског: „Ко Те неће прослављати, Пресвета Дево?”

*Ванвремено засијао*

Химнограф наставља песмопевање укратко приповедајући о неким аспектима православног вероучења.

Утврђујући православни Символ вере и рушећи лажна учења Арија, који је говорио да Син Божији има по-

четак свог постојања, оци Првог Васељенског Сабора у Никеји дали су следећу карактеристику: „(Верујем у) Рођеног пре свих векова”, што значи пре почетка самог времена.

Аутор догматика понавља свете оце, говорећи о „безлетном возсиянии” Јединородног Сина од Оца. Грчка реч „ἄχροτος” може значити „ванвремени” или „вечни”.<sup>22</sup> Полазећи од овога, „безлетно бо от Отца возсиявый Сын Единородный” можемо превестина следећи начин: „Јединородни Син, који је ванвремено (или „од вечности”) засијао од Оца”.

### *Бог по природи*

О термину „φύσις”, који је у догматику преведен на црквенословенском речју „естество”, водило се веома много спорова тријадолошког карактера, али, пошто је у наведеном случају реч употребљена у христолошком контексту, можемо је превести још и као „природа”.

Четврти Васељенски Сабор, који се сабрао у Халкидону 451. године у саставу више од 600 отаца, утврдио је догму о две природе Сина Божијег. Наведимо у потпуности овај важан текст: „Следећи Свете оце, сви једнодушно поучавамо исповедати једног и истог Сина Господа нашег Исуса Христа, савршеног у Божанству и савршеног у човечанству, истинитог Бога и истинитог човека, онога који је од разумне душе и тела, једносушног Оцу по Божанству и једносушног нама по човечанству, у свему подобан нама осим греха, рођеног пре векова од Оца по Божанству, а у последње дане ради нас и ради нашег спасења од Марије Деве Богородице [рођен] по човештву; једног те истог Христа, Сина, Господа, јединородног, у две природе несливено, неизмењиво, неразделиво, неразлучиво познаваног, тако да сједињењем никако не нарушава разликовање две природе, али ипак чува својство сваке природе и сједињује се у једно Лице и једну Ипостас, не у два лица расецаног или раздвајаног, него једног те истог Сина и Јединородног, Бога Логоса, Господа Исуса Христа, као што су у старини учили прорци о Њему, и како нас је научио сам Господ Исус Христос, и како нам је предао символ отаца”<sup>23</sup>.

Аутор догматика кратко и поетски опева ово решење од судбоносне важности за Православље: „Естеством Бог Сый, и естеством быв Человек нас ради; не во двою лицу разделяемый, но во двою естеству неслитно познаваемый”.

„ὁ ὢν” („Онај који јесте/Сушти”) – једно од Имена Божијих, откривено пророку Мојсију (Изл. 3, 13) изостаје у грчком тексту догматика. Реч „ὄλαρχων” треба преводити као „пробивајући”. Химнограф овим подвлачи велико чудо истовременог пребивања Божанствене и човечанске природе у Христу, Јединородном Сину Божијем.

### *Нераздвојно спознати*

Грчка реч „ὑπορίζομενος” („познавани”) у руском преводу понекада се замењује са „исповедани”. Хтели бисмо особито да подвучемо да је управо знање о несливеном, неизмењивом, неразделивом и неразлучивом сједињењу две природе у Христу, Логосу Божијем, било откривено Духом Светим и речено кроз свете оце Халкидонског Сабора, и сада ми то већ као последицу исповедамо.

Задивљује како је овај изузетан бисер химнографске ризнице Православља одговара свом називу – богородични догматик.

\*\*\*

Аутор догматика почиње од реторичког питања о прослављању Чисте Деве Богородице, указујући да је управо од Ње произашао Спаситељ света, истинска Реч Бога – Исус Христос. Даље химнограф кратко описује догматско учење о Оваплоћењу Јединородног Сина Божијег и о сједињењу две природе у нашем Спаситељу.

Завршавајући текст поново се обраћамо Богомајци: „Моли се Њему, Чиста, Свеблажена, за помиловање душа наших”.

*Превео са руског Горан Дабетић*



### **напомене:**

<sup>1</sup> Желтов М., диакон. *Догматик* // *Православная энциклопедия*. Т. 15. М., 2007. С. 532–534.

<sup>2</sup> *Октоих, сиречь Осмогласник*. Т. 2. М., 1981. С. 8.

<sup>3</sup> ΟΚΤΩΗΧΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ // <https://glt.goarch.org/texts/Och/Tone5Sun.html>

<sup>4</sup> *Осмогласник*. Превео са грчког Иринеј (Тирић), епископ Бачки; „Беседа”, Нови Сад, 1988. Стр.59.

<sup>5</sup> Дьяченко Г., протоиерей. *Полный церковнославянский словарь* // [https://azbyka.ru/otechnik/Grigoriy\\_Djachenko/polnyjtserkovnoslavjanskij-slovar/24](https://azbyka.ru/otechnik/Grigoriy_Djachenko/polnyjtserkovnoslavjanskij-slovar/24)

<sup>6</sup> Седакова О. А. *Словарь трудных слов из богослужения*. М., 2008. С. 197.

<sup>7</sup> *Словарь русского языка XI–XVII вв.* Вып. 6. М., 1979. С. 238.

<sup>8</sup> Помазанский М., протопресвитер. *Ветхий Завет в Новозаветной Церкви*. Лос-Анджелес, 1998. С. 7.

<sup>9</sup> Седакова О. А. *Словарь трудных слов из богослужения*. М., 2008. С. 397.

<sup>10</sup> Исто. С. 399.

<sup>11</sup> Исто. С. 204.

<sup>12</sup> *Сокровищница духовной мудрости*. Т. 12. Козельск, 2009. С. 257.

<sup>13</sup> *Словарь русского языка XI–XVII вв.* Вып. 29. М., 2011. С. 89.

<sup>14</sup> Седакова О. А. *Словарь трудных слов из богослужения*. М., 2008. С. 401.

<sup>15</sup> Флоровский Г., протоиерей. *Догмат и история*. М., 1998. С.181.

<sup>16</sup> Желтов М., диакон. *Догматик* // *Православная Энциклопедия*. Т. 15. М., 2007. С. 532.

<sup>17</sup> *Октоих, сиречь осмогласник*. Гласы I–IV. М., 1991. С. 174.

<sup>18</sup> ΟΚΤΩΗΧΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ // <https://glt.goarch.org/texts/Och/Tone6Sun.html>

<sup>19</sup> *Осмогласник. Недельне службе*. Превео са грчког Иринеј (Тирић), епископ бачки. „Беседа”, Нови Сад, стр. 73.

<sup>20</sup> *Словарь современного русского литературного языка*. Т. 16. М.-Л., 1964. Стлб. 61.

<sup>21</sup> Цит. према: Сидорова С. В. *Блаженство* // *Православная Энциклопедия*. Т. 5. М., 2002. С. 355.

<sup>22</sup> Liddell H. G., Scott R. *Greek-English Lexicon*. Oxford, 1996. P. 298.

<sup>23</sup> Леонов В., протоиерей. *Бог во плоти: Святоотеческое учение о человеческой природе Господа нашего Иисуса Христа*. М., 2005. С. 203–204.

Хиротонија епископа Горазда 25. 9.  
1921. године, АОБЕ

*Сава Антонијевић, протојереј*

## ХИРОТОНИЈА ЧЕШКОГ ЕПИСКОПА

*Одломак из књиге „Чешко-моравска епархија Српске Православне Цркве 1921–1942“, која се налази у припреми за штампу у оквиру издавачке делатности Епархије шумадијске*

У Чехословачкој цркви су организоване епархије, које су себи изабрале епископе. На црквено-народном сабору у Прагу 1921. године, свештеник Мађеј Павлик је изабран за епископског кандидата моравско-шлеског.

После дужег преговарања са Српском Православном Црквом, Чехословачка црква је коначно дочекала тражено посвећење свога епископа. Епархијски савет Моравско-шлеске епархије примио је телеграфски позив од Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве, 12. септембра 1921. године, да администратор епархије Мађеј Павлик, са неколико чланова делегације, што пре допутује у Београд. Централни савет у Прагу био је изненађен што је од три изабрана кандидата за епископа (Фарски, Павлик и Патржик) позван само Павлик, али се надао да ће друга два кандидата бити накнадно хиротонисани у Прагу – па је на брзу руку припремио Павликов одлазак. Уздржаност Београда према хиротонији друга два кандидата вероватно је проистекла услед протеста неколико црквених општина против избора ове двојице. Можда је опрезни патријарх Димитрије желео прво

да види како ће се развијати млада Црква, како би им временом хиротонисао још епископа. И епископ Доситеј је подржавао план да се хиротонишу епископи за

Чехословачку Цркву, и писао је да „ма и један посвећен епископ чешки, допринео би много за углед самих Чеха“, и да би то имало позитиван утицај на однос чехословачке владе према њима.<sup>1</sup>

Треба знати да Павлик није жудео за почасним и управним звањима,<sup>2</sup> већ је одбијао хиротонију за епископа. О тим догађајима постоји неколико сведочења, у којима се описује како се протођакон Никетић два пута враћао по Павлика,<sup>3</sup> који је на крају кренуо на хиротонисање, како је касније писао и митрополит Доротеј, „и против своје воље“.<sup>4</sup>

За Београд је кренула делегација од 22 члана. Најпре су 19. септембра 1921. године стигли у Нови Сад, где их је дочекао епископ Доситеј са митрополитом Иларионом (Радонићем), који им је пожелео добродошлицу. И окупљени грађани Новог Сада поздравили су драге госте. Након Новог Сада, воз је стигао у Сремске Карловце. Тамо их је чекала литија са свештенством, народом и ђацима. Прво су ученици богословије Светог Саве



Епископ Горазд после хиротоније  
1921. године, АОБЕ

отпевали тропаре светитељима, а потом чехословачку химну, па је уследио поздравни говор.<sup>5</sup> Гости су примљени у патријаршијском двору, где им је обезбеђен и смештај.

#### *Избор и хиротонисање епископа чешко-моравског Горазда Павлика*

Следећег дана, 20. септембра 1921. године, Свети Архијерејски Сабор Српске Православне Цркве одржао је ванредну седницу.<sup>6</sup> Владика Доситеј је поднео извештај, па је у саборску дворану уведена чехословачка делегација. По сведочењу присутних „моменат је био и

легације да изиђу, па је Павлику поставио још неколико питања, а онда је замолио и њега да изиђе. Сабрани епископи су потом призвали Светог Духа, и једногласно изабрали за чешке епископе свештенике др Мађеја Павлика, др Карела Фарског и др Рудолфа Патржика.<sup>10</sup> Павлику су избор саопштили непосредно, а Фарски и Патржик су телеграфски обавештени. Павлик је тада имао 42 године.

Делегација Чехословачке цркве је потом кренула у Крушедол, где је 21. септембра 1921. године Павлик замонашен од стране српских православних епископа Доситеја и Максимилијана, и добио име Горазд, према ученику (и несужењом наследнику) Светог Методија.<sup>11</sup>

Следећег дана, јеромонах Горазд у манастиру Гргетегу добио је чин игумана. Истога дана поподне у манастиру Хопову у којем су боравиле руске монахиње, игуман Горазд је произведен у архимандрита, уз сузе усхићења свих присутних.<sup>12</sup>

Делегација Чехословачке цркве је потом стигла у престоницу. Пријем је био изванредан. Послератна тежња за словенском националном и верском сарадњом манифестована је у пуној снази. Овакав дочек је на делегате оставио неизбрисив утисак и превазилазио је сва њихова очекивања.<sup>13</sup> Имали су осећај да присуствују нечем веома важном, и да их је дочекао сав народ града Београда.<sup>14</sup> Када је воз стигао око 15 часова, железничка станица је била препуна. Дочек није имао званичан карактер, али су на станицу дошли сви београдски свештеници, полазници монашке школе из Раковице, велики број учитеља, пуно ђака различитих школа, чланице Кола српских сестара и Друштва књегиње Љубице, скоро цела чехословачка пословна и дипломатска колонија у Београду са представницима чехословачког Посланства, затим Димитрије Рошу нм – помоћник министра вера, Б. Пајевић – потпредседник београдске општине са неколико



#### **Епископ Горазд на својој хиротонији 25. 9. 1921. године чита Символ вере**

свечан и дирљив.“ Унет је и крст Светих Ћирила и Методија и застава са хуситским путиром на њој. Остало је забележено да је владика Николај Велимировић неупадљиво пришао хуситској застави и пољубио је.<sup>7</sup> Један од присутних Чеха прокоментарисао је у писму то речима: „Пољубио је свој идеал.“<sup>8</sup> Делегација је поздравила патријарха Димитрија, „изложивши му у име својих општина опширно своју чврсту вољу да се врате вери својих праотаца и замолила да их српска православна црква прими у своје окриље.“ Представили су и свога кандидата за епископа свештеника Мађеја Павлика, те су замолили да га патријарх Димитрије хиротонише. Затим је патријарх Димитрије, у име Сабора, позвао Мађеја Павлика да изложи своје исповедање вере, на шта је овај изјавио: „да исповеда грчки никејо-цариградски символ вере, седам тајни, седам васељенских сабора, и све каноне, као и целокупно учење православне цркве, одричући се свију новотарија које је увела римокатоличка црква“.<sup>9</sup>

Патријарх Димитрије је, „у пуном уверењу да ове изјаве потичу из чиста срца“, позвао остале чланове де-

одборника, и многи други. Из Чехословачког посланства у Београду били су позитивно изненађени овим буђењем београдског становништва из своје, како су извештавали Праг, „готово оријенталне равнодушности“.<sup>15</sup>

У првом вагону били су чланови чехословачке делегације, а у другом су били српски патријарх Димитрије, новоизабрани епископ Горазд, епископ нишки Доситеј, епископ битолски Јосиф и епископ злетовско-струмички Серафим.<sup>16</sup>

Владика Горазд се на станици појавио као „човек у најбољим годинама“, како га је окарактерисала српска штампа, одевен у српско архимандритско одјејаније. Иза патријарха, новоизабраног епископа и осталих српских епископа ишли су чланови чехословачке делегације. Чеси су носили белу заставу на чијој је средини био црвени путир и крст Светих Ћирила и Методија. Међу Чесима су биле и две даме из Моравске у националној ношњи. Клицало се Чехословачкој и новоизабраном епископу Горазду, певане су црквене и националне песме и ређали су се поздравни говори у националном духу.<sup>17</sup>

Владика Горазд је отпоздравио истакавши „да римска црква не одговара карактеру чехословачког народа, и да се сада, уз помоћ српске православне цркве, dogodило оно на шта се одавно помишљало али што се није смело извршити због Аустрије. Ова нова духовна веза између чехословачког и српског народа, само ће још више појачати срданост и братство које је до сада владало.“<sup>18</sup>

Затим су сви формирали литијску поворку и „идући Немајином, Кнез Милошевом, Краља Милана, Кнез Михајловом и Краља Петра улицом дошли су у Саборну цркву, где су их дочекали, уз звоњење звона, ђаци с рипидама“.<sup>19</sup> Чланови чехословачке делегације потом су били смештени код разних београдских породица, а следећег дана је цела делегација присуствовала парастосу краљу Петру у Саборној цркви. Парастос је служио патријарх Димитрије, митрополит кијевски Антоније, седам епископа, архимандрит Горазд са шест свештеника из Чехословачке, дванаест српских свештеника и четири ђакона. Чехословачка делегација је донела и венац на коме је писало: „Великему Краљу Српском Петру I – Црквеи Чехословачки Православни.“<sup>20</sup>

У Саборној цркви наречење је било увече 24. септембра 1921. године. Српска дневна штампа је писала да је наречени епископ „будући поглавар чехословачке православне цркве“.<sup>21</sup> Српски патријарх Димитрије и новоизабрани епископ Горазд, прешли су из Патријаршије у Саборну цркву. У њиховој пратњи били су митрополит скопски Варнава (касније патријарх српски) и чувени руски митрополит Антоније Храповицки, те епископи: Николај охридски, Јосиф битолски, Кирило бокоторски, Михаило рашко-призренски, Серафим злетовско-струмички, Доситеј нишки и Јефрем жички.<sup>22</sup> У цркви су патријарх и епископи сели за

сто на коме је био постављен хлеб и вино, а новоизабрани епископ Горазд је стајао „на стражи“. Потом је један ђакон објавио да је епископ Горазд изабран за епископа моравско-шлеског од свог народа, а да је његов избор признао Свети Архијерејски Сабор Српске Православне Цркве. Епископ Горазд је изјавио „да се одазива избору и да против тога нема ништа“.<sup>23</sup>

Потом је владика Доситеј беседио, између осталог поменувши „рад светог апостола Методија, који је на смрти рекао да га у његову позиву наследи његов најбољи ученик Горазд. Али стицајем прилика та се жеља Методијева није све до данашњег дана испунила. Данас је пало у део нашој цркви да братском чехословачком народу пошаље натраг једног новог Горазда, који ће бити достојан заменик старог Горазда.“<sup>24</sup>

Владика Горазд је затим доведен до свог места за столом заједно са осталим архијерејима, и почела је вечера љубави а хор је певао „Благословен јеси Христе Боже“. Такон је са амвона произносио многољествија патријарху и осталим епископима. Све је завршено тако што је новоизабрани епископ Горазд узео благослов од старог патријарха Димитрија и пољубио му руку, а од осталих епископа је узео благослов и изљубио се са њима.<sup>25</sup> Даље је служено бденије, а у служењу је учествовао и новоизабрани епископ.

Епископ Горазд је хиротонисан следећег дана, у недељу 25. септембра 1921. године у београдској Саборној цркви од стране патријарха Димитрија, уз саслуживање руског митрополита Антонија Храповицког и седам српских епископа.<sup>26</sup> Бденију и хиротонији испред Англиканске цркве је присуствовао свештеник Ф. Клинтон из Кентеберија,<sup>27</sup> који је тада у Београду истраживао могућност зближавања православне Цркве и Англиканаца.<sup>28</sup>

Новоизабраног епископа и делегацију из Чехословачке дочекало је мноштво народа, испуњавајући Саборну

**Епископ Горазд са делегацијом Чехословачке Цркве после хиротоније 25. септембра 1921. године у Београду. У првом реду су и патријарх Димитрије, руски митрополит Антоније (Храповицки), епископ Варнава и епископ Доситеј**



цркву и порту „као ретко када“, показујући тако своју љубав према блиском словенском народу.<sup>29</sup> Патријарху, митрополитима и епископима је саслуживао и велики број свештеника. Међу њима је било и пет свештеника из тадашње Чехословачке (из сваке области по један).

У току службе, патријарх Димитрије је седео на амвону, окружен митрополитима и епископима, и позвао је новоизабраног епископа Горазда да исповеди веру. Архимандрит Горазд је стајао испред царских двери, и изговорио Символ вере на чешком језику, а потом на црквенословенском,<sup>30</sup> те заклетву „да кроз цео свој живот неће нарушити учења свих седам Васељенских Сабора“.<sup>31</sup>

До Апостола владика Горазд је служио као јеромонах, а потом је хиротонисан. Када је патријарх Димитрије новог епископа привео царским дверима, Београђани су га „бурно и срдечно поздравили“, како је тада писала београдска штампа „тако како нису поздравили ни једног нашег епископа“.<sup>32</sup> Сви присутни су овај чин видели као обнављање ћирило-методијске Цркве у чешким земљама.<sup>33</sup>

У својој приступној беседи о хиротонији, када му је патријарх Димитрије предао жезал, епископ Горазд је нагласио да његова хиротонија није дошла случајно, већ да је имала тесну везу са прошлешћу чешког и српског народа. Повезивао је то са ћирилометодијевском традицијом, са хуситским покретом, са борбом за слободу народа,<sup>34</sup> и са посебношћу Православља.<sup>35</sup>

Приликом хиротоније, владика Николај Велимировић није служио јер је тада био најмлађи архијереј Српске Православне Цркве, али је био присутан и ословио је новог епископа пророчким речима:

„Не журити за земаљским краљевством него се увек приклонити краљевству небеском... Наша стара вера наших предака не дичи се брзим успехом али мирно чека коначни успех. Не чека аплауз од својих исписника на земљи већ од анђела на небу. Не рачуна време годинама већ вековима. Подноси свакојаки подсмех у неузвратној нади да ће се последња смејати. Управо то искуство о православљу може да да владици Горазду одважност за напоре, који га чекају, и ореол славе који мора бити спојен са именом првог православног епископа Чехословачке Републике.“<sup>36</sup>

Сама свечаност хиротоније је у српским новинама пропраћена као свечаност у којој се „нарочито славила и братска и духовна веза између Срба и Чехословака“.<sup>37</sup> После хиротоније приређен је свечани ручак од стране патријарха Димитрија у част чешке делегације и ново-хиротонисаног епископа Горазда.<sup>38</sup>

Тада је владика Горазд одликован орденом Светог Саве II реда са звездом, а професор Колумбијског универзитета др Михајло Пупин, чувени српски и амерички

научник, покљонио му је сребрни владичански жезал,<sup>39</sup> уз говор у којем је истакао демократичност Православне Цркве и улогу верника у њој, те га позвао у Америку „да и онде шири Чехословачку Цркву“.<sup>40</sup>

Те вечери, градоначелник Београда Добривоје Митровић је у част владике Горазда приредио банкет, и том приликом даровао га је у име града Београда, уметнички урађеним сребрним крстом. Владика Горазд је у Београду упознао и веома цењеног српског лекара и професора Милана Јовановића Батута. Следећег дана владикау и неке чланове делегације, примио је министар вера, а такође и стари и чувени председник владе Никола Пашић.<sup>41</sup> Пашић је том приликом обећао и финансијску помоћ за Чехословачку Цркву.<sup>42</sup> Део делегације је потом отпутовао у Тополу, да на Опленцу обиђу гроб српског краља Петра Карађорђевића.

Затим је владика Горазд са владиком Доситејем по-

сетио Ниш, где је такође лепо примљен, о чему су касније писали и неки Чеси: „Ако се брат Горазд свуда у Србији осећао као код куће, чинило му се, да је у Нишу као код својих родитеља, јер су се родитељи г. епископа Доситеја владали према њему као према своме сину.“<sup>43</sup> По повратку у Београд, владикау Горазда је чекала и свечана вечера, коју су у његову част приредиле београдске госпође. Том приликом покљониле су му панагију са натписом: „Сестре Српкиње из Београда брату Чеху из Мораве – епископу Горазду“.<sup>44</sup> Потом је владика са Спиридоном Познановићем и супругом Николе Пашића, председника Краљевске владе, пет дана обилазио Фрушку Гору. Све ово је утицало да је епископ Горазд својим боравком „у драгој српској земљи“, Србију доживео као другу отаџбину.<sup>45</sup>

Присуство многих владиних ауторитета на хиротонији чешког епископа, посматрачи са стране знали су много касније да оцене као очекивање југословенске Владе да постигне неки политички престиж.<sup>46</sup> Притом нису узете у обзир чињенице тога времена, да су српски и чешки (такође и словачки) народ пролазили кроз један период необичне блискости и симпатија, коју је осим заједничких економских интереса потпиривала још опасност од Немаца и Мађара, који нису крили своје несимпатије (благо речено) и злослутне намере према овим својим суседима. Очекивало се да блискост Чеха и Срба на дуге стазе учврсти и верска повезаност.



Епископ Горазд тридесетих година XX века

## напомене:

<sup>1</sup> АСин. Поверљиви допис владике Доситеја Светом Синоду (извештај седамнаести) ЕБр. Поверљиво од 12. јула 1921. године.

<sup>2</sup> Доротеј митрополит Прага и целе Чехословачке, „Чешки Владика – мученик Горазд, поводом стогодишњице рођења“, *Гласник* (3. март 1979), 57.

<sup>3</sup> *Pastýř a martyr*, 114.

<sup>4</sup> Доротеј митрополит Прага и целе Чехословачке, 59.

<sup>5</sup> Свештеник Јован Јеремић је надахнуто беседио придошлим Чесима: „Поносна децо, дичне Чешке и Моравске! Поносни синови великога Јана Хуса! Добро нам дошли, јер долазите у име Господње, јер долазите путевима великих славенских апостола Св. Ђирила и Методија; и јер вас води дух мученика Јана Хуса. Добро нам дошли, јер долазите са чистим срцем и са здравом душом пробуђене чешке народне свести. Добро нам дошли, јер долазите раширених руку, да нас братски загрлите и да се с нама духовно уједините у светој Православљу. И да наше славенско братство утврдите, уверени и свесни тога, да се наше славенско братство утврди и вечно одржати може само духом, истином и снагом светога Православља. И зато, загрљај ваш примамо најтоплијим загрљајем нашим.“ *Исто*, 16-17.

<sup>6</sup> Присутни су били митрополити: дабро-босански Петар, скопски Варнава, бањалучко-бихаћки Василије и зворничко-тузлански Иларион, и епископи: пакрачки Мирон, темишварски др Георгије, бокоцоторски Кирил, нишки Доситеј, будимски др Георгије, охридски др Николај, тимочки др Иринеј, жички Јефрем, призренски Михаил, битолски Јосиф, злетовско-струмички Серафим, горњо-карловачки Иларион, викар сремско-карловачки др Максимилијан. *Исто*.

<sup>7</sup> Baudiš, jerej Jan, „Před devadesáti lety v Bělehradě“, *Hlas pravoslvi* 11 (listopad 2011), 12.

<sup>8</sup> Marek, *Obtížný cizinec*, 98.

<sup>9</sup> *Манифестација Ђирило – Методијевске идеје*, 20.

<sup>10</sup> *Исто*.

<sup>11</sup> Владика Доситеј му је том приликом рекао: „Наследник моравског архиепископа св. Методија, св. Горазд, насиљем оних који су мрзели Православље био је прогнан из своје родне земље, Велике Моравске, овамо међу Јужне Словене. А у твојој лицу, оче архимандрите Горазде, Господ враћа у Моравску новог Горазда, обновитеља Православља у чешком народу...“ „Свети Горазд, епископ чешкоморавски, нови светитељ Православне цркве“, Крагујевац, *Каленић* 4 (1988), 5.

<sup>12</sup> *Манифестација Ђирило – Методијевске идеје*, 21.

<sup>13</sup> Marek, *Josef Židek*, 76.

<sup>14</sup> АЦОХ, Paměti náboženské obce chudobinské.

<sup>15</sup> АМСПЧР, секција 2, 1918-1938, фасцикла 61, Извештај Посланства Републике Чехословачке у Београду Бр. 1313 од 30. септембра 1921. године, упућен Политичком одељењу Министарства спољних послова Чехословачке Републике.

<sup>16</sup> „Г. Горазд у Београду“, *Политика* (24. септембар 1921), 2.

<sup>17</sup> Погледај у Душан, Квапил, „Епископ Горазд (Навршило се 50 година од мученичког страдања епископа чешкоморавског Горазда и 5 година откако је проглашен за свеца)“, *Православље* (15. септембар 1992), 5. Атмосфера тих говора може да се наслути и из само неких речи Николе Божића, протопрезвитера града Београда: „Београд је поносан са твога доласка у средину нашу, јер Ти нам не долазиш као обичан гост и брат, већ као изабраник миле браће Чеха и Словака, који те упућују у средину нашу, да из руку високо уважене старине, Његове Светости Патријарха Димитрија, примиш посвећење за првога епископа обновљене епархије моравско-шлеске, у којој је био први епископ Св. Методије, велики словенски учитељ и апостол. Данашњи је дан, г. Горазде, кога Господ учини, стога радујмо се! Ну, мили нам госте, г. Горазде, у радости нашој не смејмо превидети, да ће непријатељи наше

нације, нашега св. православља, ометати и Тебе у раду, као што су ометали св. Методија и ученике његове, између којих највећи беше онај, чије си име узео примајући монашки чин. У тим тешким часовима, рачунај на аманет Божји, који те високо уздиже, да постанеш град на врх горе сазидан; да будеш со земљи и видело људима. Сила Божја јавља се у немоћи нашој – немоћнаја врачујушчи и оскудевајушча воспознајушчи, и она неће дати да поклекнеш у вршењу дела Божјег и апостолској служби у народу твојем. Сем тога рачунај и на ону другу духовну силу – коју имамо и ми и ви – а то су: код нас у цркви, дух Св. Саве, а код вас дух Јана Хуса, тог великог мученика и борца за слободу, истину и правду. Тела и једног и другог спаљена су, прах је ветар развео на све стране, али дух њихов и данас благотворно дела.“ *Манифестација Ђирило – Методијевске идеје*, 23.

<sup>18</sup> „Г. Горазд у Београду“, *Политика* (24. септембар 1921), 2. *Исто*.

<sup>19</sup> *Манифестација Ђирило – Методијевске идеје*, 25.

<sup>20</sup> „Наречење Горазда“, *Политика* 483 (25. септембар 1921), 2.

<sup>21</sup> *Исто*.

<sup>22</sup> *Исто*.

<sup>23</sup> *Манифестација Ђирило – Методијевске идеје*, 25-26.

<sup>24</sup> „Наречење Горазда“, *Политика* 483 (25. септембар 1921), 2.

<sup>25</sup> Зна се засигурно да су служили и епископи Варнава (као митрополит скопски), Доситеј (нишки) и Јосиф (битолски); „Јубилеј хиротоније блаженопочившег митрополита Горазда“, *Гласник* 4 (1972), 85; Радован Пилиповић, „Поводом 130-годишњице од рођења – Свети Горазд Чешки“, *Православље* 1009 (1. април 2009) 33; Др Душан Квапил, „Епископ Горазд (навршило се 50 година од мученичког страдања епископа чешко-моравског Горазда и 5 година откако је проглашен за свеца)“, *Православље* (15. септембар 1992), 5.

<sup>26</sup> Хенри Џој Фајнс-Клинтон (Henry Joy Fynes-Clinton), 1875-1959, био је угледни англикански свештеник и утицајни секретар различитих удружења и одбора за сарадњу и уједињење англиканске и православне цркве. Више види у Радмила Радић, *Војислав Јанић (1890–1944) свештеник и политичар*, ИНИС, Београд, 2018, 68, 75, 78, 79, 114 и др.

<sup>27</sup> Dočkal, *Život* 23 /2, 278; АМСПЧ, секција 2, 1918-1938, фасцикла 61, Извештај Посланства Републике Чехословачке у Београду Бр. 1313 од 30. септембра 1921. године, упућен Политичком одељењу Министарства спољних послова Чехословачке Републике.

<sup>28</sup> Зна се да Београђани нису били поводљиви или фанатични, али је очито било да су госте дочекали са одушевљењем. „Српско – Чешко братство (Завладичење г. Горазда)“, *Политика* (26. септембар 1921), 1.

<sup>29</sup> Из архивске грађе да се видети да је Горазд на црквенословенском прочитао и исповедање неких других православних хришћанских догмата.

<sup>30</sup> „Српско – Чешко братство (Завладичење г. Горазда)“, *Политика* (26. септембар 1921), 1.

<sup>31</sup> *Исто*. Како су приметили Чеси, народ је често узвикивао „Живео!“ Такође, приметили су да раније код становника Београда никада нису приметили такав „истински ентузијазам“. То су тумачили „тима да се догађај дотицао „најдубљих осећања“ Београђана и Срба, али и да им је „ласкало“, како су приметили, да Чеси као најкултурнији словенски народ долази на хиротонисање у Београд. АМСПЧ, секција 2, 1918-1938, фасцикла 61, Извештај Посланства Републике Чехословачке у Београду Бр. 1313 од 30. септембра 1921. године, упућен Политичком одељењу Министарства спољних послова Чехословачке Републике.

<sup>32</sup> „Том приликом Патријарх је ободрио новог епископа да буде достојан ученик Светих равноапостолних Кирила и Методија у чешком народу.“ АСин. Беседа Епископа моравичког Јефрема приликом прославе 100-годишњице рођења епископа Горазда 27. марта 1979. године у Прагу – налази се у извештају еп.

Јефрема Светом Синоду СПЦ о учешћу у наведеној прослави.

<sup>34</sup> Епископ Горазд је правио паралелу српског страдања после Косовског боја, са чешким ропством после битке на Белој Гори, када су Чеси покорени од стране Аустријанаца.

<sup>35</sup> Епископ Горазд је тада, између осталог рекао: „Историја и тесна веза Ђирило-Методијевих и Хусијских идеја побудила нас је да и ми ступимо у везу са православљем и то пре свега Српским, у чијем смо просвећеном и богонадахнутом тумачу, владици нишком Доситеју нашли пријатеља и брата, који нас је разумео. Наша размишљања била су руковођена историјским фактима да православље није никад радило ножем и мачем, да није имало инквизиције, да није допуштало варварство у име Христово и да је неговало богатство живог сједињавања с Богом. Уверени смо да ћемо у његовом оквиру моћи религиозно живети чисто, искрено проникнуто љубављу ка Христу како наше срце тражи. Отуда је дошло наше прилажење православљу. Не агитацијом, ни личним аспирацијама и разлозима, ни случајном утицају, већ придавањем гласу историје и духу отаца,...“ „Реч Преосвећеног Епископа моравско-шлеског Госп. Горазда, приликом његова постављења, а када му је Његова Светост наш Патријарх Господин Димитрије предао жезал“, *Гласник* 20 (16. (29.) октобар 1921), Београд, 321-323; АСин. Извештај протојереја ставрофора Бранка Цисаржа Светом Синоду о учешћу на прослави 30-годишњице аутокефалности ЧПЦ.

<sup>36</sup> Aleš, *Nikolaj Velimirovič (1880-1956)*, 112.

<sup>37</sup> „Српско – Чешко братство (Завладичење г. Горазда)“, *Политика* (26. септембар 1921), 1.

<sup>38</sup> Патријарх Димитрије је епископу Горазду после свечаног ручка рекао: „Једном приликом послао ми је карловачки Патријарх следећи текст у којем је изражена дирљива веза нас Срба са Вама драгом браћом Чесима. Ради се о следећем: Кад је 1848. године била скупштина аустријских Словена у Прагу, буде од Народног Црквеног сабора у Карловцима уз доктора Јована Суботића, Ђорђа Стојаковића, проте Стаматовића и Никанора Грујића изаслан, да се у Прагу о жељама аустријских словенских народа посаветује. Чеси, жељни чути и видети православну службу, замоле српске свештенике да одслуже службу на црквено-словенском језику, на што ови под ведрим небом, на сред трга начинивши олтар, одслуже Литургију уз непрегледну множину света. Црквене песме за Литургију казивао је Никанор Грујић (и Стаматовић) музичарима, који су их ставили у ноте, ови опет научили певати тако да су неколико стотина чешких певача одговарали на јектеније и појали на служби, као да су у православној вери одрасли. ...И тако, драги брате Горазде, ти си данас Промислом Божијим вратио посету нашем познатом епископу Никанору Грујићу и свима нама, и попут њега у Прагу, Ти си данас на сред Београда служио са нама. Патријарх Лукијан као да је био прозорљив када нам је послао овај историјски запис о братском служењу свете Литургије у Прагу.“ Лазар Бабић, „П. Димитрије и чешки еп. Горазд“, *Православље* 326 (15. октобра 1980), 12.

<sup>39</sup> Grigorič, *Pravoslavná Církev ve státě Československém*, Druhé, opravené vydání, Praha, 1928, 107.

<sup>40</sup> *Дневник др Георгија Летића (1872–1935)*, 218. Летић помиње као датум ове свечане вечере 8. октобар. Исто.

<sup>41</sup> Grigorič, *Pravoslavná Církev ve státě Československém*, Druhé, opravené vydání, Praha, 1928, 107-108.

<sup>42</sup> АМСПЧ, секција 2, 1918-1938, фасцикла 61, Извештај Посланства Републике Чехословачке у Београду Бр. 1313 од 30. септембра 1921. године, упућен Политичком одељењу Министарства спољних послова Чехословачке Републике.

<sup>43</sup> Dočkal, *Život* 23 /2, 280.

<sup>44</sup> Исто.

<sup>45</sup> *Манифестација Ђирило – Методијевске идеје*, 12.

<sup>46</sup> Němec, Ludvík, „The Czechoslovak Orthodox Church“, 253; Němec, *The Czechoslovak Heresy and Schism*, 43.

## СВЕТА ТРИ ЈЕРАРХА ХИМНОГРАФИЈА ПРАЗНИКА

На висину Христове љубави си узишао Василије, Ни видео си тамо ствари неизрециве, и божанске тајне, које си људима открио и објаснио, јер си мудри проповедник православља, зато се моли да се избаве од невоља и пропасти сви који са вером следују твоју науку, оче преподобни.

Мудрошћу твојих речи и твоје науке Григорије си Моковане у јересима ослободио, оче преподобни, и у јединомислије вере православне си их окупио, да у богопознању хвале Христа, зато га моли да избави од невоља и пропасти све који са вером примише твоју богојављену науку.

Тебе је оче преподобни Христос поставио као неразориви темељ своје цркве, зато је сачувај непоколебиву и необориву од напада противника, богоречити Златоуст, и моли се да се избаве од страсти сви који су жедни твојих речи и пучине твоје науке.

Одабрана тројице, мирисни и најлепши цветови непролазног врта, ви сте зраци духовнога Сунца, који својим светим сјајем земљу обасјавате, похвалимо зато великог Јована са светим Григоријем и високоумним Василијем.

(Стихире на малој вечерњи, глас 4)

Којим венцима похвале да овенчамо ове учитеље? У посебним телима су духом сједињени, они су богоносни заступници и служитељи јединствене Тројице, светила која цео свет просветлише, и тврђаве цркве; Њих је као победнике овенчао венцима славе Христос Бог наш, који има велику милост.

Којим дивним песмама да овенчамо богоносне небеске зналце и проповеднике? Јер ови су у православљу међу свима изузетни богослови; велики свештено јављени Василије, свети и богоречити Григорије, и Јован веома златног језика, јер њих је достојно прославила Тројица и Господ који има велику милост.

Којим речима похвале да похвалимо ове светитеље? Јер су по благодати су једнаки апостолима, и исте славе са њима по даровима; они су разоритељи безбожја, избавитељи и вође и речима и делима, вером су пастири налик Христу; Њих је прославио Христос, Господ славе, који има велику милост.

Којим венцима похвале да овенчамо Златоречивог, заједно са Василијем и Григоријем? Јер они су света станишта Духа, они су борци за праву веру, они су куле цркве и вернима утврђење, они су покајаним грешницима утеха, они су извори који изливају воду од које захватамо и сладимо душе, јер нам они моле опроштај грехова и велику милост.

(Стихире на великој вечерњи, глас 2)





# ИЗВОРИ МОРАЛНИХ НОРМИ

*Одломак из књиге Социјално учење Православне Цркве – хришћански живот у савременом свету, Јакова Костјучука (Jakub Kostiuszuk), архиепископа бјалисточног и гдањског Пољске православне Цркве, који је хабилитовани доктор теолошких наука, професор на катедри догматике и етике Одсека за православно богословље Хришћанске теолошке академије у Варшави*

*Скуп одредби канонског права. Номоканон*

Са становишта православног богословља, канони су превод догматског учења Цркве на језик практичне примене.<sup>1</sup> Исповедање истина вере не може бити одвојено од живота, већ се изражава у конкретним ставовима. Због тога канони одражавају одлике конкретне епохе у којој су писани, углавном имајући у виду конкретну локалну и историјску ситуацију.<sup>2</sup> Скуп свих одредби канонског права, стога, није могао настати у једном тренутку нити је могао бити примењиван од почетка постојања Цркве. Канони су настајали и били доношени на помесним и васељенским саборима сходно изазовима времена. Били су то својеврсни одговори на конкретна питања и потребе заједнице у тренутку када су настали. Сврха канона је да помогну у решавању специфичних проблема са којима су се суочавали верници. Временом су почели да се појављују зборници канонског права. Најстарији познати зборник канонског права је тзв. Понтски зборник.<sup>3</sup> Овај кодекс је садржао каноне сабора у Анкири, Кесарији и Неокесарији. Сва ова места налазила су се у области Понта, отуд и назив зборника. Временом су зборнику додавани канони каснијих сабора, с тим што су канони васељенских сабора заузимали прво место, мењајући нумерацију канона донетих на ранијим помесним саборима. Најстарији сачувани кодекс са хронолошким редоследом је тзв. Синописис из VI века. Он садржи апостолске каноне и каноне прва три васељенска сабора. Његове касније редакције садрже и каноне сабора у Анкири, Неокесарији, Гангрији, Антиохији, Лаодикији, Константинопољу, Ефесу, Халкидону, Сардици, Картагини, каноне Трулског сабора и каноне светог Василија Великог. Овај канонски зборник је имао велики значај за словенске Цркве. Уз неке допуне и Аристове коментаре послужио је као основ за тзв. Крмчију<sup>4</sup> светог Саве Српског.<sup>5</sup>

На прелазу из VI у VII век у Константинопољу је настао још један зборник канонског права под називом *Σύνταγμα κανονικόν*. Материјал који он садржи систематизован је на тематски начин, што је олакшавало коришћење и омогућавало брже проналажење одговора на конкретна питања. Други познати кодекси канонског права су зборници под именом Номоканони (*Νομοκάνων*). Они садрже не само црквене каноне, него и одредбе грађанског права. У преводу на словенске језике обично су добијали назив „Крмчија књига“.<sup>6</sup>

У данашњој пракси аутокефалних Православних Цркава у погледу моралних питања примењују се апостолски канони, канони васељенских сабора, канони неких помесних сабора и канони одабраних отаца Цркве. У тај „кодекс“ спадају:

1. Апостолски канони;
2. Канони васељенских сабора:
  - Nikeјског (325) – 20 канона;
  - Константинопољског (381) – 7 канона;
  - Ефеског (431) – 8 канона;
  - Халкидонског (451) – 30 канона;
  - Трулског (692) – 102 канона;
  - Nikeјског другог (787) – 22 канона.



3. Канони помесних сабора:
- Анкирског (314) – 25 канона;
  - Неокесаријског (314–325) – 25 канона;
  - Сардичког (343) – 20 канона;
  - Гангријског (прва половина IV века) – 21 канон;
  - Лаодикијског (око 360) – 60 канона;
  - Константинопољског (394) – 1 канон;
  - Картагинског (419) – 133 (понекад 147) канона;
  - Константинопољског (859–861) – 17 канона;
  - Константинопољског (879–880) – 3 канона.

4. Канони отаца Цркве:

- Дионисија Александријског (†265);
- Григорија Неокесаријског (†270);
- Петра Александријског (†311);
- Атанасија Александријског (†373);
- Василија Великог (†379);
- Григорија Ниског (†395);
- Григорија Назијанзина (†389);
- Амфилохија Иконијског (†395);
- Тимотеја Александријског (†355);
- Теофила Александријског (†412);
- Кирила Александријског (†444);
- Генадија I Цариградског (†471).

Коришћење наведеног канонског корпуса,<sup>7</sup> заједно са Светим писмом, природним моралним законом и савешћу, од огромног је значења за правилно руковођење верника. Нормативни аспект канона односи се пре свега на питање моралности верника. Неки од њих се односе искључиво на свештена лица, други се односе на све. Њихов првенствени задатак је да укажу на исправан однос према Богу, ближњем и самом себи. Они представљају образац за прављење ваљаних моралних избора, одређивање правог пута и следовање за Христом. Указујући на одговарајућу епитимију приликом кршења канонских норми, канони самим тим указују и на озбиљност греха, у чему се састоји њихова веома велика вредност. Дајући одговоре на савремене моралне проблеме, Православна Црква се у великој мери ослања на њихово богатство.

*Појмови епитимије и анатеме*

Реч „епитимија“ потиче из грчког језика (ἐπιτιμία), где значи казна, укор, опомена.<sup>8</sup> У пракси Православне Цркве има мало другачије значење: није толико казна колико је средство које помаже да се схвати озбиљност греха и да се човек ослободи од робовања греху. Канони препоручују само један облик епитимије – забрану причешћивања евхаристијским даровима на одређено време у зависности од почињеног греха. Одређивање времена забране учешћа у светој тајни евхаристије треба да укаже на последице и озбиљност греха. Неприступање причешћу видљив је знак искључења из Цркве. Оваква епитимија, иако носи обележје казне, заправо је само видљив знак деловања греха, који нас одваја од мистичког тела Христовог. Неучествовање у евхаристијском телу Христовом указује на одсуство јединства са мистичким телом Христовим, које је Црква. Самим тим, епитимија нас подстиче да се исправимо и да предузмемо све како бисмо се могли вратити у јединство са Црквом.

На овакво схватање епитимије веома добро указује и појам „анатема“.<sup>9</sup> Анатема се предаје одступник од истинске вере – јеретик. Анатема или изопштење је, запра-

во, само констатација чињенице да погрешно веровање дату особу искључује из црквене заједнице, јер јеретик се из Цркве не искључује одлуком, него због учињеног греха. Ипак, постоји разлика између праксе анатеме у случају јереси и епитимије за телесне грехове. У случају одступања од јереси особа која се враћа може одмах да приступи евхаристији, док се у случају почињеног телесног греха, нпр. блуда, време издржавања епитимије наставља и после израженог кајања.<sup>10</sup> Ово се објашњава тиме што телесни грехови поробљавају човека и захтевају дуго лечење како би се грешник ослободио своје слабости. У случају, пак, одступања од вере, спознаја грешке и повратак истини не захтева лечење, већ запечаћење исправљеног ума кроз учешће у светој тајни евхаристије.

У пасторској пракси можемо се срести и са другим облицима епитимије, као што су налагање додатног поста, препоручивање читања Светог писма или додатних молитава. Ништа од овога, међутим, не налазимо у канонима, у којима постоји само један облик епитимије – управо забрана учешћа у евхаристији. У свим тим случајевима епитимија се, ипак, не тумачи у јуридичком смислу. Ништа од онога што се саветује у случају налагања епитимије не схвата се као задовољавање Божијег гнева нити као казна за учињени грех, већ искључиво као средство које има сврху да помогне у борби са грехом.

Степеновање трајања епитимије у зависности од врсте греха говори и о њеном нормативном карактеру.

*Са пољског превели и приредили  
Иван С. Недић и Јелена В. Недић*



**напомене:**

<sup>1</sup> J. Kostiuczuk, *Kwestia niezmienności spuścizny kanonicznej Kościoła w kontekście współczesnych wyzwań*, у: *Studia Oecumenica*, t. 16, Opole, 2016, стр. 457.

<sup>2</sup> *Prawosławie. Światło wiary i źródło doświadczenia*, ред. К. и Ј. Leśniewscy, Lublin, 1999, стр. 33.

<sup>3</sup> В. Цыпин, *Курс церковного права*, Клин, 2002, стр. 88.

<sup>4</sup> Крмчија значи кормилар. Крмчија је у словенским Црквама био назив за преводе грчког Номоканона.

<sup>5</sup> В. Цыпин, *Курс церковного права*, стр. 89.

<sup>6</sup> L. Bazylow, *Historia Rosji*, t. 1, Warszawa, 1985, стр. 38.

<sup>7</sup> Савремени српски преводи црквеног канонског корпуса: *Свештени канони Цркве*, превод са грчког и словенског епископ Атанасије Јевтић, Београд, 2005; Никодим Милаш, *Правила Православне Цркве с тумачењима I–II*, Шибеник: Истина, 2004.

<sup>8</sup> R. Popowski, *Słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, ред. W. Chrostowski, Warszawa, 1999.

<sup>9</sup> Ἀνάθημα, од ἀνα- и τίθημι – одвојено (или од људске употребе да би служило Богу, или од Бога и предато пакленим силама). Видети: *Encyklopedia Kościelna*, ред. M. Nowodworski, t. 1, Warszawa, 1873–1933, стр. 217.

<sup>10</sup> Свети Игњатије Брјанчанинов, *Аскетске проповеди*, превод са руског Младен Станковић, Београд: Верско добротворно старатељство Архиепископије београдско-карловачке, 2017, стр. 78.

# ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

## ПРОСЛАВА ХРАМОВНЕ СЛАВЕ МАНАСТИРА КАЛЕНИЋА

У понедељак, 4. децембра, када Црква прославља Ваведење Пресвете Богородице у јерусалимски храм, своју храмовну славу прославио је манастир Каленић. Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију уз саслуживање свештенства Епархије шумадијске.



По прочитаном Јеванђељу Владика се обратио верном народу рекавши између осталог: „Мајка Божија је наша заступница, посредница, молитвеница пред Богом. Празник Ваведења је испуњење завета Светих Јоакима и Ане, који су измолили од Бога кћер Марију. Бог је услишио молитву родитеља Пресвете Богородице и они су рекли да ће је посветити да служи Господу. Свети Оци кажу да све што је Господ Христос учинио и чини на овом свету, то чини преко Пресвете Богородице. Она му је позајмила своју чисту утробу да се у ту чисту утробу усели. Пресвета Богородица је најсавршенија међу људима. Она је већа и од анђела. Она је то што је људски род могао да дарује Богу. Богородица је дарована Богу и била је сва у љубави према Њему и према људском роду. Смирење је врлина која је Богородицу учинила Пресветом. Ако хоћемо да се спасемо, ако хоћемо да сагледамо себе, треба да заволимо смирење, јер Бог се гордима противи, а смиренима даје благодат. Увођење Пресвете Богородице у Светињу над Светињама био је догађај који је указивао да је она та Света Скинија, Свети Храм, да је она та у коју ће се уселити Бог. Кроз Пресвету Богородицу је људски род показао да је спреман да слободно прихвати вољу Божију као закон свог живота, јер је Она увек говорила: 'Нека ми буде по вољи Божијој'. Ако смо у Богу, онда смо у правом смислу слободна бића. Ако нисмо у Господу ми смо поробљена бића, која нису у радости, већ у тузи. Послушање вољи Божијој које је показала Пресвета Богородица јесте поистовећење са апсолутном слободом, која је у Богу, која је Бог. Оног тренутка када своју слободу спојимо са вољом Божијом и поистоветимо са слободом Христовом, ми разарамо нашег највећег непријатеља, а то је гордост. Срећна слава овој Светој обитељи и сестринству и свима који сте данас дошли, да се и ми зарадујемо празнику мира, љубави и смирења, јер је Бог показао највеће смирење тиме што се уселио у утробу своје Мајке. То је било Његово смирење, а ми треба себе стално да преиспитујемо где је наше смирење.“ По заамвој молитви Владика је пресекао славски колач,

после чега је литургијско сабрање продужено трпезом љубави, коју је уприличило сестринство манастира, на челу са игуманијом Нектаријом.

*Александар Јаћимовић, јереј*

## НЕДЕЉА ПРАОТАЦА – МАТЕРИЦЕ У СТАРОЈ ЦРКВИ У КРАГУЈЕВЦУ

У недељу Праотаца, на празник мајки – Материце, 24. децембра, Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у Старој Милошевој Цркви у Крагујевцу, уз саслуживање свештенства Епархије шумадијске.



Беседећи верном народу на прочитано 76. зачало Јеванђеља од Луке, Владика Јован је између осталог рекао: „Налазимо се у предворју великог празника рођења Господа нашега Исуса Христа. Данашња недеља је посвећена мајкама а следећа Оцима а претходна Детинцима. Све три недеље говоре о породици, која је темељ Цркве и друштва. Пример свим мајкама јесте Пресвета Богородица у којој препознајемо достојанство и назначење мајке и жене. Колико ли је само светих мајки у историји људског рода и Цркве било? Небројено. Да није било светих жена, односно светих мајки, не би смо имали толики блиставих и сјајних примера светитеља Божијих, Отаца и учитеља Цркве. Мајка је сарадница Божија која својим личним примером и љубављу, својом молитвом Богу утиснула печат чежње, печат Христов, глади за истином који су после носили ти велики и свети угодници божији. Данашњи празник је смештен између Детинаца и Отаца јер мајка повезује, спаја и окупља сву чељад под своје материнско крило. Мајка себe остварује кроз своје свецело предавање другоме. Права мајка више живи за друге, за своју децу него за себе. Кроз себе остварује свецело давање које не може бити без жртве и одрицања. Зато је њена љубав најсличнија Божијој љубави. Нека Господ помогне да у породици и Цркви живимо с љубављу. Бог вас благословио.“

Након Свете Литургије и причешћа верног народа, старањем жена и мајки Старе Цркве, прослављање празника настављено је у парохијском дому Старе Милошеве Цркве у Крагујевцу.

*Мирослав Васиљевић, протођакон*



## НЕДЕЉА СВЕТИХ ОТАЦА У САБОРНОЈ ЦРКВИ У КРАГУЈЕВЦУ

Сабрана око Трпезе Господње, око Тела и Крви Господње, Црква је и 31. децембра, у Недељу Светих Отаца, у Саборном храму, славила Васкрслог Христа и свето име Његово. Са Његовим Преосвештенством Епископом шумадијским Господином Јованом који је предводио ово евхаристијско славље, саслуживало је братство Саборног храма.



У својој беседи после прочитаног јеванђелског зачала Епископ Јован је између осталог рекао: „Данас наша црква прославља старозаветне и новозаветне оце. Наша Помесна црква три недеље пред Божић, посветила је породици и то је јединствен случај у Православљу. Нема веће радости када је породица на окупу, када заједно славе Бога и када су испуњени љубављу једни према другима. Све почиње од породице и ако у њој нема здравог корена, вере, љубави, наде, поштовања, служења једних другима, ту нема породице. Чим се поремети породица, све се мења и искривљује. Без породичног васпитања и мајчиног крила, пуног љубави, без очеве снажне руке као знака сигурности, без браће и сестара, нема ни доброг ни правог човека. Данас је недеља Светих Отаца оба Завета. Прослављајући оце Старог и Новог завета, ми прослављамо веру њихову. Као што су Свети Оци утврдили науку Христову и раширили је, тако исто и наши земаљски очеви дужни су да веру Христову усаде у срце и душу своје деце, тј. у своју домаћу Цркву. У породици где нема реда ни поретка, где се не зна ко је ко и док се не знају обавезе сваког члана, та ће се породица растури. Не можемо имати право, док не испунимо обавезу. Не само да родитељ треба да говори деци о Богу, више треба да говори Богу о деци. Када говоримо Богу о деци, молимо се да нам помогне да васпитавамо децу. Велики духовник Свети Пајсије Светогорац говорио је да „светост родитеља чува децу“. Заиста, добар пример вреди више од хиљаду речи. Но, дати добар пример може само онај ко зна шта је добро, који зна да разликује добро од зла. Најбоља поука за родитеље и децу треба да буде Јеванђеље. Родитељи драги, ако се огледате у Јеванђељу, благо вама јер ћете такву децу рађати и васпитавати. Немојмо препустати васпитање деце неком другоме јер право васпитање настаје у породици од слоге, пожртвовања. Друштво, држава, Црква и школа су надоградња на темељ који су родитељи поставили. Ако тај темељ није јак, можемо зидати колико хоћеш, срушиће се. Темељ свега треба да буде вера, љубав, слога, да једни другима помажемо, а не да одмажемо.“

Поштујући обичаје везане за Недељу Отаца, Преосвешћени Владика Јован је у епископском двору после Литургије, деци поделио пригодне поклоне.

*Срећко Зечевић, протојереј*



## БАДЊИ ДАН И БАДЊЕ ВЕЧЕ У САБОРНОМ ХРАМУ У КРАГУЈЕВЦУ

На Бадњи дан, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију уз саслужење свештенства Епархије шумадијске.

На Бадње вече, свештенство престоног града Крагујевца, окупило се, како би, као што су некада мудраци кренули у сусрет Богомладенцу Христу, и они кренули у сусрет своме Епископу и благовестили рођење Онога пред ким трепти васељена. Уносећи бадњак у Епископски двор, протојереј Душан Илић, поздрављајући Епископа рекао је између осталог: „Сведоци смо да се Богомладенац изнова и изнова рађа у нашим срцима, у нашим душама, у нашим осећањима. И вечерас сви осећамо дечију радост и усхићење, јер управо нам то и поручује Богомладенац када каже: 'Ако се не обратите и не постанете као деца нећете ући у Царство Небеско'. Тајну Боговаплоћења можемо примити само безграничном вером без предрасуда, вером које дете има у родитеља свога. Радујмо се зато сви заједно долазећем Богомладенцу Христу појући анђеоску песму: 'Слава на висини Богу и мир међу људима добра воља'. Живи нам били драги Владико, срећно Вам Бадње Вече, на многаја љета! Поздрављам Вас у име моје браће свештеника, сверадосним поздравом: Мир Божији! Христос се роди!“

Након уношења бадњака и поуке о значају празника Телесног рођења Господа Исуса Христа, Епископ Јован је заједно са свештенством Саборног храма служио празнично бденије, уз присуство мноштва верника.

После бденија Владика Јован и градоначалник Крагујевца Никола Дашић испред Саборног храма принели су бадњак на ватру. Владика Јован је премазао бадњак медом и залио вином и уз песму Дечијег хора Саборног храма и свима пожелео срећно Бадње вече, речима: 'Мир Божији – Христос се роди!' Јер сви ми окупљени око бадњака као једна духовна породица, треба да будемо окупљени око Христа Богомладенца у миру, слози и љубави!

*Срећко Зечевић, протојереј*

## РОЂЕЊЕ БОГОМЛАДЕНЦА ПРОСЛАВЉЕНО У САБОРНОМ ХРАМУ У КРАГУЈЕВЦУ

Рођење Господа Исуса Христа је свеопшта, свечовечанска радост. У овом свету се дешава највеће чудо Божије милости. Бог постаје човек! Господ Благ, Спаситељ Исус, постао је човек и основао Цркву своју.



На сам дан празника Рођења Господа Исуса Христа речи Божићнег тропара означили су почетак Литургијске радости и славља: „Рођење Твоје Христе Боже наш, засија свету светлост разума, и у њему се они који звездама служажу од звезде научише да се клањају Теби, Сунцу Правде, и да познају Тебе, Исток из висине. Господе, слава Теби.“ Христос, Сунце



Правде, долази нам из Царства Божијег, са Божанских Небеса, да нас посети, да постане светован као и сви они који су од света, еда би сјединио своју Божанску природу са нашом, људском природом.

Свечану Божићну Литургију служио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, уз саслужење свештенства Саборног храма. Лепоти Божићне радости допринео је и хор Саборног храма, под диригентском палицом протојереја Драгослава Милована. Верни народ града Крагујевца је осетио близину и топлину Витлејемске ноћи на свечаној Божићној Литургији. Посланицу Његове Светости патријарха Порфирија, прочитао је јереј Милош Јелић.

Свом верном народу желимо срећан Божић, желимо мир Божији и људски, мир Богочовечански, мир небоземни. Благословено свима и наступајуће ново Лето доброте Господње, које нека свима буде лето мира, слободе, и време добре воље. Мир Божији – Христос се роди!

*Срећко Зечевић, протојереј*

## У МАРШИЋУ ПРОСЛАВЉЕН СВЕТИ ВАСИЛИЈЕ ВЕЛИКИ

У недељу 14. јануара у Храму Светог Василија Великог у Маршићу, Свету архијерејску Литургију служио је Његово преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, уз саслужење Архијерејског намесника лепеничког протојереја Срећка Зечевића, протојереја Синеше Раденковића и протођакона Ивана Гашића.



После прочитаног јеванђељског зачала проповедао је протојереј Срећко Зечевић и том приликом подсетио верни народ на троструки празник који данас празнујемо. То су Обрезање Господње, Свети Василије Велики и Нова година. Отац Срећко је истакао да је крај једне и почетак друге календарске године повод да преиспитамо прошлост и размислимо о будућности, као и да размислимо о пролазности и утицају времена на нас и наш духовни живот.

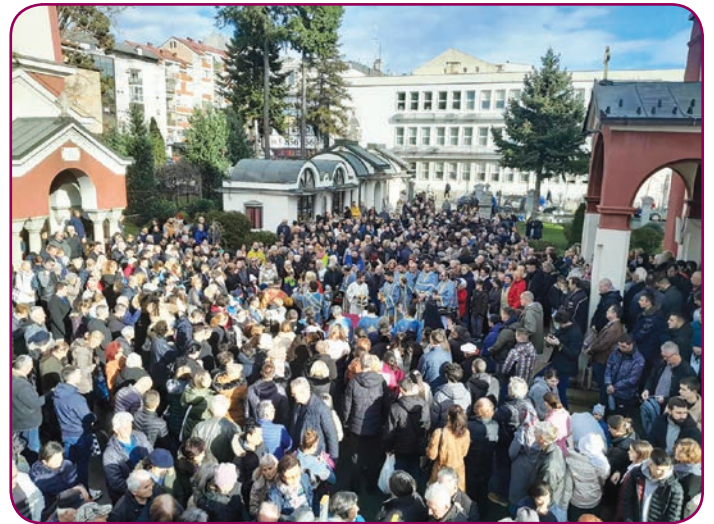
По Светој Литургији сви окупљени су позвани на славски ручак који је припремила наша Црквена општина.

## БОГОЈАВЉЕЊЕ У САБОРНОМ ХРАМУ У КРАГУЈЕВЦУ

На Празник Светлости, како се назива Празник Богојављења, у Саборном храму у Крагујевцу Литургијско сабрање предводио је Његово преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, а саслуживали су свештеници овога храма.

После прочитаног јеванђељског зачала Владика Јован је у надахнутој беседи рекао између осталог: „Христос се јави! Браћо и сестре, велика је тајна рођења Христовог у свету. Ништа мању тајну представља Христово крштење у Јордану. Сам почетак почетака, како каже Свети Григорије Богослов, спасоносни и учитељског рада Христовог обележава се његовим крштењем у Јордану. Зато Свети Јован Златоусти каже:

‘Почетак света – вода; почетак Јеванђеља – Јордан; почетак спасења – крштење Спаситеља’, и додаје: ‘Гле, са слугама долазе господари, са кривцима долазе судије да се крсте – превелико чудо јесте Оваплоћење Бога, а све остало је последица тога. Тада дође Исус на реку Јордан да буде крштен од Светога Јована Крститеља’. Крштавајући у Јордану, Спаситељ објављује себе. Свима се показује као Месија, избавитељ и спаситељ света. Христово крштење заиста представља



Богојављење – јављање Бога људима и целокупној твари. Христос је постао познат свима као Господ и Месија не када се родио у Витлејему, већ када је био крштен на реци Јордану. Спаситељ наш смерно прилази да се крсти не због својих грехова, јер их није имао. Он се крштава због грехова свих људи, свих времена. Христос се крштава да би уништио греховну нечистоту свих оних који ће се родити водом и духом. После Христовог крштења и подвига, сви његови следбеници примају Духа Светога, кога смо и ми примили на нашем крштењу. Дух Свети препорађа и у општење са Богом доводи све новокрштене. Поред истине да је Исус Христос Син Божији, на данашњи дан сазнајемо и да је Друго лице Свете Тројице, јер су се на Јордану јавили Отац и Дух. Када кажемо да верујемо у једног Бога, то значи да верујемо у Свету Тројицу. Чули смо у Јеванђељу да су се небеса отворила и зачуо глас Бога Оца који је рекао: „Ово је Син мој љубљени, њега слушајте“. Када је Господ изашао из Јордана, Свети Дух у виду голуба силази на њега. Бог се открио као Света Тројица и ми немамо шта више да лутамо. Све нам је дато и објашњено. На нама је да ли ћемо путем ка спасењу или не.“ После евхаристијског сабрања, Владика Јован је у порти Саборног храма извршио је Велико водоосвећење. Мноштво верног народа је присуствовало Евхаристијском сабрању и водоосвећењу, после којег је свако узео освећену Богојављенску воду по својој потреби: да се очисти, да се исцели од болести, да би њоме благословио дом свој.

*Срећко Зечевић, протојереј*

## БОГОЈАВЉЕНСКО ПЛИВАЊЕ ЗА КРСТ ЧАСНИ У КРАГУЈЕВЦУ

Благословом Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована и подршком локалне самоуправе града Крагујевца, 21. пут је организована Богојављенска манифестација „Пливање за Часни крст“ на Шумаричком језеру.

У храму Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради на Светој Литургији узело је учешће и причестило се деведесет два такмичара који су се пријавили, припремали и добили благослов од својих парохиских свештеника за ово традиционално витешко надметање.

Након тога, свештенство крагујевачког намесништва, заједно са пливачима и окупљеним народом је дочекало на Шума-

ричком језеру Епископа шумадијског Г. Јована који је благословио такмичаре и окупљени верни народ.

Овогодишњи победник и почасни носилац Часног крста је двадесетједногодишњи Лазар Максимовић. Свим учесницима су подељена признања и пригодни поклони од стране Скупштине Града Крагујевца, а победника су традиционално наградили златара „Бани“ и Коло српских сестара Крагујевац.

*Саша Павловић, ђакон*

## СЛАВА ПАРАКЛИСА У ВЛАДИЧАНСКОМ ДВОРУ

На празник Сабора Светог Јована Крститеља и Претече Господњег, евхаристијски је прослављена слава Параклиса у дому Епископа Шумадијског.



Свету архијерејску Литургију служио је домаћин, Преосвећени Епископ Јован уз саслужење најближих сарадника, крстонисних протојереја проф. др Зорана Крстића, мр Рајка Стефановића, јеромонаха Јована (Прокина), протођакона Ивана Гашића и чтеца Лазара Коларевећа.

На крају Свете Литургије Владика Јован је благословио славске дарове и преломио славски колач. Литургијска радост настављена је трpezом љубави у гостопримљивом дому Првојераха Шумадијског.

*Лазар М. Коларевећ, чтец*

## ЛИТУРГИЈСКО САБРАЊЕ У МАНАСТИРУ КАЛЕНИЋУ

У четвртак 25. јануара, када наша Света Црква прославља икону Млекопитатељнице и Свету мученицу Татијану, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у манастиру Каленић. Преосвешћеном Владика су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

По прочитаном Јеванђелском зачалу Владика Јован је између осталог рекао: „Бог се јави браћо и сестре. Данас нас је сабрала икона Богородице Млекопитатељнице, чија се верна копија налази у овом манастиру Каленићу. Ми иконе имамо у својим храмовима у својим домовима. Са дужним поштовањем им се клањамо и целивамо, пред њима се и молимо. Икона Богородице Млекопитатељнице је осликана на основу Јеванђеља, а прву икону је осликао Апостол и Јеванђелиста Лука, који нам сведочи да је Богородица дојила оваплоћеног Господа нашега Исуса Христа, сина свога, као што и данас мајка доји своју децу, како сведочи жена која је рекла „блажена утроба која те је носила, и дојке које си сисао“. Шта је Христос одговорио на речи ове жене: „Блажени су они који слушају реч Божију и држе је“. Јасно се показује да није довољно да само слушамо реч Божију, већ и да је држимо, да је творимо. Сходно предању Цркве, настале су иконе Млекопитатељнице широм хришћанског Света. Према усменом

предању које се и данас приповеда, ова Света икона се најпре налазила у једном дрвном, старом манастиру, у лаври Светог Саве Освећеног, у Јудејској пустињи. Наш Свети Сава је добио име баш по Светом Сави Освећеном. Свети Сава Освећени је пред своју блажену смрт сазвао братство и оставио им завештање да ће доћи један млади царевић са запада по имену Сава. Свети Сава Освећени је рекао дајте му икону Млекопитатељницу и предајте му мој жезал. Свети Сава Освећени је ово рекао у петом веку, а наш Свети Сава је отишао тамо почетком тринаестог века. Икону је Свети Сава донео прво у Хиландар, али ову икону није оставио у Хиландару, већ у Хиландарској испосници у Кареји. Пресвета Богородица, родивши спаситеља Света, дала нам је и Цркву Христову. Она је, родивши нам Христа, родила и Цркву Христову. Црква нам даје све оно што нам је Господ донео са неба, а донео нам је веру и наду и радост. Донео нам је себе и дао је себе. Црква нам даје вечни живот, истину, дала нам је вечног човека, Господа нашега Исуса Христа. Све ово говорим да будемо радосни што нам је Бог подарио Пресвету Богородицу да буде наша посредница и заштитница пред Богом, да буде наша молитвеница, и Она јесте и хоће ако јој се молимо.“

По заамвној молитви Преосвећени Владика је пресекао славски колач, а након отпуста литургијско сабрање је продужено трpezом љубави коју је својим трудом уприличило сестринство манастира, на челу са игуманијом Нектаријом.

*Александар Јаћимовић, јереј*

## ПРАЗНИЧНО БДЕНИЈЕ И СВЕТОСАВСКА АКАДЕМИЈА У ЈАГОДИНИ

Уочи Савиндана, 26. јануара, у јагодинској цркви Покрова Пресвете Богородице Његово преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је празнично бденије, уз саслужење свештеника Архијерејског намесништва белничког.

Преосвећени Владика је у цркви препуној дечице надахнуто беседио, рекавши између осталог: „Чули смо вечерас у Јеванђељу, где Христос каже: 'Тако да се светли светлост ваша пред људима, да људи виде ваша добра дела и да прославе Оца нашега који је на небесима.' Свети Сава је био и биће



светлост која светли и данас српском роду. Нема веће горе у српском народу од Светога Саве. Он је наш учитељ и просветитељ. Свети Сава нас је упутио на пут који води у живот вечни, он нам је пропутио пут ка Христу, ка Царству Небеском. Он је могао да нас упутује јер је живео истином, зато што је познао истину и што је стално на себе примењивао оне Христове речи: 'Познајте истину и она ће вас ослободити.' А то што је он постао такав човек, заслужна је његова вера, али је исто тако важно оно што је понео из свог дома. Зато је врло важно како васпитавамо. Ако им дамо прави смисао живота, ако их научимо истинским вредностима, онда ћемо имати праву светосавску децу. Али од наше деце не можемо направити светосавце ако и ми то нисмо, ако не живимо она-

ко како нас је научио Свети Сава, а његова жеља је била да се род српски просвети, освети, да у нашем роду живи Христос и Црква Његова. Заблагодаримо Богу и Светом Сави што нам је дао праву веру, веру у правог Бога. Нека нам Бог и молитве Светога Саве помогну да се очувамо као народ Божији, да се очувамо у искушењима које наилазе не само на српски народ, него на васељи људски род. Нека вас молитве Светога Саве прате у вашим животима, нека сте срећни, Богом благословени и нека вам је срећан свеопшти празник српског народа. Бог вас благословио!”

Након вечере, коју су приредили преотојереј Дејан Ђорђевић, старешина Покровског храма и протојереј Радосав Јаћимовић, са представницима локланих власти и директорима школа у Јагодини и околини, Преосвећени Владика је присуствовао 20. Светосавској академији Беличког архијерејског намесништва коју традиционално припремају јагодински вероучитељи са сарадницима из просветних установа. Академији су присуствовали Градоначелник Јагодине, Ратко Стевановић, затим представници школске управе, директори школа, председници јагодинских црквеноопштинских одбора, свештенство, монаштво, представници локалних медија и други.

Том приликом Владика је поздравио свечани скуп, рекавши између осталог: „Поштовани и драги градоначелниче Града Јагодине, драги свештеници, браћо и сестре, а пре свега и изнад свега драга децо Светога Саве, помаже Вам Бог! Дозволите ми да свима вама честитам свенародну славу Светога Саву. Мислим да нема ниједног Србина Светосавца коме је Свети Сава на срцу, а да му срце не заигра и да не осети право умиљење у себи што припада Српском роду, односно што припада Светосавском роду. Историја српског народа је мукотрпна, дуготрајна. Српски народ када је био у највећим невољама у својој историји није изгубио веру. А није изгубио ни поруку Светога Саве, који је учио српски народ да не поклекне у невољама; који је учио и говорио српском народу да увек после ноћи долази дан.

Ако хоћемо да се одржимо у свим невољама, треба да се држимо вере православне, као што нам је саветовао Свети Сава. Вера ће нам у најтежим тренуцима нашег живота казати: `Није све готово`. Тамо где има вере тамо је Бог, а тамо где је Бог и вера, ту је и Свети Сава. Он је наш духовни отац и сигурно је да отац неће заборавити своју децу, али је важно и да деца не забораве своје родитеље. Важно је да се одржимо као православни Срби, да се одржимо на темељима оних Светих вредности које су нам уливали наши Свети преци, на првом месту Свети Сава. Ја свима вама вечерас честитам нашу свенародну славу – Светога Саву. На првом месту честитам нашој деци коју је Свети Сава тако волео. Зато вас молим све, а посебно вас, драга омладино, драга децо Светога Саве, да када сте год у било каквим неприликама у свом животу, у некој недоумици, приђите пред икону Светога Саве, клекните, помолите се, тражите његову помоћ, тражите његов благослов и добићете га и тако ћете се одржати. За Светог Саву најлепше је рекао наш Свети владика Николај када је казао: `Свети Сава је најлепше срско дете`. Е ја вам желим, драги моји, драга децо духовна, да ви будете управо најлепша деца Светога Саве. Бог вас благословио!”

Епископ Јован је благоизволео овом приликом доделити и награде ученицима средњих школа који су се истакли на овогодишњим градским светосавским конкурсима. За најбољи литерарни рад награду је примила Уна Милојковић, ученица 3. разреда Електротехничке и грађевинске школе „Никола Тесла“. Ученице исте школе освојиле су и прве две награде на ликовном конкурсима „Љубодраг Јанковић Јале“, фондације Михајловић-Феникс. То су матуранткиња Ана Милосављевић и ученица 2. разреда Ена Цветковић. Теће место освојила је ученица Гимназије „Светозар Марковић“ Лана Врањеш. Три похвалнице добиле су матуранткиња Економско-тргов-

нске школе „Славка Ђурђевић“, Анђела Антић и две ученице Електротехничке и грађевинске школе „Никола Тесла“, ученица 1. разреда Ива Јеремић и матуранткиња Јована Јовановић. Специјалну награду за дугогодишњи предан рад и залагање на овом конкурсима примила је професорка исте школе ликовне културе Јасмина Шумар.

## ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ СРПСКОГ У САБОРНОМ ХРАМУ У КРАГУЈЕВЦУ

Његово преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, на дан Светог Саве српског, служио је Свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Крагујевцу, у којој је принео молитве Богу и Светом Сави за спас српског рода. Радост литургијског сабрања заједно са Владиком и свештенством, поделило је доста верника и деце.



На Литургији је светосавску посланицу Његовог преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, прочитао протојереј Дејан Лукић. После заамвоне молитве Епископ Јован је извршио обред резања славског колача и освећења славског жита. Домаћин славе Светог Саве је био Мирослав Брковић, председник Црквене општине крагујевачке (Саборна црква). По завршеној Литургији чланови Дечјег хора Саборне цркве отпојали су неколико пригодних песама, потом је изведен краћи рецитал посвећен Светом Сави, након чега су најмлађима подељени пригодни дарови.

Црквена општина крагујевачка и свештенство Саборног храма је за верни народ уприличило послужење у порти Саборног храма. Домаћин Славе Мирослав Брковић је за Владика Јована и госте уприличио славску трпезу. Ова трпеза љубави почива у заповести Божијој: Љуби ближњег свог као самог себе, и посведочена је добротољубљем и човекољубљем, а све у славу и спомен најдивнијег чеда одњиханог на крилу једне мајке од рода рашанског, рода српског.

*Срећко Зечевић, протојереј*

## ПРОСЛАВА СВЕТОГА САВЕ У ЦРКВИ НА АЕРОДРОМУ



Дан првога просветитеља нашега народа и заштитника нашега храма на Аеродрому, Светога Саве, свечано је прославлен у суботу 27. јануара. Светом Литургијом је започета прослава нашега патрона, у којој је узело учешћа целокупно братство на челу са старешином храма протојерејем ставрофором мр Рајком Стефановићем. За певницом је био хор Свети Сава, којег већ дуги низ година са великом љубављу води јереј Иван Антонијевић. Најмлађи су одговарали на литургијске прозбе и уносили молитве Господу и Светоме Сави, „најмилијем српском детету“. Свештеник Немања Младеновић прочитао је светосавску посланицу провојерарха цркве у Шумадији, Преосвећеног Епископа Јована, која нас подсећа на значај и дело првога српскога архиепископа. У наставку Свете Литургије пресечни су славски колачи нашега храма и дечијег хора који данас прославља своју крсну славу. Потом су најмлађи верници произнели песме у част Светога Саве. Ученици веронауке из оближње школе „Мирко Јовановић“ рецитовали су стихове у којима се спомиње љубав Савина према Господу и српскоме роду.

*Александар Ђорђевић, ђакон*

### СВЕТИ САВА У АРХИЈЕРЕЈСКОМ НАМЕСНИШТВУ БЕЉАНИЧКОМ

У петак 27. јануара, на празник Светог Саве првог Архиепископа српског, у свим храмовима Архиепископског намесништва бељаничког служена је Света Литургија. После Свете Литургије деца су извела припремљени рецитал, а велики број оних најмлађих испунио је барајевски светосавски храм, где су награђени пригодним поклонима.



После службе у храмовима је прочитана посланица Његовог преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, а славски колачи су пререзани у свим школама и подручним одељењима. Деца су се, у својим припремљеним програмима поводом празника, потрудила да приближе присутнима лик и дело српског просветитеља и учитеља. Посебан догађај је био у подручном одељењу барајевске основне школе у Средњем крају, где су деца спремила луткарску представу на одушевљење свих окупљених. У реализацији целокупног програм су им помогли и њихови родитељи. Најсвечаније је прославлен празник Светог Саве у барајевској Средњој школи, где се окупио велики број наставника и деце, и где је уз пригодан програм прославлен овај патрон наше Цркве.

### ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У ТОПОЛИ

Прослава Светог Саве у Тополи започела је Светом Литургијом у Храму Рођења Пресвете Богородице. Литургијом је начело ставио архиепископски намесник опленички протојереј ставрофор Миладин Михаиловић уз саслуживање протојереја Остоје Пешића и ђакона Стевана Илића.

Ученици основне и средње школе у Тополи своју школску славу прославили су литургијски, саборно у цркви са

својим вероучитељима, Александром Алексићем и Стеваном Илићем. Пре причешћа присутном верном народу прочитана је Светосавска посланица Његовог преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована.

Велики број верног народа и деце, приступио је светом причешћу. Након тога освештани су колач и жито које је ове године припремио протојереј Остоја Пешић, са својом породицом. Након Литургије верни народ је уживао у рецитовању и певању песама посвећених Светом Сави, које ђаци традиционално припремају за Савиндан, а за свој труд награђени су пакетићима. Трудом старешине храма протојереја Остоје Пешића, приређено је послужење након Свете Литургије.

*Стеван Илић, ђакон*

### СВЕТОСАВСКИ ДАНИ У МЛАДЕНОВЦУ

Прослава Савиндана у младеновачкој Цркви је, као и претходних година, била вишедневна.

Прослава је започела у среду 24. јануара Светосавским концертном хором ОШ „Момчило Живојиновић“ у парохијском дому храма Успења Пресвете Богородице. Музички програм су са својим ученицима приредиле наставнице Љиљана Миловић и Јована Дунић.



У петак 26. јануара, након празничног бденија у храму Успења Пресвете Богородице, у свечаној сали парохијског дома младеновачке Цркве одржана је Светосавска академија. Академију организује Градска општина Младеновац, ове године у сарадњи са ОШ „Момчило Живојиновић“. На почетку се присутнима обратио председник ГО Младеновац Владан Глишић, који је на крају наградио ученике који су у претходној школској години освојили прва три места на општинским, окружним и републичким такмичењима. Централни део академије била је представа коју су извели ученици драмске секције ОШ „Момчило Живојиновић“, коју воде наставница Снежана Вуловић и учитељица Валентина Станковић. За сценографију је била задужена наставница ликовне културе Андријана Каратошић, док је за музичку подлогу припремила наставница музичке културе Љиљана Миловић.

Богослужбени део прославе је започео у петак 26. јануара празничним бденијем. У суботу 27. јануара најмлађи верници младеновачког Храма, предвођени својим родитељима и вероучитељима ђаконом Сашом Костадиновићем и Младеном Гагићем, испунили су своју Цркву и учествовали на евхаристијском сабрању. Након што су верни саслушали посланицу свог Епископа и сјединили се кроз Свету тајну Причешћа, ученици основних школа извели су пригодан рецитал у част Светог Саве. Љубављу и залагањем братства храма Успења Пресвете Богородице овај празник је улепшан даровима, које су добили најмлађи верници у Младеновцу. Након евхаристијског сабрања свештеници су посетили младеновачке



основне, средње, музичке и школе за образовање одраслих, као и установе које раде са децом са посебним потребама. У школама су свештеници присуствовали пригодним програмима, резали славске колаче и бираним речима честитали свима коју су део просветног система празник првог српског Архиепископа и просветитеља – Светога Саве.

*Марко Јефтић, јереј*

## У ХРАМОВИМА КОЛУБАРСКО-ПОСАВСКОГ НАМЕСНИШТВА ПРОСЛАВЉЕН СВЕТИ САВА

У суботу, 27. јануара у храмовима колубарско-посавског намесништва прослављен је Свети Сава, први српски архиепископ. Велики број ученика основних и средњих школа се на дан школске славе причестио, узевши активно учешће у литургијском сабрању. Заједно са свештенством, верни народ и ученици учествовали су и у резању славског колача. Литургијско славе се потом из храмова нашег намесништва, пренело у школе лазаревачке општине, где су свештеници, зајед-



но са учитељима, наставницима, професорима и ученицима, резали славске колаче и присуствовали пригодним програмима припремљеним у част највећег српског Просветитеља. Прослављање овог великог празника почело је у петак, 26. јануара, радионицом са најмлађим лазаревчанима у вртићу „Мало краљевство“. Певало се, рецитовало и цртало, а о Светом Сави, наши најмлађи суграђани су у разговору са свештеником показали завидно знање, примерено свом узрасту. У поподневним сатима празника Светога Саве, у Центру за културу у Лазаревцу, организована је свечана Светосавска академија. Част да организује овогодишњу академију припала је ОШ „Војислав Вока Савић“, из Лазаревца. Заједно са својим наставницима, ученици ове школе су припремили приказ, којим су желели да представе прегалаштво и рад Светог Саве. У недељу 28. јануара, ова школа била је домаћин светосавског бала, коме су поред просветних радника са територије нашег намесништва присуствовали и представници јавног, културног и духовног живота лазаревачке општине. На самом почетку ове свечаности уследио је пригодан културноуметнички програм, за чије извођење су били задужени ученици ОШ „Војислав Вока Савић“. Истог дана, после Литургије одржан је традиционални „Светосавски кадетски шаховски турнир у просторијама парохијског дома у Лазаревцу, у организацији шаховског клуба „Колубара“ и ЦО Лазаревац. Такмичење је окупило младе шахисте из Лазаревца, Београда, Земунa, Вранића, Гроцке, Лештана, Чачка, Ваљева, Лајковца Руме, Панчева, Ковина и Бјељине (Република Српска).



## Дела хришћанске књижевности у издању Шумадијске епархије



**НОВО!**

Каленић објавио репрезентативни зборник о Србији крајем XIII и почетком XIV века

## СВЕТИ КРАЉ МИЛУТИН И ЊЕГОВО ДОБА: ИСТОРИЈА, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ

Више десетина радова са Међународног научног скупа *Краљ Милутин и доба Палеолога: Историја, књижевност, културно наслеђе* који се одржан у Скопљу од 24. до 26. октобра 2021. укључено је у монументалну књигу (865 страна) која је крајем 2023. године објављена у *Каленићу*, Издавачкој установи Шумадијске епархије. Уредници издања су др Јасмина Ћирић (ФИЛУМ, Крагујевац) и презвитер др Србољуб Убипариповић (Православни богословски факултет Универзитета у Београду).

Истакнуте речи *репрезентативни* и *монументални* зборник у овом контексту нису претеривање или преувеличавање, јер је данас у нашој, многим тешкоћама обременејој научној заједници, готово немогуће одштампати овакву књигу. Није препрека само недостатак новца, већ и мукотрпан пут (објективан и субјективан) од усменог излагања на скупу до рукописа са меродавном рецензијом и одговарајућим илустрацијама. Мали је број и штампања у Србији које могу да штампају овакве књиге. Све те препреке је самопрегорно и са неслућеном упорношћу превладала уредница Јасмина Ћирић која је водила непосредно све послове око припреме радова за штампу у јединственом зборнику.

Све ове муке и недоумице почеле су да се превазилазе када су Његово преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован и протопрезвитер професор др Зоран Крстић, главни и одговорни уредник *Каленића*, препознали, на једној страни, колико је важно да до данашњице допру друштвени, културни и уметнички модели из доба краља Милутина, и на другој, да остали немају воље или снаге да се укључе у објављивање овакве књиге. Да буде ваљано припремљена за штампу помогли су и дугогодишњи сарадници издања *Каленића*.

Важно је, приликом сагледавања шта овај зборник садржи, истаћи да њега опредељује велики Међународни научни скуп одржан у Скопљу у октобру 2021. године поводом седам векова од упокојења краља Милутина, који је имао за циљ темељитије испитивање епохе краља Милутина, односа ктитора према земаљском, небеском, материјалном и духовном, исказан задужби-

нарским делима, религиозним смислом, духовном позадином, као и друштвено-политичким условима. Говорило се, дакле, о артефактима из тог времена у којима су манифестовани слојеви српске друштвене хијерархије у средњем веку. Конкретно, теме научних реферата везане су за историју, архитектуру, сликарство, књижне илуминације, одевање и идентитет између Цариграда, Истока и Запада, богослужбени текстил, питање владарског гроба, светости и иконографије, архивистику, књижевно наслеђе, црквено појање, уметнички вез, богословски контекст крајем XIII и у првим деценијама XIV века, као и за перцепцију култа краља Милутина у време турске власти све до савременог доба.

На почетку зборника *Свети краљ Милутин и његово доба: историја, књижевност, уметност* налазе се поздравне речи Његове светости Патријарха српског Господина Порфирија учесницима скопског скупа које су својеврсна апологија ове личности и епохе у којој је деловао: „Благодарећи пре свега даровима вере и љубави Христове, који су му штедро даровани и које је истрајно размножавао током свог живота, остао је упамћен као најплодотворнији ктитор и приложник бројних познатих и вероватно мање познатих хришћанских цркава и манастира, не само у источној,

него и у западној Цркви. Подижући између осталог цркву Богородице Љевишке у Призрену, цркву Георгија Нагоричанског у Старом Нагоричану, манастире Трескавац код Прилепа, Грачаницу и Бањску, цркву Богородице Тројеручице и још две цркве у Скопљу, Саборну цркву – католикон манастира Хиландара, Малу цркву Светих Богородитеља Јоакима и Ане, у манастиру Студеници, потом цркву Светог Јована Претече са болницом и странопримницом у Цариграду, две цркве у Солуну и место за боравак ходочасника у Светој Земљи, овај свети краљ оставиће благочестивом и Христољубивом православном роду српском, али и васцелом хришћанском роду у наслеђе најлепше и уникатне бисере хришћанске уметности и културе.“

О широком контексту истраживачких резултата овог скупа, њиховом мултинационалном и мултидисциплинарном карактеру, говорио је и тадашњи Архиепископ



### СВЕТИ КРАЉ МИЛУТИН И ЊЕГОВО ДОБА:

#### ИСТОРИЈА, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ

Тематски зборник међународног научног скупа

„Краљ Милутин и доба Палеолога:

Историја, књижевност, културно наслеђе“,

Скопље 24 – 26. октобар 2021.



охридски и Митрополит скопски Јован: „То показује колико је важан владалац на овим просторима и колико је велика дела иза себе оставио Свети краљ Милутин. Та дела су видљива и присутна и данас, како у Северној Македонији, Србији, Бугарској и Грчкој. Тако и данас влада велико интересовање за личност која је кроз своја дела уједињавала народе ове четири земље, како данас, тако и пре седам векова.“

Епископ шумадијски Господин Јован у тексту *Предиван изданак из доброг корена* говори о мотивима да *Каленић* буде издавач књиге о краљу Милутину: „Сазнање о томе колико су текстови у овој књизи заиста настављање оног што су започели архиепископи Никодим и Данило II, Данило Бањски и многи други који су до данас утврђивал култ светих Немањића у нашем народу, учинило је да издавачка кућа Шумадијске епархије *Каленић* радо буде издавач зборника *Свети краљ Милутин и његово доба: историја, књижевност, уметност* поводом седам векова од представљења краља Милутина. Захвалан сам др Јасмини Тирић и оцу др Србољубу Убипариповићу, уредницима, што су нам указали поверење и привилегију да се старамо о припремању ове књиге.“ Поменуо је Владика Јован и своје личне импресије о сусрету са сложеним теолошким и уметничким смислом Краљеве цркве у Студеници, једном од најзначајнијих Милутинових задужбина: „Као неко ко је одрастао и узрастао у Краљевој цркви Светих Јоакима и Ане у Студеници, коју је краљ Милутин подигао 1314. године, тешко да могу аналитички и уздржано говорити о његовом задужбинарству, нарочито о овој студеничкој цркви, непоновљивом примеру идеалног јединства

свих хришћанских симбола који се пројављују у једном православном храму. Само ћу поменути неке од тих симболичких представа које сам деценијама гледао јер су оне битно утицале на оно што јесам.“

Један од рецензената радова у зборнику, професорка Снежана Божанић са Универзитета у Новом Саду, синтетички их сагледава на следећи начин: „Време краља Милутина представља почетак епохе великих освајачких похода која ће се завршити 1355. Србија је била велики културни центар чију уметност одликује богатство облика и идеја. Монументална уметност и сликарство цветају под јаким византијским утицајем, при чему се не смеју занемарити искуство и особеност терена на којем се развијала. Захваљујући широкој компетенцији аутора радова, текстови који се налазе у Зборнику пред нама проматрају и осветљавају историјске токове епохе краља Милутина из угла историје, теологије, историје уметности, књижевности, историјске географије, лингвистике и историје астрономије. Темељно и искључиво на научним основама засновано проучавање и познавање политичких, културних, духовних и друштвено-економских структура омогућава разумевање природе српско-византијских односа крајем 13. века и почетком 14. века, а мултиперспективни приступ доприноси сагледавању и поимању темељних историјских процеса, корелативности културе и цивилизацијских утицаја.“

Из групе радова који обрађују историјске прилике крајем XIII и почетком XIV века у Србији издвајамо следеће: Војислав Живковић, *Мировни споразум Драгутина и Милутина из 1311/12 године*, Дејан Јечменица,

О титулама краља Милутина, Милан С. Димитријевић, Теодор Метохит и његов ученик Нићифор Григора на дворovima краља Милутина и Стефана Дечанског. Пажњу треба обратити на расправу Војислава Живковића зато што питање унутардинастичког сукоба краљева Драгутина и Милутина допуњава новим сазнањима у односу на до сада важеће закључке које је о овоме изрекао још 1955. године угледни историчар Михаило Динић.



Научници који своје радове објављују у овом зборнику расправљају и о браковима краља Милутина, теми која се често разматра и ван научног контекста. У ову групу спадају два чланка о Милутиновом браку са угарском принцезом Јелисаветом: Boris Stojkovski, Boris Babić, *Blessed Elizabeth of Hungary – wife of King Milutin* (Блажена Јелисавета Угарска – жена краља Милутина), Melina Rokai, *King Milutin Nemanjić and wife Elizabeth Arpad, the connection between east and west in the time of the Palaeologos* (Краљ Милутин Немањић и његова жена Јелисавета Арпад, веза између Истока и Запада у време Палеолога). А о краљици Јелени, мајци Драгутина и Милутина пише Катарина Митровић.

Очекивано, знатан број расправа посвећен је Милутиновим задужбинама: Thalia Mantopoulou Panagiotopoulou, *King Milutin's building activity in Thessaloniki: The church of Taxiarches and its identification with the Hilandar metochion of St. Georga* (Краљ Милутин и црква Таксијарци у Солуну), Jasmina S. Ćirić, *Beyond Constantinople: Constructing Xora in the King's church of Studenica* (Изван Цариграда: конструисање концепта Хоре у Краљевој цркви у Студеници), Dubravka Preradović, *The contribution of Gabriel Millet to the resarsh of King Milutin's endowments* (Допринос Габријела Мијеа истраживању задужбина краља Милутина), Сњежана Орловић, Ма-настир Крупа: задужбина из времена краља Милутина, Сања Р. Пајић, Роза Г. Дамико, *Уметничко-историјске везе крајем 13. и почетком 14. века: заједничке теме у српској и италијанској уметности*, Georgios Fousteris, *Creativity and originality in iconographic programs of the early Paleologan period* (Креативност и оригиналност у иконографским програмима прве половине XIV века),

Ana Griza, *Portraits of Uroš II Milutin as a king and founder in Serbian monumental painting of 14th century* (Портрети Уроша II Милутина као краља и ктитора у српском зидном сликарству 14. века), Branislav Cvetković, *Royal imagery of King Milutin in historical context revisited* (Још једном о владарским представама краља Милутина у историјском контексту), Elena Kostić, *The painter Georgios Kalliergis in the service of King Milutin. The example of the cemetery church of Chilandar monastery* (Зограф Георгије Калиергис у служби краља Милутина. Пример гробљанске цркве манастира Хиландара), Немања Петровић, *Данас се Христос у Витлејему од Дјеве рађа – запажања иконографских појединости Божићне химне као одраз побожности краља Милутина*. Довољно је рећи да сами наслови ових радова мотивишу сваког ко је заинтересован за сликарство, односно иконографију и архитектуру Милутинове епохе, и има довољно мотива да за њихово читање. Тако Ана Griza, пишући о Милутиновим владарским портретима, закључује да је краљ на свим сачуваним представама приказан као бранилац праве вере.

Разумљиво, нашим читаоцима са посебном пажњом препоручујемо расправе које се баве богословљем, а њих је заиста знатан број. Питање од ширег интереса за хришћанство разматрано је у тексту Марине Стојановић *Богословска полемика око рецепције Лионске уније у Источној Цркви у доба Палеолога – аргументи патристичког предања*. Снежана Ј. Милојевић (*Богоодабраност краља Милутина у Житију Данила II*) и Славица Васиљевић Илић (*Краљ Милутин у синасарском житију Данила III*) баве се Милутиновом побожношћу, односно његовим схватањем о месту Цркве у његовом владарском програму.

Имајући у виду да се у време Милутинове владавине догађају значајне промене у богослужбеној пракси Српске Цркве (*Никодимов типик*), очекивано је да се у зборнику налази велики број радова са литургијским темама. Издвајамо неке: Владимир Антић, *Карактеристике српског богослужења и појања на почетку XIV века према Никодимовом типичу*, Србољуб Убипариповић, *Последовање омивања ногу на Велики четвртак у Типичу архиепископа Никодима*, Ана Рашковић, *Служба Светом краљу Стефану Милутину у руским богослужбеним рукописима XVI–XIX века*, Никола Лукић, *Култ Светог краља Милутина: литургијско-историјска анализа*.

Зашто на зборник *Свети краљ Милутин и његово доба: историја, књижевност, уметност*, односно Међународни научни скуп *Краљ Милутин и доба Палеолога: Историја, књижевност, културно наслеђе* из којег је књига произашла, а поводом седам векова од упокојења краља Милутина, треба гледати као на чин који нашој заједници и јавности, пре свега културној, научној и црквеној, доноси много доброг, у свом уредничком слову објављава др Јасмина Ђирић: „Овим је у правом смислу речи утиснут научни, стручни и теолошки печат на јубилеј и пред нашу и међународну научну и стручну јавност доноси обиље нових и многоструко битних увида и чињеница, како о самом Светом краљу Милутину, тако и његовој епохи, ширећи границе нашег познавања времена Милутинове ренесансе.“

Иван Иљин

# ШТА ЈЕ УМЕТНОСТ?

Посвећено Сергеју Васиљевичу Рахмањинову

„Постоји читав свет у души твојој тајанствено чудесних мисли...”

Ф. Тјутчев

Уметност је *служење* и *радост*. Служење уметника, који ствара ради тога да би укључио у саслуживање и нас. Радост уметника који ствара и који је створио у свом делу нови *начин живота*, и који је нама, који сагледавамо, даровао незаслужену радост...

Схватају ли то људи? Сећају ли се тога сада народи, поколебани и саблажњени у духовној пометњи? Знају ли они уопште шта је то служење и радост?

Радост...

Она није доступна свакоме; и не тражи је савремено човечанство. Она се рађа из *страдања и победе*. Не из досаде, која захтева разоноде; не из празне душе, која не зна чиме да испуни своју празнину; не из малаксалости и премора, који захтева стално нове надражаје и невиђену напетост. Савремено човечанство, како у својој маси, тако и у својој „елити”, уме само да се премара, чами и да се мучи због унутрашње празнине. Управо зато оно ишчекује ефекат, занимљивост и узбуђење; оно тражи буку, треску, звецкање и нервно надраживање; оно захтева „средства која узбуђују” – не само од апотекара, него и од уметника. И колико уметника, јер и они су такође синови свог века, излази у сусрет овим захтевима; многи измишљају „нову уметност” из намучених душа; или се напрежу да се пробију до нових, нечувено снажних узбуђења, како би их пружили гомили. Савремена уметност је пуна душевног немира и произвољних измишљотина. Ко помишља сада о лепом, о певању из дубине, о целомудреном надахнућу, о великих визијама? Где сада има места за радост?

Радост сија и ликује, а савремено човечанство забавља се, кикоће и режи у уметности. Њему су потребни игралишта и призори, а не духовна радост; фудбал, параде, трке и бокс – ево најбоље „уметности” за њега. Радост долази из духовних дубина, које су дострадале до победе и спознаје; а савремену уметност истерују на пијаци! Вазда нови *обрти* и разумске *измишљотине*. Радост је духовно стање, она је од неба и од Божанства. Нису умукли и никада неће умукнути гласови Шилера и Бетовена:

„Радости, искро Божанства,  
Љупка кћер небеса...”

Шта? То је „метафора”, „преувеличавање”? Не, то је *проста и тачна истина!*

Али ви сте „свргнули” Божанство, ви сте „свукли” небеса?..

И ево, црни ураган иде на свет; он ће вас одучити кикотања и режања, он ће вас сасвим одучити од смеха, и од задовољстава... Он ће научити вас или децу вашу да *призивате из дубине, духовно страдате и духовно побеђујете*. Тада ћете опет појмити шта је то *радост*, и видећете *несвргнуто Божанство и несвучена небеса...* И тада ће се опет рађати радосни уметници радости, који и сада живе,

и трпе, и стварају, али поред којих ви сада журите на ваше пијаци неукуса и на ваше вашаре лакрдијашког звецкања...

*Служење...*

Све велико у уметности родило се из служења; служења слободног и добровољног, јер је *надахнуто*. Не из службеног и ропског „поретка”, који је сада уведен у поробљеној Русији. И не из ласкавог служења савременом скученом неурастенику, који испуњава салоне, ресторане, „денсинг сале” и ступце критике новина и часописа. Не, него из *служења*.

Истински уметник не може увек да ствара. Он не влада над својим надахнућем; и надахнуће непрекидно мора да га напушта, да би се опет вратило. Али, када је надахнут, он зна да је у служењу. Он је *позван* и *призван* – „божанствена реч” је дотакла његовог „осетљивог слуха”. Позван и призван, он осећа себе као *служитеља*. И док *стоји на служби*, пред њим није много произвољних могућности, већ *једна-једина уметничка неопходност*, коју је призван да тражи и налази и у чијем се обретењу налази његово *служење*. Стварајући, он *види*; види *очима духа*, које су се отвориле у надахнућу. Он ствара из унутрашње, духовне *очигледности*; он влада њоме, али није властан над њом. Управо зато његово стваралаштво *није* произвољно; и



уносити своју самовољу у створено из разлога „службе”, „слугерањства” или прохтева, не дозвољава му управо *служење*, управо његова *уметничка савест*.

Не питајте пред *чим* стоји и *чему* служи уметник... Велики руски песници већ су казивали о овоме, али им је мало ко поверовао: сви су мислили – „алегорија”, „метафора”, „песничко преувеличавање”... Они су говорили – и Жуковски, и Пушкин, и Љермонтов, и Баратински, и Јазиков, и Тјутчев, и други – да *уметник има пророчки призив*; не зато што „предсказује будућност” или „изобличава порочне људе” (иако је и то могуће), већ зато што се *кроз њега открива Богом створена суштина света и човека*. Пред њом он стоји као *жива тајна Божија*; њој и служи, постаје њен „живи орган” (Тјутчев): њен уздах јесте надахнуће; она пева о себи а уметник слуша: и музичар, и песник, и сликар, и скулптор...



Постоји у уметнику дубина душе, у којој се рађају и износе ови тајанствени садржаји:

„Постоји читав свет у души твојој  
Тајанствено волшебних мисли...”

Ова дубина обично је покривена непрозирном маглом, не само за друге, него и за њега самог. Често уметник не зна и не досеже оно што се рађа, зри и одвија у овој стваралачкој, дубокој магли. Када изговара оно што је сазрело, тада оно – *то Главно, то Казивано, овај предсказујући одломак светског смисла, ради којег се и ствара читаво уметничко дело* – оно је у прикривеном виду; оно је скривено иза музичког састава, оно присуствује у његовим звуцима, засићује их, уздише и стење у њима, надахњујући их у извођењу тако како је надахњивало на почетку самог

уметника-композитора; или је скривено иза песничке речи, светлуцајући кроз њу и из ње, опевајући себе у изабраним и незамењивим речима, заповеднички усаглашавајући ритам, одлучно завршавајући стих ритмом; или је скривено иза насликаног облика слике, иза линија које су *њиме* спроведене, иза боја које је *он* одабрао, иза облика, које је *он* (овим главним *Казиваним*) захтевао и одабрао...

Питајте уметника шта је створио? Одговориће вам строго и хладно: „посматрајте” или „слушајте”. Јер он је начинио своју творевину због тога да би *њоме* казао, у њу уметнуо, *иза ње* сакрио и *кроз њу* показао своје *Главно*. Видели сте и слушали његову творевину? И после тога још питате? То значи да се тајна оваплоћења или преобличења није догодила: то је или неуспех уметника, или неспособност слушатеља, или једно и друго одмах. Али не очекујте од уметника да ће на језику досадно-уобичајених, разумски-истрошених речи рећи оно што нисте умели да чујете у пророчким речима његове уметности.

Спољашњи облик уметности – и њена опипљива „материја”, и оно што се обично назива „формом” ове материје – све је то само *горња одећа Главног, Казиваног, Предмета*, то јест *оно што прориче живу тајну*. Можда чак и више него „одећа”: то је, такорећи, посматрајуће „око”, у којем је *скривена и пројављена проречена душа дела*. Уметник је износио и износи ову душу, то је *Главно*; он је пострадао и нашао за њега тачно „око”: погледајте у то око и појмите сами шта је у њему скривено и показано. Али не мислите да ова одећа није ништа друго до празна тканина, која лежи у случајним наборима; или да то око није ништа друго до бездушно око. Иза одеће скривено је *Главно*; оно је *његова одећа, његово одело или риза*. Иза ока скривено је *Главно*; јер је око орган душе; оно је *око духа који кроз њега гледа*. Исто тако бива и у уметности; и у њој све чулно, спољашње јесте само знак главне тајне која је проречена кроз њега...

Оно што уметник даје људима, то нису просто звуци, или насликани облици у линијама и бојама. Због тога не би требало ни да постоји *уметност*; довољне би биле разоноде, „забаве” и призори. Штавише, из овога уметничко дело уопште није могло настати. Јер је у уметничком делу *све тачно* (Пушкиново одређење), *све неопходно* (одређење Хегела, Флобера и Чехова); у њему нема *произвољног*, нема *сувишног*, нема *случајног*. Уметничко дело слично је оствареном закону. У њему је све одабрано као *Главно*; у њему се свуда прориче *Казивано*; оно је *сама оваплоћена Тајна*, отпевана у музици, или изображена у слици, или обучена у речи. И, знајући то, понекад се нехотице запиташ: шта опажају, до чега допиру, шта тумаче у уметности савремени „формални” критичари, који цепају на комаде „одећу” уметности<sup>1</sup>, као да то није *риза* која пројављује Тајне, већ празна тканина са произвољно начињеним наборима? Или посматрајући „очи” као офтамолог, одвојен од духа, који гледа кроз око? У уметности нема самодовољне „форме”, нема самодовољног „начина изражавања”; нема самодовољног „звучања”, „модулације”, „хармоније”, „контрапункта”, „израза”, „ритмова”, „рима”, „наслага”, „линија”, „боја”, „маса”, „полутаме” и томе слично. Стварање уметности је пре свега и изнад свега – уметничко изношење *Главног, казивање садржаја, који је исцрпео из*

<sup>1</sup> Бројањем речи и слогова: геометријским изображењем ритмова; аритмичким груписањем тактова; набрајањем коришћених тоналитета и акорда; описивањем линија, боја и формација; техничким називима и томе слично – свим оним што они називају анализом производа.

тајанствене суштине света и човека или (још неупореди- во веће и светије) – из тајне Божије (икона!). Све остало у уметности јесте или професионална техника, неопходна за служење и припрема за њега, или *одежда главног тајан- ственог садржаја*. Уметник није опсенар „форми”; и није приказивач ефеката вагромета; није играч формишљотине. Он је служитељ и прорицатељ; и тек ради тога, само као последица овога – он је технички мајстор своје уметности; и увек и до краја он је *одговоран пред Богом, достојан Његовим даром и називом Артиста...*

Оно што уметник даје људима јесте, пре свега и више од свега, нека дубока замисао о свету, човеку и Богу – о путевима Божијим и о судбинама човека и света. Уметник носи људима неку *усредсређену медитацију*, скри- вену и откривену – у оној мелодији, оној сонати или симфонији; или у оном сонету, у оној поеми, у оној дра- ми; или у оном пејзажу и портрету, или у оном барелефу, у оном дворцу, у оном плесу. Он предлаже људима да *прихвате ову медитацију*, ову тајан- ствену помисао, да је уведу у своје душевно-духовно седиште осећања и живе са њом...

Приђи – струјањем његовом етер- ским

Страдалне груди умиј  
И животом божански-светским  
Макар на трен суделуј...

Уметник је духовно страдао и ст- варао. Он је страдао не само због себе и стварао је не само *за себе*, него *за друге; за све и ради свих*. И ево, он је изнео и прозрео. Он је створио: кроз њега је пророковано оно *Главно*, чиме се сам исцелио и умудрио. Створио је нови начин живота; нови пут ка духовном циљу и духовној мудрости. То је она *циљана и умудрујућа помисао*, обуче- на у тачну и предивну ризу – ону *уметничку медитацију* – он је и сада предлаже као неку царску енциклику, ради умудривања и целовитости, свима који страдају и муче се (сетимо се, на пример, представљања трагедије Есхила, Софокла и Дантеа, споменимо народну радост у Сијени 1311. године, када је Дучио ди Буонисења завршио за ка- тедралу своју монументалну икону Богомајке „Majestas”; споменимо изградњу Успењске саборне цркве у Москви и преношење Владимирске иконе Богомајке у Москву; спо- менимо отварање споменика Петру Великом и Пушкину; и много, много другог)...

Исецељење уметника постаје исцељење свих који при- хватају његово стварање; његово проницање и умудри- вање постају *њихово* проницање и умудривање. Они се присаједињују његовом виђењу и његовој радости; али тек уз услов да су се присајединили и његовом служењу, тако што су прихватили његов дар – његово стварање, његову песму, његову поему, његову драму, његову слику – *свом душом*, својом природом и својим животом; не само оком, или ухом, или памећу, или (још горе) сверазлажућом миш- љу, као што то чине професионални критичари и формали- сти-љубитељи, ови регистратори схема и детаља, који иду мимо свега главног; него управо – природом душе и духа.

Уметник не само да прориче, њему је дата власт да *ис- пуњава људске душе новим уметничким медитацијама* и тиме их обнавља, твори у њима ново биће, нови живот. Ова власт је његово *служење* и његова *радост*.

Нема у уметности одвојене самодовољне форме; јер је форма *враћена* у садржај, управо зато што је првобит- но, у души самог уметника, она *израсла из оног главног и тајанственог садржаја*. У праву је био онај уметник, који је рекао свом критичару: „Не смеш ме прихватати формал-



но, јер ти убијаш тиме моје стварање. Престани да про- гониш испразне привиде моје уметности, јер нисам ради тога живео, страдао и стварао, да би ти прошао мимо мојег главног и слушао моје певање *духовно глумим ухом...*”

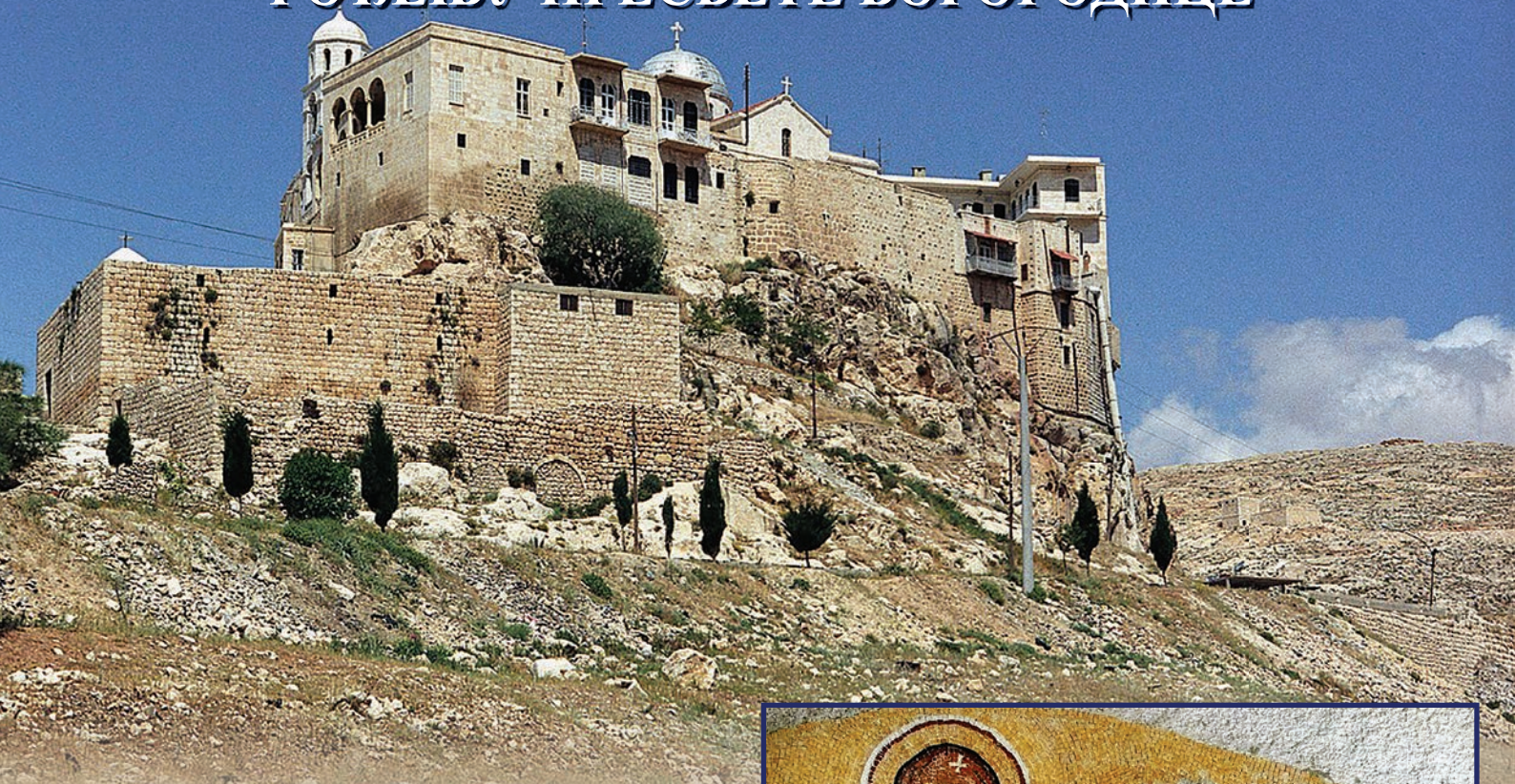
Ево уметничке болести нашег века: *људи ослушкују уметност духовно глумим ухом и созерцавају уметност духовно слепим оком*. Зато од читаве уметности виде само чулну фатаморгану, и навикавају се да с њом повезују своју разоноду, своју забаву и своју разбигригу. А нама, који не болујемо од ове болести, једино преостаје да будемо на овом бучном раскршћу и жалосно лутамо по овом вашару таштине. Чујемо и видимо како у уметности све више тријумфује теорија неодговорности и пракса сведозвољности – *дух естетског большевизма*. Није у нашој моћи да га зауставимо и није у нашој моћи да га макар натера- мо да чује наш глас. Али је у нашој моћи да *станемо под знамење* истинске, одговорне и надахнуте, непобедиве и бесмртне, класичне и у исто време пророчке уметности; да стојимо са непоколебљивом увереношћу: историјске буре и страдања опраће душевну нечистоћу и очистити духовни ваздух, и да у уметности, као и свуда, има много раскршћа и искушња, а *пут је један*.

И нека нам не говоре о „превазиђеним” традицијама уметности: јер *свештене* традиције *никада* не умиру!

Велика уметност биће, као што је увек била, *служење и радост*.

Превео са руског Горан Дабетић

# САИДНАЈСКИ ЖЕНСКИ МАНАСТИР ПОСВЕЋЕН РОЂЕЊУ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ



Саиднајски женски манастир налази се у планинама недалеко од Дамаска, на месту где је смештена древна Антиохијска патријаршија. Древна Саиднаја је веома повезана са Светим Писмом. Њени житељи могу да вам покажу оно место на којем је Каин убио свог брата Авеља. Ова територија такође је позната по својој верности и преданости православној вери. У прошла времена, када су многи сиријски градови и села одступали од хришћанства, Саиднаја је увек остајала ревносан заштитник православне вере.

Манастир се уздиже над градом као неприступачна тврђава. Унутар су сви манастирски зидови покривени молитвеним позивима, молбама и благодарностима Пречистој Деве Марији, а ући у малену капелу можеш само након што пред вратима изујеш своју обућу. Икона Пресвете Богородице је, по предању, једна од четири које је насликао свети апостол и јеванђелиста Лука. На сиријском језику ова се икона назива „Chahoura” или „Chagoura”, што значи „Прослављена, Празнована или Славна”. Поред ове чудотворне иконе, у манастиру можемо видети много других старинских икона са ликом Пресвете Богородице и светих, које датирају из петог, шестог и седмог столећа.

Данас је у манастиру око петнаест монахиња, на челу са настојатељицом.

Хиљаде ходочасника из целог света посећује ово свето место током целе године, али нарочито много њих допућује 8/21. септембра на празник Рођења Пресвете Богородице. У библиотеци манастира, у којој се налазе стотине рукописа, постоји рукопис који сведочи о томе да је овај женски манастир основан око 547. године.

У том рукопису се говори да је византијски император Јустинијан I, у време свог похода против Персијанаца, ишао кроз Сирију. Зауставио се на овом пустом



месту како би његова армија, изнурена од жеђи, могла мало да предахне. Около није било ниједног извора и император је схватио да не може мислити ни о каквом успеху у борби ако не нађу воду. У истом моменту угледао је у даљини лепу газелу. Јустинијан је помислио да ће, ако буде пратио ову животињу, на крају крајева, она да се умори и да га доведе до извора са водом. Тако је и учинио. Лично је почео да прати газелу, док се ова није потпуно изморила и довела га на стеновити брежуљак, код чијег подножја беше извор. Изненада се животиња претворила у јарки и светлећи лик Пресвете Богородице. Пруживши к њему руку, Она рече: „Не устрељуј ме, Јустинијане, него изгради за мене цркву на овом брду”. Рекавши то, Она ишчезе.



Након повратка, цар Јустинијан исприча о свему што је видео и потчињенима заповеди да неодложно разраде план изградње цркве. Прошло је неко време, али архитекте нису испуниле наређење императора. Пресвета Богородица се поново јави Јустинијану у сну и показа му план женског манастира, и рече да ће се овај манастир налазити под Њеном заштитом и покровитељством. Пробудивши се, Јустинијан схвати да ће бити потребно да изградњи основних здања приступи истог јутра. Али овај пут наређење Пресвете Богородице беше испуњено. Манастир је убрзо стекао такву популарност да је после Јерусалима постао друго место ходочашћа, на које су настојали да дођу монаси из Сирије, Египта и других земаља.

Света икона „El Chagoura” није се одмах појавила у манастиру. Крајем осмог столећа настојатељица манастира била је поштована Марина, која је била уважавана од свих због благочестивог и светог живота. Неки грчки монах-отшелник ишао на ходочашће из Египта у Свету Земљу и зауставио се у манастиру Рођења Пресвете Бо-



городице ради краћег предаха. Када је одлазио, настојатељица Марина замолила га је да купи у Јерусалиму скупочену и прелепу икону Пресвете Богородице. Али тек што је Теодор стигао у Јерусалим, заборавио је ову молбу. Када се враћао, изненада је чуо непознати глас, који је рекао: „Јеси ли нешто заборавио у Јерусалиму? Шта ти је поручила да урадиш настојатељица Марина?” Монах Теодор одмах се врати назад у Јерусалим и тамо нађе икону Пресвете Богородице. Током његовог повратка у манастир био је задивљен чудима која су

се догодила од Светог Богородичиног лика. Караван са којим је путовао и њега лично, нападали су разбојници и дивље звери. Али за време свих ових опасности отшелник је позивао у помоћ Пресвету Богородицу, чије је изображење држао у рукама, и на чудесан начин мимоишле су их све опасности.

Када је Теодор већ прилазио манастиру, упао је у искушење и одлучио да сачува тако вредну икону за себе. Не свраћајући у Саиднајски манастир, он је одмах пошао назад у Египат. Међутим, само што је сео на брод, подигао се тако силан олујни ветар, да је било немогуће чак поставити једро и чинило се да ће лађа сваког часа потонути.

У том моменту монах схвати да је он узрок такве невоље, и брзо се искрцавши са брода, похита се у Саиднају. Стигавши у манастир после четири дана пута, поново је био искушаван неодољивом жељом да узме за себе икону Мајке Божије. Приликом сусрета са настојатељицом Марином рече јој да није могао да купи тражену икону, а сам је у исто време одлучио да у тајности напусти манастир. Следећег јутра већ је пришао манастирским вратима када је одједном осетио да не може даље направити ни корака. Теодор је био поражен, као да је невидљива сила стајала између њега и манастирских врата. Покушавајући да напусти манастир још неколико пута и убедивши се у узалудност свих покушаја, монах је био принуђен да уручи икону настојатељици, признавши и покајавши се за своје намере. Са сузама благодарности настојатељица Марина је прославила Бога и Његову Пречисту Мајку за извршење чуда, и од тог дана чудотворна икона остала је у манастиру и постала особито поштована светиња.

У Саиднају је прилозима православних владара, богатих људи и простих верујућих било изграђено веома много других цркава, али време већи део њих није поштедело.

За Саиднајски женски манастир везано је много чудесних догађаја о спасењу од епидемије страшних болести, о спасењу у време напада непријатеља и од других сваковрсних опасности, којих је било прилично у оним дугим периодима хришћанске византијске империје.

Данис Турански (према материјалима „The Word Magazine” 2001. године)

\* \* \*

Манастир Рођења Мајке Божије у Саиданаји један је од првих у Сирији пострадао у рату. У недељу 29. јануара 2012. године обитељ, која је смештена на 35 километара од Дамаска, била на удару, међутим граната која је пробила зид и погодила једну од келија, није експлодирала.

О томе у каквом се положају данас налази обитељ, прича викар патријарха Антиохијског и целог Истока, намесник Илинског манастира у Шваји (Либан) епископ Забадански Константин (Кајал): „Цео манастир окружен је муслиманским селима, тамо је много фанатика, али Богородица нас чува; монахиње и мирјани осећају Њено присуство и не остављају своја станишта”.

(Септембар 2015. године, према материјалима СМИ)

Превео са руског Горан Дабетић

*Миодраг Павловић*

# СВЕТА ГОРА И СВЕТИ САВА

Из гробова и телесних остатака оних који су се посветили, често избија мирисна течност, насупротив задуху трулежи која се дешава телима преминулих. Тако је Свети Симеон оснивач немањихке српске државе био Симеон „Мироточиви“. Поред тога из његовог тела израсла је лоза која и данас постоји и доноси плодове од којих се може начинити причесно вино. Сава Немањић, Свети Сава, проноси сам, својим именом и речју мирис светости који се осећа до данас, било да гледамо његов лик на некој зидној слици, или да читамо речи његове. Исто толико на светост мирише оно што су о Сави писали Теодосије Хиландарац и Доментијан. И као што то бива, покушава се та духовна мироточивост чинити примамљивом: Свети Сава се уноси у приповетке са садржајима древних, прехришћанских легенди, замишља се као учесник историјских догађаја, претходник војски уочи великих битака, бива насликан као просветитељ, народни учитељ, исцелитељ и утешитељ.

Док ходимо путањама Свете Горе, Свети Сава се неминовно указује на раскршћима, монаси говоре о њему као да су јуче са њим разговарали. Понекад се види у неком чамцу како плови по таласима Егејског мора и нешто показује рукама, нама или неким другим грешницима. Или тамо према светој планини на чијем се обронку може добро замислити Христово преображење из телесности непривидне у ону провидну и светлећу, привици се свети наш међу ученицима који су пали ничице ка земљи пред овим призором врховне тајновитости.

О нашем Сави знају сви манастири ове монашке републике, памте се његови дарови и подвизи, међу нашим лицима понављају се његове речи и поштују прописи о монашком понашању које је он у наш древни језик преточио. Памте се и узимају за узор његове молитве и његова узвишена и скривена ћутања. Оно о чему се не говори, или што се једва помиње то је Савин одлазак из Свете Горе, после посвећености у строгост монашких схема у којој је био не-

надмашан, како предање вели. Зна се: од монаха је постао државник и учинио оно што нико други уместо њега не би могао да постигне: основао је самосталну српску цркву са византијским благословом. Али државничке бриге светитељеве нису тиме биле престале. Док је одласком на света места у Палестини извршавао себи давно задати завет, у српској земљи је рукоположио јереје, помагао у подизању нових цркава и оживљавао темеље старих, и настојао је да мирењем браће и касније мирењем браће међу синовима помогне учвршћењу српске државности и њеног угледа. Но, ту је морао да се осведочи да између свете историје и оне мирске, светске, чисто људске историје, постоји растојање, размак који се једва понекад може смањити, премостити. Државној историји кнежевских и краљевских размирица благослови само ретко и накратко помажу.

И то је мисао која се током ходања по Светој Гори сама од себе јави: да ли се овај плаховити, енергични светац вајкао што је напустио светогорске ћелије и молчалнице? Да ли је веровао да се државни живот као и живот народа у целини може наћи на путевима светости? Или је чуо глас који му је говорио да се разлика између мирског и посвећеног живота не сме прогласити за потпуну и непремостиву, да се одговорност којој се светац на једној страни обећа неминовно преноси и на другу страну над којом се стално надноси слика Кнеза Таме и његових помоћника? Са том дилемом оставио је светац своју цркву и народ свог језика да хода кроз време у пуној неизвесности, у којој су и његови остаци тако непотребно и сасвим буквално на ломачи изгорели. Али мирис његове светости је остао изнад воња на угарак, пепео и туђа проклињања.

Одељак из књиге Миодрага Павловића, *Отварају се Хиландарске двери*, Viblos Books, Београд 2021.



# СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвећенство Епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. децембра 2023. године до 31. јануара 2024. године:

## Осветити:

Икону у мозаику за чесму у манастиру Светог Николе Мирликијског – Грнчарици у Прњавору, 19. децембра 2023. године.

## Одликовати:

Орденом Светих мученика крагујевачких II степена:

Горана Миладиновића из Ловаца;

Архијерејском граматом признања:

Олгу Ристић из Тополе;

Архијерејском граматом захвалности:

Марка Милосављевића из Крагујевца.

## Поделити благослов за искушеништво:

Николи Варги у Светоархангелској обитељи манастира Пиносаве у Кусатку.

## Поставити:

Протојереја Александра Гајића, привременог пароха Прве јагодинске парохије при храму Светог архангела Михаила и Гаврила у Јагодини, на дужност архијерејског намесника беличког;

Јереја Милана Михаиловића на дужност привременог пароха Прве селевачке парохије при храму Силаска Светога Духа на апостоле у Селевцу, Архијерејско намесништво јасеничко.

## Преместити:

Протојереја Милисаве Радовића, привременог пароха дубонске парохије при храму Преподобног Симеона Столпника у Дубони, на дужност привременог пароха влашканске парохије при храму Светог цара Константина и царице Јелене у Влашкој, Архијерејско намесништво младеновачко;

Протојереја Ненада Петровића, привременог пароха Прве селевачке парохије при храму Силаска Светога Духа на апостоле у Селевцу, Архијерејско намесништво јасеничко, на дужност привременог пароха степојевачке парохије при храму Сабора српских светитеља у Степојевцу, Архијерејско намесништво беланичко.

## Поверити у опслуживање:

Протојереју Малиши Миловановићу, привременом пароху Четврте јагодинске парохије при храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини, упражњену Трећу јагодинску парохију при храму Светог апостола Петра и Павла у Јагодини, Архијерејско намесништво беличко;

Протојереју Милисаву Радовићу, привременом пароху влашканске парохије при храму Светог цара Константина и царице Јелене у Влашкој, упражњену парохију дубонску при храму Преподобног Симеона Столпника у Дубони, Архијерејско намесништво младеновачко.

## Разрешити:

Протојереја Милисаве Радовића, привременог пароха дубонске парохије при храму Преподобног Симеона Столпника у Дубони, даље дужности привременог пароха односне парохије, Архијерејско намесништво младеновачко; Протојереја Ненада Петровића, привременог пароха Прве селевачке парохије при храму Силаска Светога Духа на апостоле у Селевцу, даље дужности привременог пароха

односне парохије, Архијерејско намесништво јасеничко; Протонамесника Ивана Иванковића, привременог пароха Прве конатичке парохије при храму Светог апостоле Томе у Конатичама, даље дужности опслуживања степојевачке парохије при храму Сабора српских Светитеља у Степојевцу, Архијерејско намесништво беланичко.

## Поделити канонски пријем:

Јереју Милану Михаиловићу из свезе клира Митрополије добробосанске.

Поделити благослов за наставак студија на Православном богословском факултету Универзитета у Београду: Протонамеснику Миломиру Тодоровићу из Јагодине.

## Пензионисати:

Протојереја Срђана Јовановића, привременог пароха Треће јагодинске парохије при храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини, Архијерејско намесништво беличко.



Продајни  
центар  
Епархије  
шумадијске

Интернет продавница  
црквених предмета за  
цео свет

[www.eparhija.com](http://www.eparhija.com)

Опрема за храмове  
Опрема за свештенство  
Иконе, крстови, тамјан  
Филигрански програм  
Јеванђеља, књиге  
Црквени артикли

[www.eparhija.com](http://www.eparhija.com)

ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

# СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. децембра 2023. године до 31. јануара 2024. године

## ДЕЦЕМБАР 2023. ГОДИНЕ

1. децембар 2023:

Служио Литургију у храму Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;  
Примио викарног Епископа хвостанског и игумана манастира Светог Луке у Бошњанима  
Господина Алексеја.

2. децембар 2023:

Служио Литургију у храму Светих архангела Михаила и Гаврила у Јагодини.

3. децембар 2023:

Служио Литургију у храму Светог апостола Томе у Илићеву.

4. децембар 2023 – Ваведење:

Служио Литургију и пререзао славски колач у манастиру Каленићу.

5. децембар 2023:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у крагујевачком насељу Станову;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;  
присуствовао седници Наставничког савета у Богословији у Крагујевцу.

6. децембар 2023:

Служио Литургију у храму Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресници;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;  
Присуствова прослављању две стотине година од оснивања еснафских удружења у Крагујевцу.

7. децембар 2023:

Служио Литургију у манастиру Денковцу и утврдио распоред за живописање манастирске капеле.

8. децембар 2023:

Служио Литургију у Основној школи *Карађорђе* у Тополи.

9. децембар 2023:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Јагодини;  
Посетио протојереја ставрофора проф. др Зорана Крстића поводом крсне славе.

10. децембар 2023:

Служио Литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Рачи.

11. децембар 2023:

Служио Литургију у храму Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

12. децембар 2023:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у крагујевачком насељу Сушици;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

13. децембар 2023:

Служио Литургију у храму Пресвете Богородице Тројеручице у Малим Пчелицама;  
Посетио у Белом двору престолонаследника принца Александра Карађорђевића поводом крсне славе.

14. децембар 2023:

Служио Литургију у Старој цркви у Крагујевцу;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

15. децембар 2023:

Служио Литургију у храму Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;  
Служио у цркви Светог Димитрија у Лазаревцу парастос војницима погинулим у Колобарској бици;  
У манастир Ћелије утврдио распоред за живописање манастирске цркве.

16. децембар 2023:

Служио Литургију у храму Силаска Светог Духа у Рогачи.

17. децембар 2023:

Служио Литургију у храму Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром.

18. децембар 2023:

Служио Литургију у храму Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

19. децембар 2023 – Никољдан:

Служио Литургију и пререзао славски колач у манастиру Грнчарици;  
Посетио Његово преосвештенство Епископа нишког Господина Арсенија поводом крсне славе;  
Посетио породицу Арсенијевић у Винчи поводом крсне славе.

20. децембар 2023:

Служио Литургију у храму Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресници;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

21. децембар 2023:

Служио Литургију у Старој цркви у Крагујевцу;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

22. децембар 2023:

Служио Литургију и парастос Архимандриту Серафиму (три године од упокојења) у манастиру Благовештење;  
Присуствовао на Природно-математичком факултету у Крагујевцу концерту младих из цркве Светог Саве на Аеродрому.





23. децембар 2023:  
Служио Литургију у храму Светог Николе у Драгоцвету.

24. децембар 2023:  
Служио Литургију у Старој цркви у Крагујевцу.

25. децембар 2023:  
Служио Литургију у храму Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

26. децембар 2023:  
Служио Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у крагујевачком насељу Станово и одредио локацију за изградњу парохијскога дома у порти цркве;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;  
Присуствовао новогодишњем пријему у Клиничко-болничком центру у Крагујевцу;  
Присуствовао новогодишњем пријему градоначелника Крагујевца у хотелу *Шумарице*.

27. децембар 2023:  
Служио Литургију у храму Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресници;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

28. децембар 2023:  
Служио Литургију у Старој цркви у Крагујевцу;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;  
Посетио цркву Светог Саве на Аеродрому ради надгледања живописања.

29. децембар 2023:  
Служио Литургију у храму Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

30. децембар 2023:  
Служио Литургију у храму Светог архангела Гаврила у Шопићу;  
У цркви Светог апостола Марка у Великим Црљенима утврдио распоред живописања у јужној певници.

31. децембар 2023:  
Служио Литургију у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу.

#### ЈАНУАР 2024. ГОДИНЕ

1. јануар 2024:  
Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у крагујевачком насељу Аеродром;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

2. јануар 2024:  
Саслуживао на Литургији у Саборном храму у Врању поводом славе Епископа врањског Господина Пахомија.

3. јануар 2024:  
Служио Литургију у храму Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресници;  
Интервију за ТВ Палма из Јагодине;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

4. јануар 2024:  
Служио Литургију у Старој цркви у Крагујевцу.

5. јануар 2024:  
Служио Литургију у храму Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;  
У цркви Светог Пантелејмона у Станову крстио Давида, сина Луке Јакшића.

6. јануар 2024 – Бадњи дан:  
Служио Литургију са царским часовима у Саборном храму у Крагујевцу;  
Прочитао Божићну посланицу за локалне медије;  
Дочекао бадњак у Епархијском двору;  
Служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

7. јануар 2024 – Божић:  
Служио Литургију у Саборном храму у Крагујевцу.

8. јануар 2024 – Сабор Пресвете Богородице:  
Служио Литургију у храму Светог Пантелејмона у крагујевачком насељу Станову.

9. јануар 2024 – Стевањдан:  
Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у крагујевачком насељу Аеродром;  
Посетио Дејана Накића поводом крсне славе.

10. јануар 2024:  
Служио Литургију у храму Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресница;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

11. јануар 2024:  
Служио Литургију у Старој цркви у Крагујевцу;  
Председавао седници са архијерејским намесницима Шумадијске епархије.

12. јануар 2024:  
Служио Литургију у храму Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

13. јануар 2024:  
Служио Литургију у храму Светих архангела Михаила у Аранђеловцу (Буковичка црква) и у току Литургије крстио Веру, кћерку свештеника Марка Урошевића.

14. јануар 2024:  
Служио Литургију и пререзао славски колач у храму Светог Василија Великог у Маршићу.

15. јануар 2024:  
Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у крагујевачком насељу Аеродром;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

16. јануар 2024:  
Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у крагујевачком насељу Сушици;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;  
Примио викарног Епископа хвостанског Господина Алексеја и професоре са Правног факултета у Крагујевцу.

17. јануар 2024:  
Служио Литургију у храму Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресници;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.



18. јануар 2024:

Служио Литургију и осветио воду у Саборном храму у Крагујевцу;  
Служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу;

19. јануар 2024 – Богојављење:

Служио Литургију и осветио воду у Саборном храму у Крагујевцу;  
Присуствовао пливању за Часни крст на Шумаричком језеру.

20. јануар 2024 – Свети Јован:

Служио Литургију и пререзао славски колач у параклису Владичанског двора у Крагујевцу;  
Посетио Његову светост Патријарха српског Господина Порфирија поводом крсне славе;  
Посетио проту Зарија Божовића поводом крсне славе.

21. јануар 2024:

Служио Литургију у храму Светог Николе у Барајеву.

22. јануар 2024:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у крагујевачком насељу Аеродром;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;  
Посетио Сопот.

23. јануар 2024:

Служио Литургију у храму Светог Пантелејмона у крагујевачком насељу Станову;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

24. јануар –2024:

Служио Литургију у храму Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресници;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

25. јануар 2024:

Служио Литургију и пререзао славски колач у манастиру Каленић;

У манастиру Дивостину венчао Милована и Соњу, кћерку доктора Недељка Везмара;  
Учествовао у Светосавској свити у Аранђеловцу.

26. јануар 2024:

Служио Литургију у храму Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;  
Служио бденије у храму Покрова Пресвете Богородице у Јагодини;  
Присуствовао Светосавској академији у Јагодини.

27. јануар 2024 – Свети Сава:

Служио Литургију у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу и пререзао славске колаче у више школа у Крагујевцу.

28. јануар 2024:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Смедеревској Паланци;  
Крстио Бошка, сина Милоша и Милице Јанковић и Лорену, кћерку Филипа и Тијане Обрадовић у Саборном храму у Крагујевцу.

29. јануар 2024:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у крагујевачком насељу Аеродром;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

30. јануар 2024:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у крагујевачком насељу Сушици;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;  
Присуствовао представљању зборника радова *Краљ Милутин и његово доба* у свечаној сали Саборне цркве у Крагујевцу.

31. јануар 2024:

Служио Литургију у храму Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресници;  
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.



# ДЕЧИЈА СТРАНА

“КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕТА КАО ДЕТЕ НЕБЕ УБИ У ЊЕГА”

## СВЕТИ САВА И ПРЕПОДОБНИ СИМЕОН МИРОТОЧИВИ

**С**вети Сава, архиепископ српски. Син Стефана Немање, великог жупана српског, рођен 1169. године. Као младић жудео за духовним животом, због чега је одбегав у Свету Гору где се замонашио и са ретком ревности прошао цео подвижнички устав. Немања последује примеру сина, те и сам дође у Свету Гору, где се замонаши и умре као монах Симеон. Сава је издејствовао код цара и патријарха независност српске цркве, и постао први архиепископ српски. Подигао је, заједно са оцем својим, манастир Хилендар, а потом и многе друге манастире, цркве и школе по земљи српској. Путовао је у два маха на поклоњење светињама у Светој Земљи. Мирио браћу своју, завађену око власти; мирио Србе са суседима њиховим, и стварајући српску цркву, стварао је кроз то српску државу и културу. Уносио је мир међу све балканске народе и радио је на добру свију, због чега је и био поштован и вољен од свију Балканаца. Народу српском он је дао хришћанску душу, која није пропала са пропашћу државе српске. Скончао у Трнову у време цара Асена, разболевши се после службе Божје на Богојављење, 12. јануара 1236. године. Тело му пренео краљ Владислав у Милешево, одакле га Синан-паша дигне и спали на Врачару у Београду, 27. априла 1595. године.

**Преподобни Симеон Мироточиви** — Стефан Немања. Велики владалац српског народа, ујединитељ српских земаља, творац независне српске државе, бранитељ Православља, истребитељ јереси. Најпре био крштен у латинској цркви, но доцније ослободи се од те цркве и постане члан цркве православне. Најпре зависио у државном погледу од Грка, но доцније ослободио се те

зависности и постао потпуно самосталан. Када је утврдио државу и веру православну у држави, тада по примеру свога сина Саве прими монашки чин у манастиру Студеници 1195. године и добије име Симеон. Жена његова Ана такође прими монашки чин, добије име Анастасија и повуче се у женски манастир. После две године иночества у Студеници Симеон оде у Свету Гору. Ту се настани најпре у манастиру Ватопеду, заједно са Савом. Отац и син проводили су дане и ноћи у молитви. Ту су саградили 6 параклиса: Спаситељу, Бесребреницима, св. Георгију, св. Теодору, Претечи и св. Николају. Купе рушевине Хилендара и саграде диван манастир, у коме Симеон поживи само 8 месеци па сконча. Кад је био на издисају, Сава га, по његовој жељи, положи на просту рогозину. Са очима управљеним у икону Богоматере и Спаситеља блажени старац изусти ове речи: Всакоје дихание да хвалит Господа! И пресели се ка Господу 13. фебруара 1200. године.

„Охридски пролог“ Свети владика Николај Велимировић



Николај Агатонов, протојереј

## ВЕОМА ВАЖАН ПОСТУПАК



Једног дана после службе позвао ме је игуман. Брзо сам скупио белешке у фасцикле и, спустивши се у храм, отишао до олтара. Отац игуман ме благослови и рече: „Данас, Алексеје Павловичу, мораш радити у области образовања.“

„Како то?“, нисам разумео.

„Отићићеш у школу и тамо разговарати са ученицима шестог разреда. Директор је замолио мене, али данас се не осећам добро.“

„То је за вас, оче Евгеније, једноставно, али мени је лакше превести најсложенију четворогласну партитуру у трогласну него разговарати са школарцима. Ја нисам ни свештеник. Можда да им дам час певања?“

„Има ко да их учи певању, али нема ко да им говори о вери. Завршио си Богословију, тако да мислим да ћеш се одлично снаћи. Реци им нешто из Свете историје.“

„Шта, на пример?“, питао сам.

Игуман се замисли на тренутак, а онда рече: „Испричај им како је Давид праћком убио Голијата.“ Рекавши то, игуман поче да се тресе од смеха. Смејао се скоро нечујно, али се у исто време сав тресао, као да је у њему почела да ради невидљива опруга. Гледајући насмејаног игумана, збуњено сам помислио: шта би могло бити смешно у убиству, па чак и Голијата? Коначно је опруга унутар игумана почела да слаби и убрзо је подрхтавање престало. Извадио је из џепа марамицу и почео да брише сузе које су му кренуле од смеха. Видевши збуњеност на мом лицу, објаснио је:

„Сетио сам се како сам први пут отишао у школу да разговарам са ученицима. Дођем на час, гледају ме стидљиво. Ово је вероватно први пут да је прави свештеник виђен тако близу. Почео сам да им причам нешто о вери, не сећам се шта, али сам видео да је ученицима досадно. Чак је и директорка, која је седела у учионици, почела да зева, а онда је, наводећи неку хитну ствар, напустила час. Ученици су својим изгледом показивали да им је досадно: једни су спустили главу и дремају, други причају, жваћу жваку, гледају кроз прозор. Неки су чак почели да гађају једни друге папирним кулицима.“

Тада сам одлучио да променим тему и испричам како је Давид убио Голијата праћком. Када сам почео да причам, један ученик је питао: „Шта је ремен?“ Покушао сам да опишем ово оружје, али онда сам одлучио да га прикажем фигуративно. Кажем једном ђаку: „Хајде, скини каиш.“ Час је на мах оживео. Неки су почели да се смеју. „Сада ће ти, Сјома, свештеник дати каишем да не добијаш лоше оцене.“ Узео сам већи комад креде, ставио га за појас и почео да машем, показујући како Давид пуца из праћке. На моју несрећу, креда је излетела из ремена и ударила у прозорско стакло које се одмах разбило. Разред је буквално експлодирао од смеха. Привучен буком, директорка је утрчала у учионицу и имала је шта да види: стојим испред разбијеног стакла, блед, збуњен, а у рукама ми је каиш за панталоне. Она ми приђе и шапну ми на уво: „Са каишем, оче, није педагошки. Сами ћемо то средити и казнити како треба.“ Шапућем јој: „Марија





Васиљевна, ја морам да будем кажњен. Показивао сам како је Давид убио Голијата, али испало је лоше.“ После мог објашњења и сама директорка једва је суздржавала смех. Али учитељи, за разлику од нас свештеника, умеју да сакрију емоције. Окренула је лице пуна строге одлучности према ученицима и рекла: „То је то, престаните да се смејете. Захваљујемо свештенику на занимљивом и корисном разговору.“ Потом се окренула према мени, а израз њеног лица се поново променио: „Хвала, оче Евгеније, дођите поново када будете могли.“

Пратећи ме школским ходником, Марија Васиљевна се пожалила: „Видиш, оче, са каквом децом данас морамо да радимо. Да је бар тако лако срушити зид неразумевања између нас и ученика као што сте ви разбили ово стакло. Ударамо у тај зид као риба о лед, али нема сврхе.“ Ове директоркине речи дирнуле су ме до дубине душе, чак сам и застао.

„Знате шта, Марија Васиљевна, ја немам педагошко образовање, али мислим да постоји средство које може да сруши тај зид.“

„Које средство?“, заинтересовано је упитала Марија Васиљевна.

„Овај алат је стар колико и време, само не знамо увек како да га правилно користимо. Због тога настају све наше невоље. То средство је љубав.“

„Зар их ми не волимо?“, Марија Васиљевна је слегнула раменима.

„Не говорим само о вама, говорим и о себи. Волимо, али не показујемо стрпљење, заборављамо на милост, завидимо, узвишени смо и поносни, волимо их, али тражимо своје и када не нађемо, раздражујемо се. Када ви и ја научимо да волимо, трпећи све зарад те љубави, тада ћемо не само да срушимо зид, већ и да померамо планине.“

Истог дана послао сам Николаја Ивановича Лугова у школу и он је поставио стакло. А две недеље касније, потпуно неочекивано за мене, цео разред је дошао у цркву и рекао: „Хајде оче, показаћемо ти како смо научили да ударамо Голијата праћком.“ Одовели су ме на школски стадион, тамо је био огромни Голијат исечен од шпер-

плоче. Момци су ми рекли да у почетку нису били вешти у бацању камена, али су онда постали толико добри да сада међу собом организују такмичења. Дали су ми праћку коју су сами направили: „Пробај, оче.“ Употребив сам праћку, али мој камен је одлетео у супротном смеру. Момци су срећни и смеју се. И сами су почели да бацају камење и да се хвале преда мном. Кад нам је било доста играња, рекох им: „Хајдемо у цркву на чај са ђеврецима и слаткишима. Тако смо постали пријатељи.“

„Оче Евгеније, шаљете ли ме сада код њих?“

„Не, ти момци су већ завршили школу. Било је то пре седам-осам година. Хајде, Алексеје Павловичу, сада је твој ред да разбијаш прозоре по школи“, оца Евгенија поново поче да тресе невидљиво пролеће.

Послушање је изнад поста и молитве. Хтели не-хтели, морате да идете. Дошао сам у школу у мантији, али ја не изгледам угледно чак ни у мантији. Брада ми не расте. Неки чудни остаци вире на све стране. Жена ми каже: „Зашто засмејаваш људе? Ти ниси ни свештеник ни монах, ти си обичан регент и не треба ти брада“. Иако већ имам двадесет осам година, без браде и мршав, изгледам као да ми је двадесет. Када сам дошао на час, моја личност није изазвала никакав ауторитет у очима школараца. Гледају ме са интересовањем, али скептично. Кажем им: „Данас ћемо одржати лекцију о библијској историји. Тема часа: Давид и Голијат.“

„Не личиш на свештеника“, шкиљећи ми каже дечак из прве клупе.

„Нисам свештеник, али служим као регент у цркви.“

„Како-како?“, изненађено пита дечак.

„Као регент“, понових не без поноса, пошто сам веома ценио свој положај. „Водим црквени хор.“

„Па испада да ћемо ти и ја певати?“, не смирује се овај враголан.

„Не“, одговорих гневно. „Причаћу о краљу Давиду.“

„Знамо за Давида“, момак нехајно одмахну руком. „Изневерио је једног кул момка. Родитељи су ми купили Библију за децу, тамо све пише.“

„Да“, јави се други момак. „Забрио му је камен између очију, а потом му је мачем одсекао главу.“



„И ја сам то читао“, рече дебељуца из последње клупе. „Онда је Христос дошао и рекао: престаните да убијате, треба да се волимо“.

„Па ви момци знате само да се бијете, а кад порастете, шта ћете?“, рекла је девојчица која је седела поред њега.

„Умукни Нађа“, увређена је ученица до ње. „И ви девојке се борите низашта.“

Разред је почео да урла, а ја сам збуњено стајао и слушао. „Престаните да се свађате“, рекох. „Видим да сте писмени. Реците ми о чему да вам причам.“

Момци ућуташе, а девојка упита: „Реците нам, када сте први пут срели Бога?“

„Шта то говориш?“, насмеја се девојчица поред ње. „Ко би могао да упозна Бога?“

„Нађа је, колико год ти то чудно изгледало, у праву“, рекох. „Свака особа у свом животу бар једном сусрет-

не Бога, али не приметете то сви. И ја сам одрастао у породици далеко од Цркве и зато никада нисам размишљао о Богу. Стога, када се догодио мој први сусрет са Богом, нисам то схватио својим умом, али је овај сусрет оставио дубок траг у мојој души. И сада сам сигуран да је овај сусрет у мом раном детињству утицао на цео мој будући живот. Могу вам рећи о овом сусрету ако желите да чујете.“

„Наравно“, викали су сви, а ја сам прочитао искрену радозналост у дечијим очима.

## СВЕТОСАВСКА СВИТА У АРАНЂЕЛОВЦУ

Ове године Основна школа „Свети Сава“ из Аранђеловца на посебан начин је обележила своју школску славу – Светог Саву. Сви ученици ове школе, заједно са учитељима и наставницима, на челу са директорицом школе Милицом Јовановић и вероучитељем Војином Милосављевићем, припремају и у сусрет празнику Светога Саве изводе „Светосавску свиту“.

Више од пет стотина ученика учествује у овој јединственој литији и у костимима витезова и са упаљеним бакљама, уз појање химне Светом Сави, пролазе главном аранђеловачком улицом ка парку Буковичке бање, до отворене сцене, где је средиште овог свечаног догађаја.

Прослава Светога Саве у организацији ове школе започела је неколико дана пре самог празника са разноликим програмом, који је у своме садржају имао предавања из историје, изложбе ликовних радова и разне друге пригодне догађаје.

Окупљене испред отворене сцене у парку је пре свих поздравила Директорка ОШ „Свети Сава“, а потом се присутнима обратио и његово преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован који је окупљенима честитао празнике и наступајућу славу Светога Саву. Владика Јован нас је поучио да се угледамо на Светога Саву, да нам он буде путовођа и узор како треба да се понашамо, како треба да учимо, како треба да живимо.

Покровитељ „Светосавске свите“ је Општина Аранђеловац, а годинама уназад се организује уз подршку Коњичког клуба Аранђеловца и Витешког удружења „Свибор“ и многих привредника из Аранђеловца и околине.

*Немања Искић, јереј*



# фото репортажа



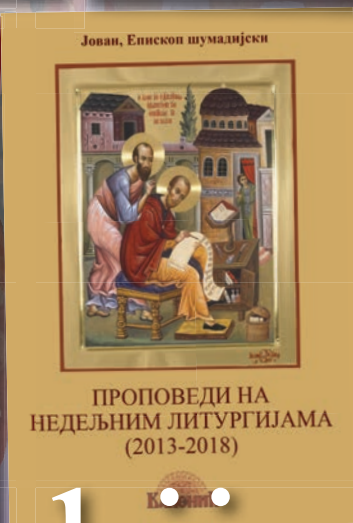
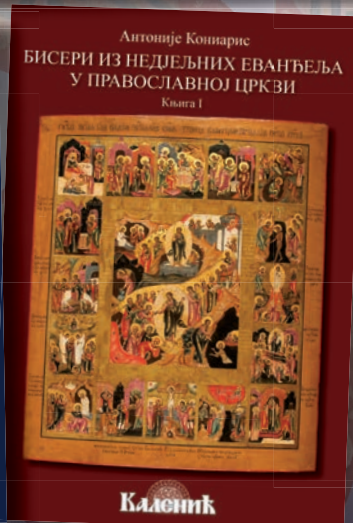
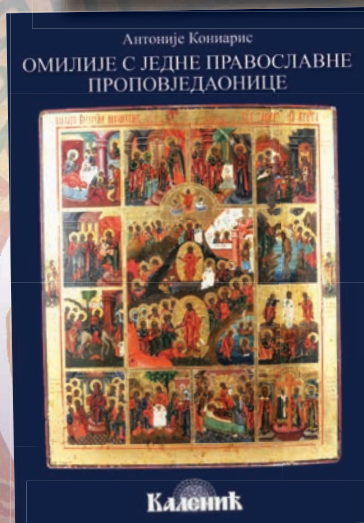
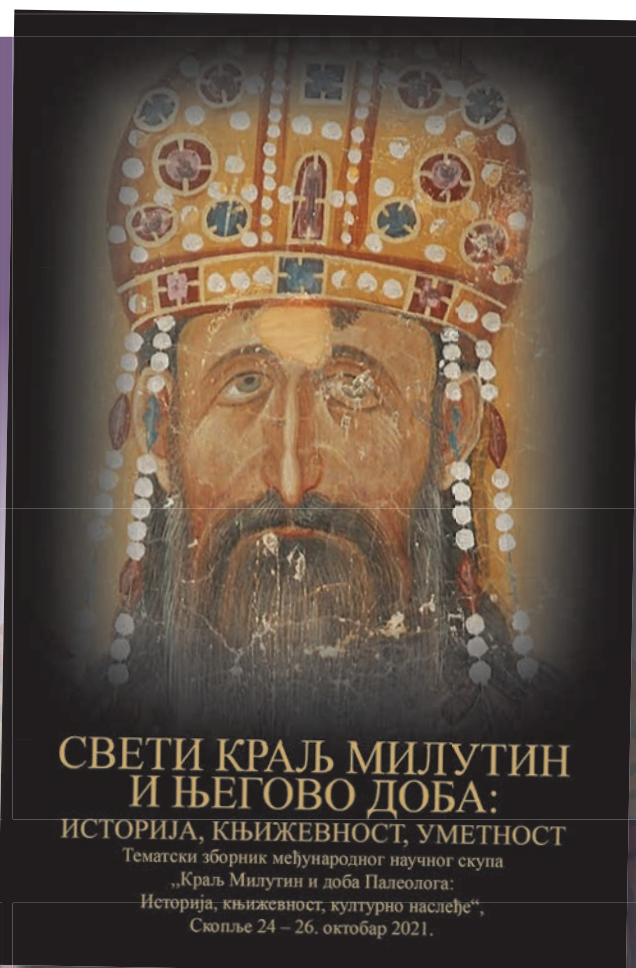
Прослава Светог Саве у Шумадијској епархији

[www.kalenic.rs](http://www.kalenic.rs)

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

# Каленик

Н О В А и з д а њ а



[www.eparhija.com](http://www.eparhija.com)